

**Ali Emiri Manzum 674'teki Őir Mecmuası
(Vr. 195a-214b)
(İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Çeviri)**

Gülşen Kurt

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve
Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2022
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Adnan Akgün
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Hakan Taş
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Adnan Akgün

2. Prof. Dr. Hakan Taş

3. Doç. Dr. Gürkan Gümüştam

ÖZ

Klasik Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından biri de mecmualardır. Mecmualar gerek içerik gerekse form olarak müstensihin tertip ettiği derleme türündeki eserlerdir. Özellikle yazıldığı dönemin edebiyat ve sanat anlayışını yansıtan mecmualar Türk edebiyatının vazgeçilmez kaynaklarıdır. Yazılı kaynaklarda adına rastlamadığımız pek çok şair ve şiiri gün yüzüne çıkarır. Çeşitli alanlarda pek çok bilgi barındıran mecmualar türlerine göre sınıflandırılmıştır. Bizim inceleyeceğimiz mecmua ise bir nazire mecmuasıdır.

“Ali Emirî Manzum 674’teki Şiir Mecmuası” adlı bu yüksek lisans tezi, giriş, metin, çeviri, açıklamalar, sonuç ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Klasik Türk edebiyatında mecmuanın yeri ve önemi hakkında genel bir bilgi verilmiş olup üzerinde çalışma yaptığımız Ali Emirî manzum 674’te kayıtlı şiir mecmuası tanıtılmıştır. Ayrıca şiir mecmuasının inceleme yaptığımız 195^a- 214^b varakları hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Çalışmanın esas bölümünü oluşturan metin ve çeviri kısmında ise Osmanlı Türkçesi ile yazılan söz konusu varakların çeviriyazısı ve dipnotta günümüz Türkçesine çevirisi yapılmıştır. Açıklamalar bölümünde ise izaha muhtaç ifadeler açıklanmış olup verilen bütün bilgiler farklı şairlerin şiirleriyle örneklendirilmiştir.

Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu’nda yer alan mecmua toplamda 215 varaktan oluşmaktadır. Genellikle mecmuanın her varağında 6 gazel yer alır. Her gazel ise 5’er beyitten oluşmaktadır. Mecmua düzenli bir şekilde sunulmuş olup cetvellenmiştir.

İnceleme yapılan Őir mecmuasının yazıldığı tarih ve kim tarafından yazıldığı belli değildir. Bununla beraber mecmuada yer verilen Şairlerin yaşadığı dđnem dikkate alındığında mecmuanın 16. yzyılda yazıldığı sonucuna varılabilir.

ÇalıŐmada toplamda 355 beyit gđnümüz Tđrkçesine çevrilmiŐtir. Çeviri esnasında tereddüde dđŐülen, eksik yazılan veya vezne uymayan kısımlarda varsa divanı olan Şairlerin divanlarından yararlanılmıŐtır. Bđylece metindeki eksikler giderilmiŐtir. Mecmuada eserleri yazıya geçmiş Şairler olduğu gibi isimleri bilinmesine rağmen divanlarda yer almayan duyulmamıŐ Şiirler de mevcuttur. Mecmuanın çalıŐılan varaklarında yer alan tđm Şairler, olđm tarihleri ve Şiir numaralarıyla birlikte dizin bđlümünde verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Nazire, Gazel, Şiir.

ABSTRACT

One of the most important sources of classical Turkish literature is magazines. Magazines are compilations organized by the author both in terms of content and form type of works. Reflecting the understanding of literature and art of the period in which it was written, magazines are indispensable sources of Turkish literature. It brings to light many poets and poems whose names we have not come across in written sources. The magazines that have a lot of information in various fields are classified according to their types. Magazine that we will review is a parallel magazine.

This master's thesis titled "Ali Emirî Manzum 674'teki Şiir Mecmuası" was published in an introduction, text, translation, explanations, conclusion and index sections. In the introduction, a general information about the place and importance of the magazine in Classical Turkish literature is given and the poetry magazine recorded in Ali Emirî verse 674, which we have been working on, is introduced. In addition, detailed information is given about the 195^a- 214^b folios we examined of the poetry magazine. In the text and translation part which constitutes the main part of the study, the translation of the folios written in Ottoman Turkish and the translation into today's Turkish in footnote were made. In the Remarks section, the statements in need of explanation have been explained and all the information given has been exemplified by the poems of different poets.

The magazine, which is included in the Ali Emiri Collection of Fatih Millet Library, consists of 215 folios in total. Generally, there are 6 ghazals in each folio of the magazine. Each ghazal consists of 5 couplets. The magazine is presented in an orderly manner and is tabulated. It is not clear the date on which the poetry magazine

under review was written and by whom it was written. However, when it is taken into account the period in which the poets included in the magazine lived, it can be concluded that the magazine was written in the 16th century. In the study, a total of 355 couplets were translated into today's Turkish. During the translation, the divans of the poets who had a divan, if any, were used in the parts that were hesitated, incompletely written or did not comply with the teller. Thus, the deficiencies in the text have been eliminated. As well as poets whose works have been written in the magazine, there are also unheard poems that are not included in the divans although their names are known. All the poets in the studied folios of the magazine are included in the index section with their dates of death and poetry numbers.

Keywords: Mecmua, Nazire, Gazel, Őir.

TEŞEKKÜR

Mecmuanın nesre çevirisini ve gnmz Trkesine aktarımını en iyi Şekilde ortaya koymaya alıŐtıđ. alıŐmada yardımlarını esirgemeyip bilgi ve tecrübesiyle yanımda olan kıymetli danıŐman hocam Prof. Dr. Hakan TAŞ'a, bu süreçte teknik iŐlerimin kolaylaŐmasını sağlayan Yrd. Doç. Dr. Gülseren TOR ve Prof. Dr. Adnan AKGÜN'e, çalıŐmalarım sırasında anlayışını ve desteğini eksik etmeyen eŐim Cemal'e sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Gülşen KURT

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
ÖNSÖZ	ix
KISALTMALAR	xi
TABLO LİSTESİ.....	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Klasik Türk Edebiyatında Mecmua	1
1.2 Mecmû‘a-i Eş‘âr.....	4
1.2.1 Mecmua Hakkında Daha Önce Yapılmış Çalışmalar	5
1.3 Mecmuanın 195 ^a - 214 ^b Varakları Hakkında	5
1.3.1 Mecmuada Yer Alan Şairler ve Şiir Sayıları.....	6
1.3.2 Şiirlere Ait Bilgiler.....	8
2 METİN VE ÇEVİRİ	11
3 AÇIKLAMALAR	82
4 SONUÇ	108
KAYNAKLAR	110
EKLER.....	120
Ek 1: Çeviri Yazı Alfabesi	121
Ek 2: Dizin	123
Ek 3: Orijinal Metin	124

ÖNSÖZ

Osmanlı edebiyatını, sosyal ve kültürel yapısını, tarihini bizlere sunan mecmualar günümüz araştırmacılarının vazgeçilmez kaynaklarıdır. Bu çalışma “Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Manzum: 674” künyesiyle kayıtlı, 215 varaklık şiir mecmuasının 195^a-214^b sayfaları arasında bulunan şiirlerin transkripsiyonlu metnini, günümüz Türkiye Türkçesine çevirisini ve incelemesini içermektedir. Bahsi geçen şairler dolayısıyla mecmuanın 16. yüzyılda derlendiği düşünülmektedir. 16. yüzyıl divan şiirinin zirveye ulaştığı, en başarılı şairlerin yetiştiği ve en başarılı şiirlerin meydana çıktığı devirdir. Böyle bir devre ait yazılı bir kaynağın Türk edebiyatına kazandırılması çalışmamızı önemli kılar.

Günümüzde klasik şiirde her ne kadar şiirdeki anlam zenginliğini ve ahengi bozsa da metnin anlaşılabilmesi için nesre aktarım çok önemlidir. Böylece daha geniş kitlelere hitap edilecek ve çalışmadan daha çok araştırmacı istifade edecektir.

Mecmuanın genel tertibine bakıldığında her varağında beşer beyitten oluşan 6 gazel yer almaktadır. Bunlar içerisinde daha önce görülmemiş gazeller olduğu gibi divanlarda yer alan gazeller de vardır. Çoğu zaman divanda yer alan gazellerle mecmuadaki gazellerin beyit sayısı ve beyitlerin sıralanışı farklıdır. Gazeller divanda kaç beyit olursa olsun, incelediğimiz mecmuada beş beyit olarak verildiği için mecmua ile divan arasında beyitlerin sıralanışında farklılıklar meydana gelir.

Mecmuadaki gazellerin genellikle kafiye ve redifine göre sıralı olarak verildiği görülür. Kimi yerlerde nazire mecmuasının monotonluğunu dağıtmak amacıyla farklı kafiyelerin kullanıldığı görülür. Hatta bazı varaklarda izlenen beş beyitlik gazel kuralının dışına çıkılarak rubai, kıt‘ a, müfred beyitlere başvurulduğu görülür.

Çalışmanın dipnot kısmında gazellerin mecmuadaki sırası, yazmadaki varak numarası, varsa şairin yayınlanmış dîvânındaki gazel numarası verilmiştir.

KISALTMALAR

ABD	Ahdi Bağdadi Divanı
AD	Ahi Divanı
AE	Ali Emiri
APD	Ahmed Paşa Divanı
BD	Baki Divanı
CD	Taci-zade Cafer Çelebi Divanı
ED	Emri Divanı
FD	Figani Divanı
G, g	Gazel
GSD	Gelibolulu Sururi Divanı
Haz	Hazırlayan
HD	Hecri Divanı
HFD	Hafi Divanı
HHD	Hamdullah Hamdi Divanı
HLD	Helaki Divanı
HRD	Hayreti Divanı
HYD	Hayali Bey Divanı
İÇD	İshak Çelebi Divanı
İKB	İbn-i Kemal Divanı
K, k	Kaside
KAÜSBED	Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Kr	Karışık
MD	Mesihî Divanı

MHD	Muhibbi Divanı
ND	Necati Divanı
RD	Revani Divanı
RZD	Remzi Divanı
s	Sayfa
SD	Sabayi Divanı
ŞD	Şem'i Divanı
ŞHD	Şeyhi Divanı
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
UD	Ubeydi Divanı
ÜAD	Üsküplü Ata Divanı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Şairler ve Şiir Sayıları.....	6
Tablo 2: Şiirlerin Numara, Yazar ve Vezinleri.....	8

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1 Klasik Türk Edebiyatında Mecmua

Mecmua (مجموعه), Arapça “toplama,bir araya getirme” anlamına gelen cem (جمع) kökünden gelmektedir. Mecmu (مجموع) kelimesinin müennes şekli olan mecmua “toplanıp biriktirilmiş,tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi” manasına gelir. Mecmualar genelde bir veya daha fazla yazar veya şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dînî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme eserlerdir. Başlangıçta tıpkı halk edebiyatındaki cönkler gibi ayetler, haadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin, faydalı bilgilerin, tarihî belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkan mecmua zamanla gelişerek düzenli bir kitap ve telif çeşidi özelliği kazanmıştır (Uzun 2003:265).

Klasik edebiyat terimi olarak ise mecmuayı “farklı kişilere ait metinlerin/metin parçalarının bir araya getirildiği eserler bütünü” (Köksal 2012: 83) olarak tarif edebiliriz.

Mecmuaların divanlar gibi herhangi bir şablonu yoktur. Mecmuanın içeriği ve şekli düzenleyen kişinin zevkine göre değişiklik gösterebilir. Özenle hazırlanmış düzenli mecmuaların yanında düzensiz hazırlanan mecmualar da vardır. Mecmuaları derleyen kişi derlemeci kimliğinin yanında mecmuanın hem okuru hem de şayet kendi yazılarına yer vermişse yazarıdır. Çoğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir. Bunun yanında yazıldığı dönemde rağbet gören şairin şiirlerinin

meraklılarınca derlenip toplandığı bu defterler yazıldığı dönemin edebi zevkini okuruna yansıtır. Bu haliyle edebiyat tarihine kaynaklık eden önemli eserlerdir.

Âgâh Sırrı Levend mecmuaları genel olarak şu dört başlığa ayırmıştır:

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (Levend 1988: 166).

Klasik edebiyat araştırmacısının üzerinde duracağı mecmua türü şiir mecmualarıdır. Şiir mecmuaları “herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği/ müşterekliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalara” denir. “Bu eserler kütüphanelerde ‘şiir mecmuası’ adı altında kayıtlı olabileceği gibi, genellikle Mecmû’ a-i Eş’âr veya Mecmû’atü’l-eş’âr olarak kayıtlıdır (Kırcı 2018: 9).

M. Fatih Köksal şiir mecmualarının önemini 11 madde halinde sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs) mecmualarda rastlanabilir.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle karşılaşılabılır.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmemiş kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda

kullanımına rastlanmamış aruz kalıpları, görsel şiirler vb. örnekler de mecmualarda bulunabilir.

6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli malumata tesadüf etme imkânı vardır. Bu, ölümü bilinmeyen bir şairin ölümü için düşürülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşürülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde olabilir.

7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyenin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Derleyeni belli olan mecmualarda şahsın/şairin şiir zevkinin yanında dönemin genel beğeniyle de alakalı önemli ipuçları verecektir.

9. Nazire mecmuası olmasa da kimi şiir mecmualarında nazire şiirler bulunduğundan, şairler arasındaki etkileşimi takip etmek de mümkündür.

10. Hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında, vikaye ve fevaid yapraklarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe''ül gibi bazı gizli ilimler, havas denilen bazı itikadlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla ve müfredler bulunur. Bunlar asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar sosyoloji, tarih, antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarının alanına giren çok önemli bilgilerdir. Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyması bakımından, mecmuaların bir de bu gözle incelenmesi çok önemlidir.

11. Tüm bunların önemi mecmuaların tek tek, birbirinden bağımsız bir şekilde incelenmesi çok fazla bir anlam ifade etmez. Bu bakımdan önce şiir

mecmualarının daha sonra edebiyat sahasına giren tüm mecmuaların taranacağı bir “bilgi bankası” oluşturulması zaruridir (Köksal 2012: 88-91).

1.2 Mecmû‘a-i Eş‘âr

Üzerinde çalıştığımız mecmua Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum 674’te “Hurûf-ı Hicâ Üzerine Mürettep Mecmû‘a-i Eş‘âr” adıyla kayıtlı bulunan 16. yüzyıla ait olduğu düşünülen bir şiir mecmuasıdır. Toplamda 214 varaktan oluşmaktadır. Yazmanın müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir.

Çalıştığımız mecmuanın genel tertibine bakıldığında her varakta a yüzüne 3, b yüzüne 3 gazel gelecek şekilde beşer beyitten oluşan altı gazelin yer aldığı görülür. Bunun yanında kimi varaklarda iki beyitten oluşan kıta ve rubailer olduğu gibi müfret beyitler de vardır. Varakların başlık kısımları, her varaktaki a ve b yüzü iki sütun olacak şekilde altın varaklı cetvel içine alınmıştır. Birinci mısralar ilk sütuna, ikinci mısralar ikinci sütuna yan yana kaydedilmiştir. Başlıklar genellikle kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Ancak sayfa başlarına denk gelen kimi gazelerde başlık bulunmazken kimilerinde ise sonradan yazıldığı anlaşılan mavi mürekkeple yazılmış başlıklar vardır. Başlıklarda şairin ismi verildikten sonra “(...) rast” Farsça bildiri ifadesi eklenmiştir. Bunlar haricinde şiirlerin tümü siyah mürekkeple yazılmıştır. Mecmuanın son sayfasında eserin Millet Kütüphanesi’ne ait olduğunu belirten mor mürekkepten ay yıldızlı temellük kaydı bulunmaktadır.

Mecmuadaki şiirlerin bazıları yayımlanmış divanlarda bulunmaktadır. Fakat divanlardaki şiirlerle mecmuadaki şiirler her zaman uyuşmamaktadır. Bazen beyitin kendisi bazen beyitlerin sıralanışı bazense beyitteki kimi sözcükler değiştirilmiştir. Bunun yanında beyit sayısı 5 ila 10 arası olan gazeller 5 beyite indirgenmiştir. Fazlalık beyitler nüshada gösterilmemiştir.

Mecmuada çok düzenli olmamakla birlikte genelde aynı kafiye ve redifli gazeller alt alta sıralanmıştır.

1.2.1 Mecmua Hakkında Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

Toplamda 214 varaktan oluşan eserin 1^b- 50^a kısmı Elif TURGUT, 50^b- 100^b kısmı Esra GÜLNUR AYDIN, 100^b- 150^b kısmı Ferhat MUSLUKCU, 151^a- 200^b kısmı ise Esra ÇOLAK tarafından çeviriyazıya aktarılmıştır. Eski metinlerin tenkidli metnini ortaya koymak Eski Türk edebiyatına kazandırılan önemli çalışmalardır. Günümüzde bu çalışmalara ek olarak günümüz Türkçesine çeviri ve çeşitli inceleme çalışmaları yapılmaktadır. Bizim çalışmamızı daha öncekilerden ayıran da budur. Mecmuanın okunmamış son varaklarını okumak ve çevirisini yapmak amacıyla ortaya bu çalışmayı koyduk.

1.3 Mecmuanın 195^a- 214^b Varakları Hakkında

Millet Kütüphanesi'nde tek nüsha olarak bulunan söz konusu mecmu'a-i eş'ârın 195^a-214^b varakları çalışmamızda incelenmiştir. İncelenen kısımda toplamda 51 şaire ait şiirler yer alır. 123 başlık olarak düzenlenen metin kısmında 117 gazel bulunmaktadır. Geri kalan 6 başlıktan biri, iki şaire ait iki beyiti içerirken diğerleri kıt'a, rubai, müfretlerden oluşmaktadır. En çok şiiri olan şair 30 gazelle Sadık'tır. Onu 7 gazelle Necâfî takip etmektedir.

Nazire türündeki bu mecmuada asıl şiire veya hangi gazelin hangi gazele nazire olduğuna dair bir bilgi yoktur. Yine aynı şekilde şairlere dair ayırt edici bilgiler de yoktur. Dolayısıyla adı geçen şairin o yüzyılda yaşayan hangi şair olduğu hususunda net bir bilgi söz konusu değildir. Şairin kimliği gazel başlıkları, kullanılan mahlaslar vasıtasıyla tespit edildiği gibi var olan divanlarla karşılaştırma yapmak suretiyle de bilgi sahibi olunmuştur.

Eserde yazım ve imla ile ilgili yanlışlar bulunmaktadır. Müstensih nokta koyması gereken bazı yerlerde eksiksiz noktalama yaparken bazı yerlerde nokta kullanmamış veya eksik kullanmıştır. Nadiren fazlalık kullandığı noktalamalar da mevcuttur. Bu gibi durumlarda kelime anlam bütünlüğüne bakılarak çıkarılmıştır.

Metinde gazelin başlığındaki isimle gazeldeki mahlasın uyuşmaması gibi problemlerle karşılaşmaktadır. Örneğin 116. gazelde başlıkta Zâtî yazarken mahlasın yer aldığı beyitte Hayalî yazmaktadır. Başlık ve mahlas uyuşmasına rağmen gazelin farklı bir şaire ait olduğu şiirler de mevcuttur. Örneğin Nihânî başlık ve mahlasıyla yazılan 86 numaralı gazel aslında ‘Ubeydî’ye aittir. Bunlar dışında çokça eksik yazılan sözcükler mevcuttur. Bu kısımlar köşeli ayraç içinde gösterilmiştir. Şayet redif eksik yazılmışsa bu kısım köşeli ayraç içine eklenmiştir. Beyit eksik yazılmışsa köşeli ayraç boş bırakılmıştır.

1.3.1 Mecmuada Yer Alan Şairler ve Şiir Sayıları

Tablo 1: Şairler ve Şiir Sayıları

Şair Adı	Gazel Sayısı
‘Ahdî	2
Āhî	4
Ahmed Pāşā	2
‘Aṭā	1
‘Aṭāyî	1
Bākî	3
Ca‘fer	2
Cemālî	1
Derūnî	1
Emrî	3
Fevrî	4
Figānî	2
Gülşenî	1
Hafî	1
Hamdî	1
Hasbî	1

Hayālī	3
Hayretī	3
Hecrī	1
Helākī	1
Hilālī	1
Hüsrevī	1
İbn-i Kemāl	1
İshāk	5
Kādirī	1
Kevşerī	1
Qurbī	1
Levhī	1
Mesihī	1
Mu'ini	1
Muhibbī	2
Mübini	1
Naqşī	1
Necātī	7
Nizāmī	1
Rāzī	1
Recāyī	2
Rehāyī	1
Remzī	1
Resmī	1
Revānī	1
Şabāyī	1
Şadık	30
Şadrī	3
Surūrī	1
Şāmī	1
Şem'ī	2
Şeyhī	1
'Ubeydī	3
Zātī	2
Zülālī	1

1.3.2 Şiirlere Ait Bilgiler

Aşağıda verilen tabloda şiirler ait olduğu şairle beraber vezinleri verilerek nüshadaki sırasıyla listelenmiştir. Listedeki “Kr” kısaltması farklı şairlere ait beyitlerin karışık olarak verildiğini ifade eder. Soru işareti (?) ise kime ait olduğu belli olmayan veya şairi kesin olmayan şiirler için kullanılmıştır.

Tablo 2: Şiirlerin Numara, Yazar ve Vezinleri

Şiir No	Şair	Vezin
1	Ahmed Paşā	Müstef' ilün fe' ülün müstef' ilün fe' ülün
2	Resmī	Mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün
3	Āhī	Mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün
4	Şem' ī	Mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün
5	Cemālī	Mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün
6	Necātī	Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
7	Şabāyī	Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
8	Şāmī	Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
9	Revānī	Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
10	'Aṭā	Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
11	Şeyhī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
12	'Aṭāyī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
13	Remzī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
14	Şem' ī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
15	Surūrī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
16	Ca' fer	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
17	Zātī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
18	'Ahdī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
19	Hilālī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
20	Mübīnī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
21	'Ahdī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
22	Gülşenī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
23	İshāk	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
24	Ḥayālī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
25	Ḥamdī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
26	Necātī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
27	Ca' fer	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
28	Kevserī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
29	Derūnī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
30	Ḥayretī	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
31	Ahmed	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
32	Ḥafī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
33	Naḳşī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
34	Āhī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

35	Fiğānī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
36	Rāzī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
37	Levhī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
38	Zülālī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
39	Şadrī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
40	Hasbī(?)	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
41	Ḳurbī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
42	Ḳādirī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
43	Necātī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
44	Āhī Çelebi	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
45	İşhākī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
46	Necātī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
47	Ḥayretī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
48	Ḥayālī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
49	Aḥmed Paşa	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
50	Necātī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
51	İşhāk	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
52	Necātī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
53	Āhī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
54	İşhāk Çelebi	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
55	Kr.	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
56	Helākī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
57	Hecrī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
58	Fevrī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
59	? (Rubā' İyyāt-ı Muştafā)	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
60	? (Ḳıṭ'a)	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
61	? (Ḳıṭ'a)	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
62	? (Rubā' i-rāst)	Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün
63	Sadık (?)	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
64	Bākī	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
65	Şādık	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
66	Bākī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
67	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
68	Bākī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
69	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
70	Mesīhī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
71	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
72	Reḥāyī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
73	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
74	Ḥüsrevī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
75	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
76	‘Ubeydī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
77	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
78	‘Ubeydī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
79	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
80	Muḥibbī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
81	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
82	Muḥibbī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

83	Şādık	Mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
84	Nizāmī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
85	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
86	'Ubeydī	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
87	Şādık	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
88	İshāk	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
89	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
90	Fiğānī	Mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
91	Şādık	Mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün
92	Hayretī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
93	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
94	Recāyī	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
95	Şādık	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
96	Recāyī	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
97	Şādık	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
98	Necātī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
99	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
100	İbn-i Kemāl	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
101	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
102	Mu' inī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
103	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
104	Zātī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
105	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
106	Emrī	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
107	Şādık	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
108	Emrī	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
109	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
110	Fevrī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
111	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
112	Şadrī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
113	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
114	Şadrī	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
115	Şādık	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
116	Hayālī	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
117	Şādık	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
118	Fevrī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
119	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
120	Fevrī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
121	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
122	Emrī	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
123	Şādık	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Bölüm 2

METİN VE ÇEVİRİ

1.

Ahmed Pāšā

Müstef' ilün fe' ulün müstef' ilün fe' ulün

Recez - - . - / . - - / - - . - / . - -

1. Sāyem ziyā véreydi gün gibi gökde aya
Bir dem muşāhib olsam sen serv-i meh-likāya
Kaşuñ çatup cihānı peyveste ağladursın
Bārān ziyān degül mi şol misk tozlu yāya
3. Kōmaz rakīb-i münkir dilde şafā-yı hātır
Vérdi hālel bu Ahmed Pāšā kāfir cām-ı cihān-nümāya
Zülfün düninde vérdüm dil haddüñe görendür
Mağribde bir kalendar āyine şunmuş aya
5. Dil rüşen olmaz **Ahmed** cevri okı delmeyince
Bī-revzen olsa hāne muhtāc olur ziyāya

2.

Resmī-rāst

Mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün

Muzāri' - - . - / . - - / - - . - / . - -

1. Ben zerre érgürüdüüm gün gibi ser semāya
Bir dem kapuñda olsam hem-sāye hāk-i pāye
Yüze yüz olma ey meh ol māha haddüñi bil
Rüşen-durur ki olmaz āyine şunmağ aya

---

¹ AE: 195^a (APD: G. 263)

¹ Gölgem güneş gibi gökteki aya ışık verseydi (de); sen ay yüzlü, servi boylu(sevgiliyle) bir an olsun sohbet arkadaşısı olsaydım.

² Kaşını çatarak cihanı sürekli ağlatırsın; yağmurun misk tozlu yaya yağması zarar değil midir?

³ İnançsız rakip, gönülde huzur bırakmaz; bu kafir Cem'in kadehine gölge düşürdü.

⁴ Gönül, zülfünün gecesinde yanağına gönül verdi; bir kalendar akşam vaktinde aya ayna sundu.

⁵ Cefa oku delmeyince Ahmed'in gönlü aydınlanmaz; penceresiz ev ışığa muhtaçtır.

² AE: 195^a

¹ Bir an kapında ayağının tozuna komşu olsam; göğün zirvesine güneş gibi zerre ulaştırırdım.

² Ey sevgili! O aya karşı karşıya gelme, sınırını bil; zaten parlak olan aya ayna tutmak olmaz.

3. Bu cehl-ile raķībā cānāndan ıraĝ ol
İl olımaz bilürsin Bū Cehl Muştafāya
Hürşid-i ıal' atuñla oldum yine feraħ-şād
Baħtum hümāyun oldı irdüm ħōş semāya
5. Dest-i āmīn istedüğüm **Resmī** budur nigāruñ
K'olur emīn belādan āmīn dēyen du' āya

3.

Āhī-rāst

Mef' ūlü fā' ilātün mef' ūlü fā' ilātün

Muzāri' - - . / - . - - / - - . / - - -

1. Baş қоşdı nergis ü gül cem' oldı bir araya
Bir iki oñmaduķlar bir kaç yeñi yaķaya
Ol lebler için içdük peymānesini cāmuñ
Bir ıoluyı kim içmez şol iki merħabāya
3. Hem-dem olursa nāya nālem ' aceb midür kim
Feryādı eksük olmaz kim baş қоşar hevāya
Kaşuñ hilāle beñzer dēmiş idüñ biz ammā
Eksük nazarla baķduķ ol serv-i meh-liķāya
5. Dil rüşen olmaz **Āhī** cām-ı mey olmayınca
Cām olmayınca ħāne muħtāc olur ziyāya

4.

Şem' ī

Mef' ūlü fā' ilātün mef' ūlü fā' ilātün

Muzāri' - - . / - . - - / - - . / - - -

1. Her kıanķı ħāke şalsa zülfüñ hümāsı sāye
Her zerresi vērür fer gün gibi gökde aya

---

³ Ey rakip! Bu cahillikle sevgiliden uzak dur; Ebu Cehil'den Mustafa'ya dost olmaz bilirsin.
⁴ Güzel yüzünün güneşiyle yine sevindim; bahtım el verdi de güzel göğe ulaştım.
⁵ Resmi! Benim sevgiliden istediğim güven veren elidir; duaya amin diyen beladan korunur.
³ AE: 195^a (AD: G.102)
¹ Nergis ve gül bir araya gelip bir kaç talihsiz yeni yetmeyle kafa kafaya verdi/ yarıştı.
² O dudaklar için şarap kadehini içtik; şu iki merhabaya şarap dolu kadehi kim içmez.
³ İnlemem neye dost olursa buna şaşılır mı? Zira aşk ile kafa kafaya verir feryadı eksik olmaz
⁴ Kaşın hilale benzer demiştin ama biz; o ay yüzlü serviye eksik nazarla baktık.
⁵ Ahi, kadehteki içki olmayınca gönül aydınlanmaz; cam olmayınca ev ışığa muhtaç olur.
⁴ AE: 195^b (ŞD: G.163)
¹ Saçının hümāsı hangi toprağa gölgesini salsa, güneşin gökyüzünde aya ışık vermesi gibi her zerresi ışık verir.

- İki cihānda dirlik yeterdi pādšāhum
İksīr-i hāk-i pāyuñ el vërse ben gedāya
3. İzüñ tozını miske cismüñi cāne tartan
Cān Yūsufını şatdı bī-ķadr ü bī-bahāya
- Kūyuñ bihişti içre göreydi hūr u ğilmān
“Ṭübā lehüm” dēyeydi sen serv-i meh-liķāya
5. Sākī-i bezm-i ‘ışķa ser-keşlik étme **Şem‘ī**
Néce senüñ gibi bu uğradur cefāya

5.

Cemālī-rāst

Meḫ‘ülü fā‘ilātün meḫ‘ülü fā‘ilātün

Muzāri‘ - - . / - . - - / - . - -

1. Biñ yel şabā vèreydüm yerden felekde aye
Ger o yüzi güneşden bir zerre érse sāye
- Ol ğonce-leb ruħından néce haber getürmiş
Gül giydüĝin çıkardı vèrdi ķamu şabāya
3. Ser-keşlik étmek ancak servin ķıldı yoħsa
Ṭübā baş indürüpdür ol ķadd-i müntehāya
- Ol kaşları hilālün ħüsni ne bedr olur kim
Der-ķārhe yaşında yā toĝ ya toĝdum aya
5. Kıoydıysa sen **Cemālī** zülfine tolaşup sen
Yüz ķarasıyla düşme māl isteyü belāya

² Padişahım ayağının tozunun iksiri ben dilenciye el verse; iki dünyada mutlu olmama yeterdi.
³ İzinin tozunu miskle, bedenini canla tartan; can Yusuf'unu çok değersiz bir paraya sattı.
⁴ Huri ve gılman kuyunun içindeki cenneti görseydi; sen ay yüzlü serviye “ne mutlu onlara” derdi.
⁵ Şem‘i, aşk meclisinin sakisine dik başlılık yapma; senin gibi pek çoğunu sıkıntıya sevk eden odur.
(Uğradur : (?) AE)
⁵ AE: 195^b

¹ O güneş yüzlüden bir zerre gölge alsaydım; felekteki aya, bin yıl saba yeli getirirdim.
² O gonca dudaklı yanağından nasıl haber getirmiş; gül giyisisini çıkarıp hepsini saba yeline verdi.
³ Dikbaşlılık etmek ancak serviye yakışır eğer öyle olmasaydı Tuba, o münteha boya başını indirmezdii.
⁴ O hilal kaşlının güzelliği nasıl bir dolunay olur ki; on dört yaşında aya ya doğ ya doğdum der.
⁵ Cemali! (Sevgilinin) saçına dolaştıysan; yüz karasıyla mal isteme belasına düşme.

6.

Necātī-rāst

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Müctes . - - - / . - - / . - - / . - -

1. Saçuñla eġlenürüz èy büt-i cefā-pīşe
Ki halka halka-durur çün kilīd-i endīşe
Çü gönüm aldı lebün buse vér ki 'ādetdür
Teberrükün alıcağ nesne verme dervīşe
3. 'Aceb kim öġredür èy sākī-i perī-ruḡ kim
İçildüġince kadehler tapu kıla şīşe
Şeb-i ḡayālde kalduğ ammā sipihr-i kerem
Kanı nücüm-ı hidāyet bu yoldan azmışa
5. Yüzüñi gördi **Necātī** yapışdı 'ışka belī
Kişi seherden el urmağ gerek-durur işe

7.

Şabāyī

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Müctes . - - - / . - - / . - - / . - -

1. Gönül müy-miyānın u müyün edindi endīşe
Özin düşürdi uzun fikr ü ince teşvīşe
Güşād-ı halka-i zülfüñde geçdi 'ömr-i dırāz
Zamān ile açılır bes kilīd-i endīşe
3. Dédüm miyānuñı müyuñdan ède mi dil fark
Tebessüm etdi dedü düşme ince teşvīşe
Saçına şāne urur [saқınur] şabādan dōst
Eliyle ḡall olıcağ 'uğdeyi şalar dişe

---

⁶ AE: 195^b (ND: G.507)

¹ Ey zālīm sevgili! Saçınla eġleniriz; çünkü endişe kilidi halka halkadır.

² Dudağın öpücük versin çünkü gönümü aldı; dervişe teberrük nesnesi vermek adettendir.

³ Ey peri yanaklı saki! Kadehler içilene kadar şişe itaat eder; acaba (bunu ona) kim öğretiyor.

⁴ Kerem göğü, hayal gecesinde kaldık fakat; bu yoldan sapmış azmışa hidayet yıldızları nerede (kaldı)?

⁵ Necati, yüzünü gördü elbette aşka yapıştı; seherin bu işe el atması gerekir.

⁷ AE: 196^a (SD: G.106)

¹ Gönül kıl kadar ince belini ve kılını düşündü; kendini uzun düşüncelere ve ince telaşa düşürdü.

² Benim ömrüm saçının halkasını/karışıklığını açmakla geçti; endişe kilidi zamanla açılır. endişe: İç içe geçmiş halkalardan oluşan bir alet.

³ Gönül, belini kılından ayırt edebilir mi dedim; tebessüm etti ve dedi ki ince telaşa düşme.

⁴ Sevgili, saba yelinden sakınır saçına tarak vurur; eliyle çözülecek düğümü (tarağın) dışına bırakır.

5. **Şabāyī** ye söger kapuñda dōstum düşmen
Següñ pes eşidür ürmek hemīşe dervīşe

8.

Şāmī-rāst

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Müctes . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Hāyāl-i tīgüñ ile ey büt-i cefā-pīşe
Çökürdi ben kuluñı mihnet ile endīşe
Beni görince ırakdan ço begüm ıgmazi
Kerīm olan kişi kapu yapar mı dervīşe
3. Hāyāl-i la' lüñi bir dem ayırma dīdemden
Şarāb-ı nābı bilürsin ki şāf éder şīşe
Belā metā' mı bāzār-ı gamda şardı dile
Bu şīve kılmaya cān o zülüf-i bed-kīşe
5. Lebi hāyāli ile gül gibi gül ey **Şāmī**
Şacı hevāsı ile düşme baħr-ı teşvişe

9.

Revānī-rāst

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Müctes . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Benefşe nece açar göñlüm ey cefā-pīşe
Anahtar ile açılmaz kilīd-i endīşe
Bezimde sāķī günāhum nece bağışlamasun
Kadeħ öper elini ayağa düşer şīşe
3. Cihān tutmasa Ferhād için eger mātem
Müdām taşlar ile döginür midi tīşe

⁵ Ey dostum, düşman senin kapıda Sabayi'ye söver; dervişe havlamak daima köpeğin işidir.

⁸ AE: 196^a

¹ Ey zâlim sevgili! Kılıcının hayaliyle ben kulunu sıkıntı ve kaygı bitirdi.

² Beyim, beni uzaktan görünce görmezlikten gelme; kerim olan kişi dervişe kapısını kapatır mı?

³ Dudağının hayalini bir an olsun gözümünden ayırma; biliyorsun ki şişe, katıksız şarabı gösterir.

⁴ O can, dinsiz saça öyle davranmasın; (zaten) bela malını gam pazarında gönüle yükledi;

⁵ Ey Şami! (Sevgilinin) dudağının hayali ile gül gibi gül; saçının aşkıyla telaş denizine düşme.

⁹ AE: 196^a (RD: G.326)

¹ Ey zâlim (sevgili)! Gönülüm birçok menekşe açar; (ama) endişe kilidi anahtar ile açılmaz.

² Saki, mecliste günahımı nasıl bağışlamasın; kadeh elini öper şişe ayağa düşer.

³ Cihan Ferhad için yas tutmasaydı; balta sürekli taşla bilenir miydi?

Belāya uğradur ey dil şaķın yūzi ķaradur
Tolaşma sōzūm eşit bu zūlf-i bed-kīşe

5. **Revānī** gitmegi isterse yār būsesin al
Selāmeti sefer ehli vērūr çū dervişe

10.

‘**Atā**

Mefā‘ ilūn fe‘ ilātūn mefā‘ ilūn fe‘ ilūn

Müctes . - - - / . - - / . - - / . - -

1. Bilūñ hayāli açar göñlümi ey cefā-pīşe
Hayāl ile açılır çün kilīd-i endīşe
Kıya bakışlaruñ ādemler öldürür şanemā
Kim ola vermeye cān uşbu nāz u ķınnışa
3. Sevād-ı küfr ile īmān yüzini[n] ur terkin
Revā mı baş ķoşasın sen bu zūlf-i bed-kīşe
Ne hōş eşer ķodı ‘ālemde rūhı şād olsun
Binā eden ķişi rāh ile hāne-i ‘işe
5. Düriş şabā gibi zūlfini şānesüz çözegör
Elūñdeki girihi şalma ey ‘**Atā** dişe

11.

Şeyhī-rāst

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Vaķtidür bülbül gülistān bezmine hōş-ḥān ola
Kim gül açup bir nefes cān u göñül ḥandān ola
Tağıdup zūlfın benefşe saçına ‘anber saçā
Şaçını sūnbül çözüp müşk ü ‘abīr-efşān [ola]

⁴ Ey gönül! Sōzümü dinle o kötü yollu saçā dolaşma onun yüzü karadır seni belaya bulaştırır.
⁵ Revānī! Sevgili gitmek isterse ondan buseni al; selamet yolunda olanlar dervişe (buse) verir.
10 AE: 196^b (ÜAD: G.88)

¹ Ey cefakar! Hayalin ile gönlüm açılır; çünkü biliyorsun ki endişe kilidi hayal ile açılır.
² Ey put gibi güzel sevgili! Kıyıcı bakışların insanları öldürür; bu naz ve işveye kim can vermez ki?

³ Gece karanlığıyla yüzünün imanından vazgeç; senin dinsiz saç ile rekabete girmen uygun mudur?

⁴ Şarap ile meyhaneyi yapanın ruhu şād olsun, ālemde ne güzel eser bıraktı.
⁵ Ey ‘Atā! Elindeki düğümü (tarağın) dişine salma saba gibi çalışıp saçını taraksız çöz.

11 AE: 196^b (ŞHD: G.4)

¹ Bülbülün gülistan meclisinin güzel okuyuşlu olmasının vaktidir; ki gönlü ve can bir an için gül açıp neşelensin.

² Saçını aç, menekşe saçına güzel kokular saçsın; sūnbül saçını çözerek misk kokusunu yaysın.

3. Ğamzesinden nergisün ‘ aql u gönül mest ü harāb
Sūzişinden lālenün cān u cigerler kan [ola]
Hōş geçür gül fursatın çün dēmez günāhdur
Hāşşa bir şöhet ki şāhib-şadr u pīr sultān [ola]
5. Hūsn-i zeynün birinün bir zerre hāke şaymaya
Lütfuluñ bir şemmesi ger **Şeyhī** ye ihsān ol

12.

‘Aṭāyī-rāst

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Turre-i müşkīni çün bu vech ile pīçān ola
Ey nece āşüfte miskīn her gece bī-cān ola
Şem‘ -veş ağlamazam karşıña yanduguma kim
Mihr-veş oldum gerek ehl-i şafā handān ola
3. Tīr-i ğamzeñ murğ-ı dil sehmi imiş lā-būd gerek
Cān kemān ebrūña yüz biñ bāl-ile qurbān ola
Bir habībün mihr-i şevkıyle ‘Aṭāyīnün dili
Zülfün ucu gibi bi-llāh nece ser-gerdān ola
5. Dōstuñ ağızına teşebbüh kıldı dēyü ey şabā
Perdesini goncanuñ çāk étme kim bühtān ola

⁴ Fırsatın varken gönlün sahibi ve sultanların piri olan (sevgili ile) keyifli bir sohbet et çünkü günah değildir.
(Hōş görün gül şöhetin şöhet ğanīmetdür bu gün; Hāşşa bir bezm içre kim ol cān bu gün sultān ola: Hōş geçür gül fursatın çün dēmez günāhdur; Hāşşa bir şöhet ki şāhib-şadr u pīr sultān [ola] AE)

⁵ Güzellik süsünün bir zerresini toprağa verme; lütfet bir zerresini Şeyhi’ye bağışla.
(Hūsn-i lütfin güllerün bir şemme hāke şaymaya; Hāk-i pāyı şemmesi ger **Şeyhī** ye ihsān ola: Hūsn-i zeynün birinün bir zerre hāke şaymaya; Lütfuluñ bir şemmesi ger **Şeyhī** ye ihsān ol AE)

¹² AE: 196^b

¹ Pek çok perişan (saç) her miskin gece cansız olur; misk kokulu saç lülesi bu şekliyle kıvrım kıvrımdır.

² Karşında mum gibi yandığım ağlamayacaksam; güneş gibi olmalıyım mutluluk sahipleri neşeli olur.

³ Gamze okun, gönül kuşunun okuymuş; canım, şüphesiz keman kaşına yüz bin kanatla kurban olsun.

⁴ Allah aşkına, Atayi’nin gönlü, bir sevgilinin aşkıyla; saçımın ucu gibi ne zamana kadar perişan olacak?

⁵ Ey saba yeli! Sevgilinin ağızına özendi diye; goncanın perdesini yırtma ki (goncaya) iftira atılmasın.

13.

Remzî

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bezm-i gülde şevk-i hüsnünden ki dil nālân ola
Sūzişinden bağı her bir bülbülün biryân [ola]
Ben nece şūrīde vü ser-mest ü hayrân olmayam
Mey ola maḥbûb ola ' âlem bahâristân [ola]
3. Ḳanuma girmek ḥaṭ-ı la' lüñ revâ mıdır ki ol
Ḥızr ola hem âşinâ-yı çeşme-i ḥayvân ola
Bir şeh-i ḥübânuñ ol kim bende-i fermânıdır
Bulmaz ol iḳbâli heft iḳlîme ger sulṭân ola
5. Ğam günü tîr-i cefâdan ölmege cân vèrdüğüm
Bu ki uyku ḥōş olur ol gece kim bārân [ola]

14.

Şem'î-râst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nitekim gülzâr-ı hüsnüñ gülleri ḥandân ola
Gül gibi gül sen begüm bülbüllerüñ giryân ola
Üstüne gevher saçup mâh-ı sipihr-i saltanat
Ḥâk-i pâyüñe sa' âdet mihrî zer-efşân ola
3. Yūsuf-ı baḥtuñ ḥarîdâr-ı şeh-i devrân olup
Müşterî vezn eyleyüp mihr ile meh mîzân ola

¹³ AE: 197^a (RZD: G.204)

¹ Gönül, gül meclisinde güzelliğinin şevkinden (olacak)ki inliyor; her bir aşığın gönlü yanmaktan kebab oldu.

² Ben nasıl perişan ve şarhoş ve hayran olmayayım; şarap olsun, sevgili olsun, dünya ilkbahar mevsimine dönsün.

³ Dudağının (çevresindeki) tüyünün kanıma girmesi reva mıdır ki ; üstelik o hızır, ölümsüzlük çeşmesinin aşinasıdır.

⁴ O ki güzellerin şahının emir kuludur; o yedi ülkeye sultan olsa (da) mutluluğu bulamaz.

⁵ Gam gününde cefa okundan ölmek için can atmamın sebebi, o yağmurlu gecede uykunun güzel olmasıdır.

¹⁴ AE: 197^a (ŞD: G.4)

¹ Beyim, sen gül gibi gül bülbüllerin ağlasın; nitekim güzellik bahçesinin gülleri neşeli olur.

² Saltanat göğünün ayı, üzerine mücevher saçar; mutluluk güneşi, ayağının toprağına altın saçar.

³ Zamanın padişahı, Yusuf gibi olan bahtının müşterisi olunca; müşteri/jüpiter tartan, güneş ve ay terazi olsun.

Hak ta'ālā eyleyüp iki cihānda ber-murād
Devlet-i dünyā vü 'uqbā zātuña fermān ola

5. **Şem'îyā** ihlās-ıla olan du'ānuñ haqqı-çün
Umaram Haqdan 'adedsiz luḡf-ıla ihsān ola

15.

Surūrî-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Az alupdur fūrat-i cānāneden bī-cān ola
Şimdi 'azm étđi ki tā görüp hōş u handān ola
Gönlümün seyyāhlığı dağı olmaz mı tamām
Bunca demden sāyir-i mülk-i ğam u hicrān ola
3. Mevti anuñçün yaratmışdur meger cān-āferīn
Cevr-i cānāndan alāş olmaĝa bir dermān ola
Zahm-ı peykānuñla ney tek oldı pür-revzen tenüm
Sūzişi ānūn édüp añ mı bu dil nālān ola
5. Ėy Halīlüm bu **Surūrī**nüñ murādıdır 'azīm
'İd-i hüsünüñde eger yarar ise urbān ola

16.

Ca'fer

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Çü yöneldün sefere luḡf-ı Hudā yāruñ ola
Baht hem-rāh u du'ā āfile sālāruñ ola

⁴ Allah, seni iki dünyada da muradına erdirip; dünya saadeti ve ahiret saadeti şahsına ferman olsun.

⁵ Ey Şem'i! İhlaslı yapılan duanın hakkı için ; umarım Allah'tan sayısız iyilik ve bağışlama bulursun.

¹⁵ AE: 197^a (GSD: G.435)

¹ Sevgiliden ayrı (kaldığı için) ölmesine az kaldı; şimdi yola çıktı ki görünceye kadar mutlu olsun.

² Bunca zamandan beri gam ve ayrılık mülkünde dolaşan gönlümün seyyahlığı bitmez mi?

³ Meğer yaratıcı/ Allah, ölümü, sevgilinin eziyetinden kurtulmaya bir derman olsun diye yaratmıştır.

⁴ Temreninin yarasıyla bedenim ney delikleri gibi pencere doldu; ızdırap çekirtmeyi kanun haline getirince bu gönlün inleyişine şaşılır mı?

⁵ Ey Halil'im! Bu Sururi'nin arzusu büyüktür; güzelliğinin bayramında eğer yararsa kurban olmak ister.

¹⁶ AE: 197^b (CD: G.6)

¹ Mademki sefere yöneldin lütuf sahibi Allah yardımcın olsun; baht, yoldaşın olsun ve dua, kafile başın olsun.

- Devlet ü ' izz ü sa' ādet saña rehber oluban
 Kanda kim qonasın Allāh nighdāruñ ola
3. Götürüp gāşiye-i zülfüñi dūşında şabā
 Peyk-i āhum gibi ol daḥı hevādāruñ ola
- Türk-i çeşmüñ gibi her qanda ki reh-zen var ise
 Dil-i ' uşşāq gibi zār u giriftāruñ ola
5. Dōstum olmaya kim gözden ırağ olmağla
 Unıdup Ca' ferī gayrı kişiler yāruñ ola

17.

Zātī-rāst

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . . - / . . . - - / . . . - - / . . . -

1. Yöri ey serv aña nāz et ki hevādāruñ ola
 Aña cevır etmege cehd et ki talebkāruñ ola
- Yöri ey Yūsuf-ı şānī aña şat kendüñi kim
 O senüñ Mışır-ı maḥabbetde ḥarīdāruñ ola
3. Yöri var sen aña naqş oynamağa cehd et kim
 Ey qamer tās-ı maḥabbetde senüñ zāruñ ola
- Bizi qo yöri aña sep şuyı ey ebr-i şafā
 Ki anuñ göñli ocağında senüñ nāruñ [ola]
5. Ey taḥīb-i dil ü cān **Zātī**-i bī-çāreyi qo
 Anı öldürmege qıl çāre ki bīmāruñ ola

---

² Talih, itibar, mutluluk sana rehber olup; nereye gidersen git Allah koruyucun olsun.
³ Saba, saçının örtüsünü omuzunda götürünce; ah okum gibi o da aşğın oldu.
⁴ Zalim gözün gibi her nerede haydut varsa; âşıkların gönlü gibi ağlayan (olsun) ve müptelan olsun.
⁵ Gözden irak olmakla dost/sevgili olunmaz; Cafer'i unutup başkaları yârin olur.
¹⁷ AE: 197^b (Bu gazel dîvânda bulunmamaktadır.)
¹ Ey servi! Var git ona naz et ki senin aşğın olsun; ona eziyet etmek için uğraş ki (seni) arzulasın.
² Ey (güzellikte) ikinci Yusuf (gibi olan sevgili)! Var git kendini ona sat çünkü; aşk Mısır'ında o senin müşterin olacak.
³ Ey ay! Sen var git ona oyun etmeye çalış ki; muhabbet tasında senin zarın olsun.
⁴ Senin ateşin onun gönül ocağındadır. Ey sefa bulutu bizi bırak suyunu ona serp.
⁵ Ey gönül ve can doktoru! Zavallı/çaresiz Zati'yi bırak; onu öldürmeye çare bul ki hastan olsun.

18.

‘Ahdī-rāst

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. N’ola èy meh gül eger mā’il-i ruhsāruñ ola
Yèridür serv-i sehī bende-i reftāruñ ola
Böyledür mihr ü vefā resmi dèyü ‘uşşāka
Néce bir şīve vü nāz-ile sitemkāruñ ola
3. Zār olan şeş-der-i ğamdan bulur elbette ğuşād
Tas-ı ğamda dil-i ğamgīn néce bir zāruñ ola
Merhabā dèyü gelüp luţf ile şunsa elini
Devlet el vère dilā luţf-ı Hudā yāruñ ola
5. ‘Ahdī tūţī gibi şekker-şiken olur sözde
Kut-ı cān-baħş aña ger la‘l-i şeker-bāruñ ola

19.

Hilālī

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Dil ħarīm-i ser-i kūyuña diler maħrem ola
Cān diler sen lebi ‘İsīyā ile hem-dem ola
Dilüm odlara yanar tutsa n’ola dīdemi nem
Dil eger yanmasa dīde ne içün bī-nem ola
3. Dil ħayāl-i leb-i la‘lūñle neden ğuşşa çeker
Mey-i yāķūt-ı revān çekdi meger ħurrem ola

¹⁸ AE: 197^b (ABD: G.183)

¹ Ey ay! Gül, eğer yanağına meyl ederse buna şaşılmaz; düzgün boylu servinin, yürüyen kölen olması münasıptir.

² Âşıklara, aşk ve vefanın usulü böyledir diyerek; daha ne kadar işve ve nazla sitem eden olacaksın?

³ Gam tavlāsından inleyen sonunda ferahlar; gam tasında ne zamana kadar zarın olacak?

⁴ Ey gönül! (Sevgili) “merhaba” diyerek gelip (sana) elini lütuf ile sunsa; talihin yaver gitmiş Allah yardımcın olmuş olur.

⁵ ‘Ahdī, söz söylerken dudukuşu gibi tatlı olur (sözleri); o şeker saçan dudaklar ona hayat bağışlayan rızık olsun.

¹⁹ AE: 198^a (Bu gazel divanda bulunmamaktadır.)

¹ Gönül, mahalle haremine sırdaş olmayı diler. Ey İsa! Can, senin dudağıyla arkadaş olmayı diler.

² Gönüm ateşler içinde yanarken gözüm su tutsa ne olur? Eğer gönül yanmasaydı göz de nemlenmezdi.

³ Gönül, dudağının hayaliyle neden kederlenir; oysa ki akan yakut şarabını içtiği için sevinmesi gerekir.

Begüm epsem dème öpsem lebüñ emsem baña kim
Derde em sem gibi emsem ola kim emsem ola

5. Söylemezseñ ölürem gel kerem ét söyle dèdüm
Dèdi söyletme **Hilālī** yörü var epsem ola

20.

Mübīnī-rāst

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Yaşuma hūn-ı ciger her dem umar hem-dem ola
Açar ağlar baña her laḫzada çeşmüm nem ola
Dèdüm èy gül kılağıñ tüt sözine bülbülüñ
Dèdi ol gonca-i nāzük öte tır epsem ola
3. Ger firāk-ı mey-i la' lüñle ölürem sākī
Bezm-i 'aşk içre serüm kāsesi cām-ı Cem ola
Bakmazam gülşene kıadd ü leb-i dilber var iken
Serv-i kıāmet oluban ger aña gonca-fem ola
5. Hüsünün çağı iken eyle **Mübīnī** ye vefā
Şem' ile eriyessin bulmayasın bir dem ola

21.

'Ahdī-rāst

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Seg-i kūyuñ [ile] her kim ki senüñ maḫrem ola
Cennet içre dilemez hūrī ile hem-dem ola

⁴ Beyim, dudağını öpsem sus deme, (dudağın) bana ilaçtır; derde ilaç zehir gibi (keskin) işe yarar olmalıdır ki şifa olsun.

⁵ “Gel cömertlik et söyle, söylemezsen ölürüm” dedim; Hilali, “Söyletme beni yürü git ” dedi.

20 AE: 198^a

¹ Ciğer kanı, gözyaşımıla her zaman arkadaş olmayı umar; benim için ağlar anında gözüm nemlenir.

² “Ey gül, bülbülün sözüne kulak ver” dedim; o nazik gonca, “Ötede dur konuşma” dedi.

³ Ey saki! Eğer dudağından ayrı kaldığım için ölürsem; aşk meclisinde başımın kasesi (سـ harfindeki çukur) cemin kadehi olsun.

⁴ Sevgilinin dudağı ve boyu varken gül bahçesine bakmam; ona (sevgilinin) boyu servi, ağzı gonca olur.

⁵ Güzellik çağındayken Mubini'ye vefā göster; bir anda mum gibi erirsin (Mubini'yi) bulamazsın.

21 AE: 198^a (ABD: G.184)

¹ Her kim ki senin mahallenin köpeğiyle dost olursa; cennette hūrī ile arkadaş olmayı dilemez.

- Ġam-ı ʿ aşkuñla sürer zevk u şafâlar göñlüm
Her zamânda anuñ-için olımaz bî-ġam ola
3. Tāze tāze dilüñe gül gibi yak dāġ-ı ġamın
Lāle-zār-ı dil ü cān ister iseñ hurrem ola
- Bir deminden dem olur mürdeye cānlar erişür
Umarın ırüşe ben mürdesine bir dem ola
5. Vara vara dilerin kūyuña ʿ **Ahdī** gibi
İtlerüñ içre uluyup bir ulu ādem ola

22.

Gülşeni

Mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

Muzāriʿ - - . / - . . . / . - - . / - . -

1. Tāliʿ aña ki yārī kıla bahtiyār ola
Yanında yār elinde mey-i hūş-güvār ola
- Nāşih olursa tevbesini şıya anda kim
Sākī o serv-i sīm-ber ü gül-ʿ izār ola
3. Bilmez bu naqd-i vuşlat-ı dīdār qadrini
Her kim behişt-i sīneye ümmīd-vār ola
- Qodı o zülf ü çeşm ü dehānuñ hayālını
Yaʿnī sirāce-i dil ü cān teng ü tār ola
5. Hāk-i rehine naqd-i revān-ile **Gülşeni**
Her dem gerek ki gevher-pâşun nişār ola

² Gönlüm, aşkının gamıyla zevk ve keyif sürer; onun için her zaman gamsız olmaz/gamlıdır.

³ Gönlün lale bahçesi gibi olsun, ruhun sevin sin istiyorsan; gam dağımı, gönlüne taze taze gül gibi yak.

⁴ Bir nefesin, ölüye hayat verir; ben ölüne de bir nefesin umarım ulaşır.

⁵ Ahdi gibi gide gide mahallene varmayı dilerim; köpeklerinin içinde uluyarak bir ulu insan olmayı (dilerim.)

22 AE: 198^b

¹ Talih ona yardım eder de sevgilinin elindeki lezzetli şarap olursa bahtiyar olur.

² Saki! Nasihatçi tövbesini bozarsa; o gümüş göğüslü ve gül yanaklı servi (onun) olur.

³ Her kimin gönül cennetine girme ümidi varsa; yüzünün vuslat akçesinin değerini bilmez.

⁴ O, saçının, gözünün ve ağzının hayalini (bir kenara) koydu; yani can daraldı, gönül ışığı söndü.

⁵ Gülşeni! Akan akçe ile(/gibi) her an inciler saçan gözyaşını onun yolunun toprağına saç.

23.

İshāk-rāst*Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün**Muzāri' - - . / - . . / . - - . / - . -*

1. Biñ yèrde cānımızda müjeñ zaħmı var ola
Bir kez lebüñ ısırma bilsek ne var ola
Şöyle urur cefā taşını sīneme ğamuñ
İster ki öldüre baña seng-i mezār ola
3. Maħbüb odur ki ħüsne bulunmaya nazīr
‘ Āşıkları cefası gibi bī-şümār ola
Bir nāzenīn var mı bilüp mübtelāsını
Öpülmeye meger ki nece şivekār ola
5. **İshāk** nāzük oldı ki şı' rin güzellere
Bir büseye vèrür ki tamām ābdār ola

24.

Hayālī-rāst*Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün**Muzāri' - - . / - . . / . - - . / - . -*

1. Bāğ-ı cihānda kārı kimüñ āh u zār ola
Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola
Alup şabā elin iledür āsitānuña
Şol nā-tüvān kim reh-i ğamda ğubār ola
3. Tīrūñ geçince sīneden el ur kılcıuña
Çek ileriye anı ki şāhum yarar ola
Peykān-ı dost seng-i melāmetle her zamān
Cismüm nihāline dilerin berg ü bār ola

23 AE: 198^b (İÇD: G.240)

1 Herhâlde canımızın bin yerinde kirpiklerinin yarası vardır; dudağımı bir kez ısırma ne var, bir bilsek!

2 Gamin cefa taşını sineme öyle bir vurur ki; (belli ki) beni öldürüp mezar taşı olmak ister.

3 Sevgili, güzelliğine eş bulunmayandır; âşıkları cefası gibi sayısız olmalıdır.

4 Tutkunlarını ne kadar bilse de (sevse de) nazlanmadan öpülecek bir sevgili var mı?

5 İshak! Şiirlerin güzellere tatlı geldiği için; (şiirlerine karşılık) kesin sulu bir öpücük verirler.

24 AE: 198^b: (HYD: G.597)

1 Dünya bahçesinde kimin işi ah ve feryat olursa, yüce adı bir bülbül ise “hezâr/bin” olsun.

2 Saba rüzgârı, gam yolunda toztoprak olan şu güçsüzün elinden tutup (sevgilinin) dergâhına iletir.

3 Ey padişahım, sineden okun geçince kılıcına el at; onu ileriye uzat ki faydalı olsun.

4 Sevgilinin temreni ile kınama taşının, vücudumun fidanına her zaman yaprak ve meyve olmasını dilerim.

5. Êtme **Hayâlî** bendeni mağlûb-ı her denî
Sîmurğ peşşeye ne revâ kim şikâr ola

25.

Hamdî

Mef'ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

Muzâri' - - . / - . . / . - . . / - . -

1. Yâ Rab görem mi ol mehi kim mihrbân ola
Râm ola ben ğarîbine ârâm-ı cân ola
Her dem sa' âdet atına ol bendedür süvâr
Kim pādşāhı anuñ ile hem-^ç inân ola
3. Êy dōst derd-i ^ç işkuñ-ile bî-nişān olan
Lāyık degül mi ğamzeñ oқına nişān ola
Cevr ü cefā vü derd ile oldı tenüm nizār
Kūyuñ itine hōşdur eger üstüh^ç ān ola
5. Gūş eylesün lebüñ haberin **Hamdî**den ^ç ayān
Her kim dilerse vākıf-ı sırr-ı nihān ola

26.

Necātî-rāst

Mef'ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

Muzâri' - - . / - . . / . - . . / - . -

1. Çün nev-bahār-ı devlet-i şāh-ı cihān ola
Hürşîd-i bî-zevāl ü mey-i ergavān ola
Sākî düşerse sāğarı ^ç aksi ^ç izāruñuñ
Pîr-i za^ç if olanlar içerse cevān ola

⁵ Hayâlî kulunu her alçağa mağlup etme! Simurgun sivrisineğe av olması reva mıdır?

25 AE: 199^a (HHD: G.5)

¹ Ey Rabbim! Merhamet et o ay (yülü sevgiliyi) göreyim; kalbe huzur veren sevgiliye ben garibin boyun eğip itaat eder.

² Padişahı onunla dizgindaş olsun diye binici, her an saadet atının kölesidir.

³ Ey dost(sevgili)! Aşkının derdiyle nişansız olan (aşığın); gamze okuna hedef olması (aşığa) layık değil midir?

⁴ Eziyet, cefa ve derdinle bedenim zayıfladı; mahallenin köpeğine kemik hoş gelir.

⁵ Kuşkusuz, dudağının haberini Hamdi'den dinleyen herkes gizli sırta vâkıf olur.

26 AE: 199^a (ND: G.21)

¹ Cihan padişahının devletine bahar geldi çünkü; batmayan güneş, (bitmeyen) erguvan şarabı geldi.

(Çün nev-bahār-ı devlet-i şāh-ı cihān ola; Hürşîd-i bî-zevāl ü mey-i ergavān ola: Çün nev-bahār-ı devlet-i şāh-ı cihān ola; Pîr-i za^ç if olanlar içerse cevān ola AE)

² Saki, yanağının aksi kadehe düşerse (ondan içen) güçsüz ihtiyarlar gençleşir.

(Sākî düşerse sāğarı ^ç aksi ^ç izāruñuñ; Pîr-i za^ç if olanlar içerse cevān ola: Sākî düşerse sāğarı ^ç aksi ^ç izāruñuñ; Hürşîd-i bî-zevāl ü mey-i ergavān ola AE)

3. Bir b̄usesine c̄ān v̄er̄üp almağ olurdı l̄ik
Ol dil-r̄übāya istemez̄üz kim ziyān ola
‘ Āşıkларуñ çoğ oldıgın az görme d̄östum
Bulımayasın isteyesin bir zamān ola
5. Düşmen **Necātī** ile bir olmaz ‘ alā‘ l-ḥusūs
Ben z̄ülfüñüñ fikendesı ol bir f̄ülān ola

27.

Ca‘ fer-rāst

Mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilūn

Muzāri‘ - - . / - . . . / . - - . / - . .

1. Ēy dil cefāya ıalma ki şāyed zamān ola
Ger ‘ ömr ēde vefā bize ol mihribān ola
V̄er nağd-i c̄ānı z̄ülfine kim s̄ūd-ı maḥz̄dur
Boynuma şar benüm eger andan ziyān ola
3. Öldürmez ise ğamzeñ olam vaşluñ-ile şād
Senden murād alam ger ecelden amān ola
Dil ḥōd senüñ olupdur eger cevrden ğaraz
C̄ān almağ ise ol da yoluñda revān ola
5. ıanķı ğazelde kim aña **Ca‘ fer** miyānuñı
Kim görse d̄eye şı‘ r-i muḥayyel hemān ola

28.

Kevşerī

Mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilūn

Muzāri‘ - - . / - . . . / . - - . / - . .

1. ıün nev-bahār ērişdi şular kim c̄üvān ola
‘ Ömrin şafāya ḥarc ēdemezse ziyān ola

---

³ Can vererek (sevgilinin) bir öpücüğü alınır ama ; o sevgiliye yazık olsun istemeyiz.
⁴ Sevgili, âşıklarının çok oluşunu değersiz görme; bir zaman gelir istersin (ama) bulamazsın.
⁵ Düşman, Necati ile denk değil; ben saçının aşığı o ise öylesine bir kişidir.
²⁷ AE: 199^a (CD: G.4)
¹ Ey gönül! Cefa çekmek için zamanımız kalmazsa eğer o sevgili bize ömür vefâ etsin.
² Sevgilinin saçına can akçesini vermek kârlı (bir işdir); ondan zarar edersen (sevgilinin saçını) benim boynuma sar.
³ Eğer gamzen beni öldürmezse (sana) kavuşarak sevineyim; ecel aman verirse senden murat alayım.
⁴ Gönül de senindir, can da senindir; cefanın istediği can almaksa yoluna feda olsun.
⁵ Cafer, hangi gazelde belini anarsa; görenler bir anda “hayalimdeki şiiir”der.
²⁸ AE: 199^b
¹ Onlar tazelandiler çünkü bahar geldi; eğer ömürlerini sefa sürmeye harcamazlarsa ömürleri (ziyan) olur.

- Sākī pür eyle sāğarı devr èt kim içenüñ
 Bir devr-i gül gelince dağı bağı kân ola
3. Bu egri egri bakmağı èy kaşları kemân
 Oğ gibi toğru toğru dèyem bir zamân ola
- Epsen maħallenüñ iti kâzsun ço yerleri
 Şâyed birisi baña ölince mekân ola
5. Her bir ğazelde ağlayu kâdd-i nigârî añ
 Èy **Kevşerî** ki tab^ç -ı luţfuñ revân ola

29.

Derûnî-râst

Mef^ç ülü fâ^ç ilâtü mefâ^ç îlü fâ^ç ilün

Muzâri^ç - - . / - . . . / . - - . / - . -

1. Cānum alursa ğamzelerüñ hōş revân ola
 Kānum içerse la^ç l-i lebüñ nüş-ı cān ola
^ç Aşkuñ n^ç ola koyarsa vücūdum nişānını
 Zîrā nişān-ı ^ç aşık odur bî-nişān ola
3. Zencîr-i dād èder kaşı tākma saçları
 Şîrîn lebi ki luţf-ile Nüşîrevân ola
- Āhum duhānı sînem odın fâş èder benüm
 Bir lahza ol perî ki gözümde nihān ola
5. Eflâki yaksa āh-ı **Derûnî** ^ç aceb degül
 Dildârî çünki bir meh-i nâ-mihrbān ola

² Saki, kadehi doldur ve mecliste döndür ki içenin; bir (sonraki) gül devri gelinceye kadar bağı kan olsun/dolsun.

³ Ey yay kaşlı! Bu eğri eğri bakmalarına bir an olsun ok gibi doğru doğru diyeyim.

⁴ Sessiz ol, bırak mahallenin köpeği yerleri kazsın; eğer ölürsem onlardan biri benim mezarım olur.

⁵ Ey Kevserî! Her bir gazelde ağlayarak sevgilinin boyunu an ki yaratılışındaki lütfun (şanı) yürüsün.

29 AE: 199^b

¹ Gamzelerin canımı alırsa helali hoş olsun/ feda olsun; dudağın kanımı içerse can içkisi olsun.

² Aşkın nişansız bedenime nişanımı bıraksa buna şaşılır mı? Zira aşğın alameti budur.

³ Şirin dudağı lütuf sahibi Nuşirevan; saçları ise kaşın kemerine adalet zinciridir.

⁴ Gönlümün ateşi, ahımın dumanını meydana getirir; (böylece) o peri bir an için gözümde kaybolur.

⁵ Derûnî'nin ahı gökleri yaksa buna şaşılmaz çünkü merhametsiz bir sevgilisi var.

30.

Hayreti-rāst

Mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' - - ./ - . - ./ - - ./ - . -

1. Dédüm yoluña rûḥ-ı revānum revān ola
Gül gibi bir gülümsedi dēdi revā n'ola
Öldürme kıl tevaḳḳuf efendi ḳuluñı-kim
Şāyed ki aña acıyasın bir zamān ola
3. Gerçekler aña er dēmez érmez murādına
‘ Ahdinde éy gönül şu kişi kim yalan ola
Çek gam yükünü dönme ki bu yolda kişinüñ
Cānı ḳavī olur çü teni nā-tevān ola
5. Cān kefdē baş etekde gerek **Hayreti-** müdām
‘ Āşık odur ki varı anuñ der-miyān ola

31.

Aḥmed

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ağzuma şöyle ḥarāret vērdi vaşfuñ şerbeti
Kim zebān-ı ḥāmeyi şaḳḳ etdi sözüüm ḥürmeti
Ayağüñ toprağına cān vērse sultānlar ne gam
Nēce şehler ḥāk édüpdür āb-ı ḥayvān ḥasreti
3. Sāḳiyā eṣnā-yı şoḥbetde dükendükçe şarāb
Ḥalkı mest étmek dilerseñ aç bu zībā şüreti
Vérme zaḥmet ol perī-ruḥsāra éy meşşāta kim
Bir güneşdür ol ki dünyā andan alur zīneti

30 AE: 199^b (HRD: G.69)

1 “Yoluna canım feda olsun” dedim, gül gibi gülümseyerek “layık mıdır” dedi.
2 Efendi! kulunu öldürme, beklet! Belki bir zaman gelir ona merhamet edersin
3 Gerçek şu ki sözünde yalan olan kişi arzusuna kavuşamaz, hakikatli insanlar o kişiye adam demez.
4 Gam yükünü çekmekten vazgeçme; bu yolda kişinin bedeni güçsüz düştükçe canı kuvvetlenir.
5 A Hayreti! Canı avcunda, kelle koltukta bulunmalı; zira âşık varı meydanda olandır.

31 AE: 200^a (APD: G.350)

1 Şerbet vasfın ağzıma coşkunluk verdi; kalemin dili sözüme olan hürmetinden yarıldı.
2 Sultanlar ayağının toprağında can verse dert değil; hayat suyunun hasreti pek çok padişahı toprak eder.
3 Ey Saki! Sohbet sırasında şarap tükendikçe; halkı sarhoş etmek istersen bu güzel yüzü aç.
4 Ey süsleyici! O peri yüzlüye zahmet verme; o bir güneştir, dünya süsünü ondan alır.

5. **Ahmed** ağzından eşit cānā cemālūñ vaşfını
Dinlemek hoşdur kişi Lokmān dilinden hikmeti

32.

Hafī-rāst

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ol mehūñ tā kim tūlū' êtdi āfitāb-ı t'al' ati
Zerrece kalmadı hūrşīdūñ felekde rağbeti
Çarhuñ alnı bedr-ile kaşı hilāli reşk-ile
Bozuban düzmekden ayı tāk olupdur tākātī
3. Gül ki yüzūñ görđi hacletden kızardı lā-cerem
Gitmedi ol hacletūñ yüzinde kaldı humreti
Çīn-i zülfinden çıkup bu bāda uyup gitdügi
Bu ki ğurbetde olur müşküñ ziyāde rağbeti
5. Gerçi irāğ oldı **Hafī** yāruñ vişālinden gönül
Hamdü-li-llāh kim hayāliyle bulupdur kırbeti

33.

Naqşī-rāst

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. ' Aşk içinde pāk-i bār oldum çıkardum şöhreti
Kaldı Mecnūnuñ cihānda ad u şan u şöhreti
Ğuşşa oldıkça cemāli vaşl-ı dildāruñ baña
Urmadum el zülfine ğandānuña buldum fırsatı

---

⁵ Ey sevgili! Yüzünün övgüsünü Ahmed'in ağzından işit; hikmeti Lokmān'ın dilinden dinlemek hoştur.

³² AE: 200^a (HFD: G.270)

¹ Ne zamanki ayın, güneş gibi yüzü doğdu; felekte güneşe zerre kadar ilgi kalmadı.

² Felek, (sevgilinin) ay gibi alnını, hilal kaşını kışkırdığı için; ayı bozup düzmekten tākati kesildi.

³ Gül, belli ki yüzünü görünce utancından kızardı; o utanma yüzünde kaldı (yüzündeki) kızarıklık gitmedi.

⁴ Saçın Çin'den(ana vatanından) çıkıp rüzgara uyup gittiği gurbette (saçının) miski/kokusu daha çok ilgi gördü.

⁵ Hafī! Gönül sevgiliye kavuşmaktan her ne kadar uzaklaştıysa da; hamdolsun ki hayaliyle akrabayım.

³³ AE: 200^a

¹ Aşk ızdırabıyla temizlendim, bu şöhreti çıkardım; âlemde Mecnun'un adı, sanı, şöhreti kaldı.

² Sevgilinin yüzüne kavuşmak bana dert oldukça; saçına el sürmedim ama gülüşünü görmeye fırsat buldum.

3. Luṭf u iḥsān u ‘atā’ ma‘ şūḫ elinden dem-be-dem
Ger dilerseñ ‘aşık ol tā kim göresin ‘izzeti
Eşigüñ ger olasin ḥürmetlü ‘abdi sen anuñ
Her nazar ḫan ağlamağ olsun gözüñüñ ‘adeti
5. Āferīn **Nakṣī** senüñ pākīze ṭab‘-ı zātuña
K’eyledi bu şi‘rüñe gökde melekler rağbeti

34.

Āhī

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gördiler kim cānlar alur ḡamzeñüñ peykānını
Her kişi tende emānet şaḫlar oldı cānını
Pehlevānlık adını ‘ālemde destān étmege
Ḳanlı yaşlarla pür étdüm sīnemüñ meydānını
3. Geçdi çün devr-i ḫamer gün yüzliler devrānıdır
Sürsün ol gün yüzli sürsün geçmedin devrānını
Şöyle cānum acıdur şīrīn lebüñ öpdükçe kim
Meclisüñde sāḡaruñ bulsam içerdüm ḫanını
5. Göñlegin **Āhī** göge boyadı dūd-ı āhdan
Gör nece reng-ile avlar ol levend oḡlanını

35.

Figānī-rāst

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sevdi göñlüm bāḡ-ı hüsnüñ bir gül-i ḫandānını
İñledür ḫār-ı belāda bülbül-i nālānını

³ Sevdiğinin elinden daima lütuf, bağışlama, cömertlik görmek istiyorsan âşık ol ta ki itibar görene kadar.

⁴ (Sevgilinin) eşiğinin hürmetli kölesi olmak istiyorsan; her bakışta kan ağlamak gözünün adeti olsun.

⁵ Nakşi senin temiz yaradılışına aferin; bu şiirine gökte melekler ilgi gösterdi.

³⁴ AE: 200^b (AD: G.122)

¹ Gördüler ki gamzenin oku can alıyor; herkes canını bedeninde emeanet saklamaya başladı.

² Pehlivanlık namının âlemde destan olması için; gönül meydanımı kanlı yaşlarla doldurdum.

³ Ay devri geçti artık güneş yüzlülerin devridir; o güneş yüzlü, devri geçmeden (sefasını) sürsün.

⁴ Şirin dudağını öpdükçe öyle canım acıyor ki; meclisinde kadehini bulsam kanını içerdim.

⁵ Ahi, ahının dumanıyla gömleğini mavi renge(matem rengine) boyadı ; o kendini bilmez oḡlanı bak nasıl hileyle avlıyor.

³⁵ AE: 200^b (FD: G.92)

¹ Gönlüm, güzellik bağının bir gülen gülünü sevdi; (o gül), bülbülü bela dikenini (üstünde) inletir.

- Çārsū-yı ‘aşk içinde dil metā‘ın almağa
Merdüm-i çeşmüm pür êtdi sîm-ile dāmenini
3. Lālezār êtdüm gözüm yaşıyla bāğ-ı ‘ālemi
Ëy ciger pergālesi aqıtma bağrum kânını
Yıldızı düşdi meh-i bedrūñ işi oldı tamām
Rūşen êdelden yüzi mihri sipihr eyvānını
5. Hıyl-i ğam yol bulmaz o āhen hişāruñdur dile
Şakla sîneñde **Figāñi** yāruññ peykānını

36.

Rāzī-rāst

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dişledükçe nāz-ile dilber leb-i handānını
İncidür nā-ħağ yere ben nā-tüvānuñ cānını
Küfr-i zülfin tağıdup rakş içre ol rīze-çīn
Aşdı her bir ħalkada biñ zāhidüñ ĩmānını
3. Nakş êdüp berg-i Hıṭāy-ile ‘izārın zülf-i yār
Rūmda gösterdi baña ħüsnin Nigāristānını
Şūretā şōfī nemed-pūş ola kim āyīneler
Şāfī bu yüzden toğup gözler elüñ oğlanını
5. ‘Arşa-i ‘irfāna ĩşāl olalı teslīm êder
Rāzīnüñ ehl-i me‘ānī defter ü divanını

² Aşk çarşısında gönül malını almak için; gözümün bebeği eteğini gümüşle doldurdu.
³ Gözümün yaşıyla dünya bahçesini lale bahçesi yaptım; ey ciğerimin parçası, bağrımın kanını akıtma.
⁴ Güneş gibi yüzü gökyüzü çatısını aydınlattığından beri; dolunayın yıldızı düştü işi tamamlandı.
⁵ Figani! Gam sürüsü yol bulamaz; sevgilinin okunu göğüsünde sakla. O gönlünün demir hisarıdır.
36 AE: 200^b
¹ Güzel, naz ile dişledikçe gülen dudağını; ben biçarenin canını boşu boşuna incitir
² O döküntü toplayan, kafir saçını dans ederek dağıtıp; her bir halkada bin zahidin imanını asdı.
³ Sevgilinin saçı(nakkaş), yanağını Hıtaş yaprağına nakş edip; güzelliğın ülkesini Rum diyarında bana gösterdi.
⁴ Sofi görünüşte keçeye bürünür, saf aynalar bu yüzden elin oğlanını gözler.
⁵ Anlamdan anlayanlar, Razi'nin defter ve kitabını irfan meydanına teslim eder.

37.

Levhî

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ol ela gözlüm döküb ' aşıklarının kanını
Al etdi atlas-ı çarhuñ yine dāmenini
Ey semen ten lāle had bilmem nēce teşbīh etdüm
Gülşen-i bāğ-ı cihānuñ bir gül-i handānını
3. Nēce biñ ' aşıkların mest ü harāb eyler yıkar
Ol şanem seyr eyleye bir dem vefā meydānını
Rūşen etdi şem' -veş şevkiyle gönüm hānesin
Gönderelden tīrinüñ ol kaşı peykānını
5. Anlar ile eyleme luṭf eyle ey **Levhî** cedel
' Ākil olan incidür mi bir nefes bārānını

38.

Zülālî-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. La' l-i cānān şevkidür her laḥza cān eglencesi
' Āşıkuñ olur şarāb-ı ergavān eglencesi
Zülf-i sevdāsıyla gurbetde esīr olanlaruñ
Mā-i hülyādur şeb-i gamda hemān eglencesi
3. ' Ārīzuñ ' aksine cāy olursa cānā dil ne tañ
Çünkü ancak sır olur āb-ı revān eglencesi

37

AE: 201^a

1

O ela gözlü (sevgili) âşıklarının kanını döküp atlas feleğinin eteğini kan etdi.

2

Ey yasemin tenli, lāle yanaklı(güzel), dünya bağının gülşenin açılan gülünü sana nasıl benzettim?

3

O put (gibi güzel sevgili) körkütük sarhoş olarak kendinden geçen âşıklarına bir an olsun vefa gösterebilirsin.

4

O kaş okunun temrenini gönderdiğinden beri gönül hanem (aşkının) şevkiyle mum gibi aydınlandı.

5

Ey Levhi, onlarla tartışma (onlara) lutf eyle. Akıllı kimse yağmuru bir an olsun gücendirir mi?

38

AE: 201^a.

1

Can eglencesi her an sevgilinin dudağını arzulamaktır. Erguvan şarabı âşığın eglencesi olur.

2

(Sevgilinin) saçının sevdasıyla gurbette esir olanların eglencesi, gam gecesinde, gerçekleşmeyecek hayaller kurmaktır.

3

Ey can, gönül yanağının aksine yer olursa şaşmamalı. Çünkü akarsuyun eglencesi sır olur.

Sünbülün veş bî-ķarār oldum gözinde kıl ķarār
Ëy gönül aşüftesi isteme cān eglencesi

5. Furķate tākāt götürmedi **Zülālī** her nefes
Olmasa ķaddün ĥayālī her zamān eglencesi

39.

Şadri-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gönlümün ķaşuñ müjeñdür her zamān eglencesi
Kim olur tıfl olanuñ tır u kemān eglencesi
Kūyuña varup cemālünñsiz ķarār almaz gönül
Kim dīdār isteye olmaz cihān eglencesi
3. Ķo günüm geķsün benüm fikr-i vişāl-i hecr ile
Çünki olur ĥācenünñ sūd u ziyān eglencesi
Cān u dil kebkine şal besdür şaçuñ şebbāzını
Çün şikār etmek olur şāh-ı cihān eglencesi
5. **Şadriyā** uydı ulaşdı ķomaz aķzından rakīb
Çāre ne kelbünñ olursun üstüĥān eglencesi

40.

Ĥasbī (?)

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Derd-i ' işķuñdur şehā kevn ü mekān eglencesi
Mihr-i ruĥsāruñ durur devr-i zamān eglencesi

⁴ Ey perişan gönül, sünbül gibi ben de kararsız oldum. Artık (sevgilinin) gözünde karar kıl, can eglencesi isteme.

⁵ Senin boyunun hayalinin eglencesi olmasa Zülali bu ayrılığa katlanamazdı.

39 AE: 201^a

¹ Gönlümün, kaşın her zaman eglencesi kirpiktir. Zira çocuk olanın ok ve yay eglencesi olur.

² Gönlüm mahallene varıp yüzünü görmeden durulmaz. Senin yüzünü arzulayanın da dünyada neşesi kalmaz.

³ Bırak günüm kavuşma ve ayrılık fikri ile geķsin. Çünkü tüccarın eglencesi kār ve zarar (hesabı yapmak) dır.

⁴ Can ve gönül kekliğini serbest bırak doğana benzeyen saçın bize yeter. Çünkü cihan padişahının eglencesi (av olmak değil) avlamaktır.

⁵ Ey Sadri, rakib ne yapıp etti aķzından bırakmadı. Çare yok, köpeğin eglencesi kemiktir.

40 AE 201^b

¹ Ey şāh, kâinat senin aşķının derdidir. Zaman eglencesi senin yanağının merhametidir.

- Sensin ol cānāne kim dünyā vü ‘ uqbāda senüñ
Vuşlatuñdur dōstum pīr u cūvān eglencesi
3. Ruḥlaruñ vaşfında cānā dem-be-dem kan ağlarım
Ëy gönül diñlencesi Ëy ḥaste cān eglencesi
- Baķışuñla ğamzeñe gönlüm n’ola meyl eylese
Tıfluñ olur lā-cerem tīr u kemān eglencesi
5. Leblerüñ şevkiyle cānā ‘ aceb midür müdām
Olsa **Ḥasbī**ñ şarāb-ı ergāvān eglencesi

41.

Ḳurbī-rāst

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şevḳ-i ruḥsāruñdur Ëy meh tende cān eglencesi
Şem‘ olur pervānenüñ lābūd hemān eglencesi
- Gelmeyince ğamzeniñ peykānı eglenmez gönül
Ḥastanuñ olsa ‘ aceb mi hem-zebān eglencesi
3. Göñlüme gönülüm budur ğaltān olup ḥāk oldığı
Ḥāk-ı rāḥ olur çü tıfluñ her zamān eglencesi
- Ḳılsa müjġānuñ ḥayālin luṭf édüp gönder k’ olur
Bende-i şāḥ olanuñ seyf u sinān eglencesi
5. **Ḳurbī**yā bir dem ḥalāş olmazdı ğamdan dünyede
Göñlümüñ olmasa ol şūḥ-ı cihān eglencesi

---

² A dostum, sen öyle bir cananesin ki genç-ihiyar dünya ve ahirette senin vuslatındır.

³ Ey can, ey gönül dinlencesi, ey hastanın can eglencesi, yanaklarının vasfında sürekli kan ağlarım.

⁴ Gönlüm bakışınla gamzene yönelse ne olur? Ok ve yay şüphesiz çocuğun eglencesi olur.

⁵ Ey can, Hasbī'nin senin dudaklarının şevkiyle eglencesi erguvan şarabı olursa buna şaşılır mı?

41 AE: 201^b

¹ Ey ay (gibi güzel), bedende can eglencesi senin yanağının şevkidir, pervanenin eglencesi elbette mumdur.

² Gamzenin temreni gelmeyince gönül eğlenmez, hastanın arkadaşıyla eğlenmesine şaşılır mı?

³ A gönlüm! Toprak olup gönlüme yuvarlanmasının sebebi budur; zira çocuğun eglencesi her zaman yolunun toprağıdır.

⁴ Kirpiğinin hayalini lutf edip gönder çünkü şahın kölesinin eglencesi kılıç ve mızraktır.

⁵ Ey Kurbi, o dünya güzeli gönlümde olmasaydı, bu dünyada bir an bile kederden kurtulamazdım.

42.

Ḳādīrī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bāḡbān beñzer ḡad u ruḡsāruñi yār eyledi
Dār geldi bāḡdan servini āzād eyledi
Ḥasretüñden her gece ḡan oldu baḡrı ḡoncanuñ
Gül diken yaşılandı bülbül āh u efgān eyledi
3. Öldürem yārin dēmiş dil nece ārām eylesün
Kim yine ol ' ahde ḡuramaz yāriñi yād eyledi
Ol gözüm nūru ıraḡdan āşinālık kesb eyledi
Gül gibi geldi bu ḡamḡin ḡöñlümi şād eyledi
5. Bend édüp zincīr-i zülfüñ **Ḳādīrī**ñin boynına
Āh kim ol ḡamze-i ḡünrīzi cellād eyledi

43.

Necātī

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Yaḡdı ben pervānesin ol şem ' dil-şād eyledi
Başına bir ḡaç çevirdi anı āzād eyledi
Gerçi kim Pervīzūñ ezdi aḡzına Şīrīn şeker
Ētmedi şol ' ayşı kim fūrḡatde Ferhād eyledi
3. Şol elif-bālā ḡörüp ben ḡāmeti dāl olmuşı
Yanına aldı cihān içinde bir ad eyledi

42

AE: 201^b

1

Baḡ bekçisi (senin) boyunu ve yanaḡını kendisine arkadaşı etmiş benziyor. (Fakat) baḡ dar gelmiş olacak ki servi boyunu azat etti

2

Gonca gülün baḡrı senin hasretinden her gece kan oldu. Gül dikene yaslanınca bülbül ağlayıp inledi.

3

Gönül yāriñi unutmak istemiş (fakat) bu sözünde durmamış yine yāriñi anmış. (Bu durumda) gönül nasıl dinlensin?

4

O gözümün nuru uzaktan (sevgiliyle) tanışıklık edindi.(Bu durum) gül gibi geldi bu gamlı ḡöñlümü neşelendirdi.

5

Ah! Zālīm ḡamzen cellat oldu ve saçının zincirini Kadiri'nin boynuna baḡladı.

43

AE: 202^b (ND: G.647)

1

O mum (sevgili), ben pervaneyi(aşıḡını) yakarak ḡöñlümü şenlendirdi. Birkaç kere daha başında çevirdikten sonra serbest bıraktı.

2

Şirin her ne kadar Perviz'in hoşuna gidecek şeyler söylese de (o) ayrılıkta yeme içme işine girmede, Ferhat yaptı.

3

Şu elif gibi uzun(sevgili), dal olmuş beni(aşıḡını) yanına alıp dünyaya nam saldı.

Bilmez iken bu gönül cevri ü cefânun n'idügin
Hamdü li'llâh hecrün anı cevri mu'tâd eyledi

5. Ol gü l-i ra' nâ **Necâtî** bir keretlik bakmadı
Bülbül-i cân gerçi kim biñ kerre feryâd eyledi

44.

Âhî Çelebi

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sînem içre 'aşk bir hâneye bünyâd eyledi
Seng-i miñnetle der ü dîvârın âbâd eyledi
'İşkdur dürlü libâs ile tecellî eyleyen
Gâh özin Şîrîn kıldı gâh Ferhâd eyledi
3. Mest-u bî-hûş oldu şanmañ câm-ı şahbâdan beni
Kim benüm bî-hödlüğümü bir perî-zâd eyledi
Kodı derd ehline bir Şîrîn hikâyet yâdigâr
Kûh-ken gitdi velî 'âlemde bir ad eyledi
5. Adına düşmezdi gerçi kaddümüz dâl eylemek
Ol kâmet bugün **Âhî** 'aceb ad eyledi

45.

İşhâkî-râst

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Yine ölmüş 'aşkın ol seng-dil yâd eyledi
Hayra girdi kabrini sengile bünyâd eyledi
Hüsrevâ ellerde söylenmezdi Şîrînün adı
Hüsünin anuñ şöhre-i âfâk Ferhâd eyledi

⁴ Bu gönül eziyet ve sıkıntı çekmek nedir bilmezken, çok şükür ayrılığın gönlü eziyete alıştırdı.

⁵ A Necati, o iki renkli gül, can bülbülü bin kere feryat etse de ona bir kerelik bile bakmadı.

44 AE: 202^a (AD: G.129/123)

¹ Gönlümün içindeki aşk bir bina inşa etti. Gam taşıyla kapı ve duvarını yaptı.

² Aşk kendisini türlü elbiselerle gösterir. Kendini kimi zaman Şirin kimi zaman Ferhad yapar.

³ Şarap kadehinden sarhoş oldum sanmayın. Benim sarhoşluğumun sebebi peri gibi güzel sevgilidir.

⁴ Dert ehline şirin bir hikaye yadigar bıraktı. Dağı deldi gitti ama dünyada namını bıraktı.

⁵ Onun adı için boyumuzu dal harfi bükmeğe bize yakışmazdı. Ey Ahi o boy bugün acayip ün saldı.

45 AE: 202^a (İÇD: G.288)

¹ O taş kalpli, yine aşğını andı. (Bunu yapmakla) ona taştan bir kabir yaptırmış gibi sevaba girdi.

² Ey Hüsrev! Onun güzelliğini ufuklara Ferhad yaydı. (Yoksa) Şirin'in adı herkes tarafından anılmazdı.

3. Hîç gön̄lümde vişālũñ ārzũsı kalmadı
Ĥamdũ li'llāh ' ışk gön̄lüm hecre mu' tād eyledi
Yār imiş kũyuñ iti bildüm baña kim dün gece
Ĥitmege ' azm eyledüm ardumca feryād eyledi
5. Yād edüp **İshāk** ol şîr yine gönderdi selām
Bir söz ile bende etdi ġamdan āzād eyledi

46.

Necātī

Fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilũn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dil-berā sevdā-yı zũlfũñ edeli şeydā beni
Gözlerüm yaşı çeker zencîre ser-tā-pā beni
Görmez isem bir gece ey şem' -i cem' -ārā seni
Ĥasret-ābād'ı ' ademde şubĥ-dem ara beni
3. Ĥatı yanar yakılırsın şem' den pervāne dil
Yakma bi'llāh dōstum anı esirge yā beni
Añduġuñı ey cefākār öldürürsin cev̄r ile
Nēceler ölmüş durur bu derd ile añma beni
5. Biñ dil ile cān vērürsin bir kılına zũlfĩnũñ
Ĥorġaram bir gün **Necātī** ala bu sevdā beni

---

³ Gön̄lümde (sevgiliye) kavuşma arzusu hiç kalmadı. Çok şükür! Aşk gön̄lümü ayrılıġa alıştırdı.

⁴ Bana dost olan mahallenin köpekleriymiş. Dün gece gitmeye kalktım arımdan inlediler.

⁵ O yiġit, İshaki'yi hatırlayıp yine selam gönderdi. Bir sözüyle kul edip üzüntüden kurtardı.

46 AE: 202^b (ND: G.597)

¹ Ey dilber, saçının sevdası beni çılgın ettiġinden beri gözlerimin yaşı beni baştan ayaġa zincire çeker.

² Ey meclisi süsleyen mum, sevgiliyi bir gece göremezsem, beni yokluġun hasret âleminde sabahleyin ara.

³ Pervane gön̄l, mumdan çok sızlanır. Dostum, onu yakma beni yak.

⁴ Ey cefākār (sevgili), andıġını eziyetle öldürürsün. Senin andıkların ölmüşür.(O yüzden) Allah hakkı için sen gel beni anma.

(cefākār: cū AE; bu derd ile: bi'llāh gel AE)

⁵ Necati, (sevgilinin)saçının bir teline bin gön̄l, bin can verirsin. Korkarım bir gün bu seveda öldürecek.

47.

Ḥayretī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Boynuma zülfün taqup bir bend-i pür-sevdā Nebī
Kıldı ben dīvāneyi başdan başa şeydā Nebī
Dīn ü İmān kişverin göz göre tārāc eyleme
Hey dèmezsin nā-müselmān gözlerüne vā Nebī
3. Ēl vilāyetdür güzeller nāzenīnler çok velī
Cümlesinün serveridür ēy dil-i şeydā Nebī
Dūzaḥ-ı hicrānına biñ kerre gördi yandugum
Ben günahkāra şefā'at étmedi āşlā Nebī
5. Tā ki küfr-i zülfine İmān getürdüm **Ḥayretī**
Rüz u şeb olmuş durur vird-i zebānum yā Nebī

48.

Ḥayālī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Öldüğümde seyl-i eşküm ilte bī-pervā beni
İhtirām édüp el üstüne tuta deryā beni
Oldum ēy gül-çehre 'ışk-ı pür keremden şerm-sār
Ēdeli Mecnūn gibi 'ālemlere rusvā beni
3. Cism-i ḥākī ayağun altında olaldan gubār
Ser bülend-i 'ālem étđi ol ḳad-i bālā beni

47

AE: 202^b (HRD: G.550)

1 Nebi, saçının oluşturduğu sevda dolu bağı boynuma dolayıp ben divane aşığımlı baştan sona müptela etti.

2 Din ve iman ülkesini göz göre göre yağmaladılar. Vah sana Nebi! Kâfir gözlerine kızmazsın.

3 Ey çılgın gönül, başka diyarlarda binlerce güzel vardır ama Nebi hepsinin önderidir.
(ēy dil-i şeydā: eyleyen rüsvā AE)

4 Nebi ayrılık cehenneminde binlerce kez yandığımı gördü ama ben günahkarı asla kurtarmadı.
(gördi: görse AE)

5 Ey Nebi, ne zamanki kafir saçına iman ettim, gece ve gündüz dilimdedir.
(yā: vā AE)

48

AE: 202^b (HYD: 409, G.37)

1 Öldüğümde pervasız gözyaşı seli, beni denize iletirse (deniz) hürmet edip beni el üstünde tutar.
(Vezin gereği iletse, ilte olarak; tutar, tuta olarak okunmuştur.)

2 Ey gül yüzlü (sevgili), beni Mecnun gibi dünya âleme rezil ettiğinden beri kerem dolu aşkımdan utandım.

3 Toprak bedenim (sevgilinin) ayağının tozu olduğundan beri o uzun boyu beni dünyanın en yücüsü yaptı.

Ka' beye 'azm eylesem kuyuñdan a kıblem dönüp
Ède her menzil ziyâret Ka' be-i 'Ulyâ beni

5. Şâhbâz-ı evc-i' aşkı kim **Hayâlî** görmedi
Lâ-mekân mülkünde pervâz eyleyen ' anka' beni

49.

Ahmed Pâşâ

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bitmedi gülşende bir gül-bū ruh-ı zîbâ gibi
Èrmedi bostânda bir serv ol kıadd-i bâlâ gibi
Nâzla besler çemen servi kenâr-ı cūyda
Kıadd ü dil-cūña senüñ oldığıçün hemtâ [gibi]
3. Çün misâfirdür çemen mülkünde nergis gam degül
Öykünürse çeşmüñe olur garib ' amâ gibi
' Ārız u zülfüñ hevâsından-durur şürîde hâl
Şu ki gülşende yürür zencîr ile şeydâ gibi
5. **Ahmede** şîrîn lebiñden erişen düşünâm-ı telh
Cüşlar vërür şafâ'dan telh-i şahbâ gibi

50.

Necâtî-râst

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dil-güşâdur ' ârizüñ mihr-i cihân-ârâ gibi
Cân-fezâdur âsitânuñ Cennetü'l-Me'vâ gibi
Yoluña sürünmege cân vërmez ise âfitâb
Ya ne bekler âsitânuñ bir ' aşık-ı şeydâ gibi

---

⁴ A benim kıblem, sokağından Kâbe'ye gitsem yüce Kâbe beni her menzilde ziyaret eder.
⁵ Ey Hayâlî, aşk doruğunun doğanıyım; lâmekân ülkesinde uçan Anka (dahi) beni görmedi.
49 AE: 203^a (APD: G.342)
¹ Gülbahçesinde senin güzel yanağın gibi gül kokulu (bir gül) yetişmedi. Bağda o uzun boylu sevgili gibi bir servi yetişmedi.
² Irmağın kenarında boy ve gönül arayan çimen sevgiliye benzediği için serviyi ağır ağır besler.
³ Nergis, çimen mülkünde misafir olsa dert değildir. Senin gözüne benzemek isterse bir garip kör olur.
⁴ Bu perişan hâl (sevgilinin) yanağı ve saçının arzusundandır. Su gülbahçesinde divâne gibi zincir ile yürür.
⁵ Ahmed'e senin dudağından erişen acı sözler, acı şarabın verdiği zevkin coşkusu gibidir.
50 AE: 203^a (ND: G.1)
¹ Yanağın dünyayı süsleyen güneş gibi gönül açıcıdır. Eşiğin cennet gibi cana can katar.
² Güneş, divâne âşık senin yolunda sürünmeye can atmıyorsa eşiğinde niye bekliyor?

3. Dā'iremden göz yaşı hālī degüldür bir nefes
Şehr-i Kōştantīni çevre kuşadan deryā gibi
Dil-nevāz ü ser-firāz ol mübtelālar hāḳḳına
Kāmet-i bālā ile şol himmet-i vālā gibi
5. Mā'il iseñ èy **Necātī** tāc-ı zerrīn almağa
Gözünü gözünde tut şol nergis-i şehhlā gibi

51.

İshāk-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Zīnet étmiş kendüyi ol bī-vefā dünyā gibi
Åsumānīler gèyer mihr-i cihān-ārā gibi
Yaşı çoğ olsun ki unıtmadı hāḳḳ-ı şöḫbeti
Olmaya bir yār-ı hem-dem sāğar u şahbā gibi
3. 'Åşık-ı deryā-dili' aşkuñla bu göñlüm benüm
Cümleden mümtāzdur ol hüs-n-i bī-hemtā gibi
Gerd-i gamdan hātırı āyīnesin pāk edemez
Şol ki ser-tā-pā bürehne olmaya deryā gibi
5. Ölicecek dilden giderme guşşasın **İshāk** kim
Yemege yolda gerekdür mā-ḫazar ḫalvā gibi

---

³ Kostantini şehrini kuşatan deniz gibi etrafımdan gözyaşı bir an eksik olmaz.
⁴ O müptelalar hakkı için tıpkı sevgilinin uzun boyu ve yüce himmeti gibi gönül okşayıcı ve mütevazi ol.
⁵ Ey Necati, altın taç almak istiyorsan şu şehla bakışlı nergis gibi gözünü kendinde tut.
51 AE: 203^a (İÇD: G.304)
¹ O vefasız dünya gibi kendisini süslemiş. Dünyayı süsleyen güneş gibi maviler giyer.
² Kadeh gibi sadık bir dost bulunmaz. Ömrü uzun olsun, sohbetin gereğini unutmadı.
³ Bu gönlüm senin aşkınla gönlü yüce bir âşık olmuştur. O eşsiz güzellik gibi her şeyden üstündür.
⁴ Deniz gibi öyle başdan ayağa çıplak olmayan, gönül aynasını gam tozlarından arındıramaz.
⁵ İshak! Öldüğün zaman gönülden kederini giderme. Çünkü hazır helva gibi yolda yemek için gereklidir.

52.

Necātī Bey

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Sākīyā çünkü degül kimseye fırsat bākī
Gel şabūhı édelüm var ola elbet bākī
‘ illet eyyāmı degül bezm-i hayātı hōş gör
Dil u cān bir gün ola kim dēye şohbet bākī
3. Ger vefā étmez iseñ ‘ ahde cefā-gār olasın
Ger devā étmez iseñ derdüme ‘ illet bākī
Dōst bir şüret ile gönümümüzi aldı velī
Hüsni bir āyīnedür qalmaz o şüret bākī
5. Saltanat vèrdi **Necātī**ye hümāyün zülfüñ
Bāreke’ llāhu begüm sāye-i devlet bākī

53.

Āhī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dert ü hasret bu degül kim ola fūrkat bākī
Derd odur kim ben ölem qala bu hasret bākī
Sīneden geçdi müjen zahımı durur dilde henüz
Çııkdı peykānı velī qaldı cerāhat bākī
3. Cān çıkınca hele ben hıdmeti eksük qomadum
Eger ölmezsen efendi yine hıdmet bākī

52

AE: 203^b (ND: G.603)

1

Ey saki, bu sonsuzluk imkanı herkese verilmez, gel sabah içkisini içelim belki sonsuza dek varoluruz.

2

Gönül ve can kötü günleri değil hayat meclisini hoş gör. Olur ya, bir gün (sana)sonsuz sohbetini verir.

3

Eğer sözünde durmazsan cefa çektiren olursun. Eğer derdime derman olmazsan hastalık devam eder.

4

(Sevgili) samimi bir yüzle gönümüzü aldı fakat görüntüsü tıpkı bir ayna gibidir sonsuza dek aynı kalmaz.

5

Senin mübarek saçın Necati'ye hükümdarlık verdi. Beyim, Allah mübarek etsin, devletin gölgesi ebedidir.

53

AE: 203^b (AD: G.130)

1

Dert ve hasret ayrılığın sonsuza kadar sürmesi değil. Asıl dert ölünce hasretin sürmeye devam etmesidir.

2

Kırpık yarası göğüsten geçti şimdi gönüldedir. Ok çıktı fakat yarası kaldı.

3

Can çıkıncaya kadar ben hizmeti eksik etmedim. Efendi, eğer ölmezsen yine hizmet etmeye devam edeceğim.

Bî-vefâdur bu felek ‘ ışk u maḥabbet çoğ olur
Ne ḥüsn sende vü ne bende melâḥat bâkî

5. Şoḥbeti var mey-i nâb ile bu gün **Āhî**nin
Yüri ey su senüñle yine şoḥbet bâkî

54.

İshāk Çelebi

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün
Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Yâr ile ola dër idüm olmadı vuşlat bâkî
Kime oldu ki baña ola bu devlet bâkî
‘ Āşık öldürmek ile ḥüsnuñe [gelmez] noḳşân
Saltanat resmin eder ‘ adl ü siyâset bâkî
3. Mâ-ḥazar ḥün-ı ciger var gele ey gam yeyelüm
Şoñra ger ölmez isek gèrü ziyâfet bâkî
Furşat el vèrmiş iken götür ayağı **İshāk**
Deyelüm bezm-i fenâ ehline şoḥbet bâkî

55.

Mef‘ ülü fâ‘ ilätü mefâ‘ ilü fâ‘ ilün
Muzâri‘ - - . / - . - . / - - . / - . -

1. Ḥandeyle olalı leb-i cānân girih girih
Reşkinden oldu gonca-i ḥandân girih girih
2. Ğayruñ yüzine cennet-ise étmezem naẓar
Dîdâruñ isteyenlere cennet ne fâyide

⁴ Bu felek vefasızdır. aşk ve sevgi çok olur. Ne sende güzellik ne bende şirinlik sonsuza dek kalacak.

⁵ Bugün katkısız şarap eşliğinde Ahi'nin sohbeti var. Ey su, sen akmaya devam et seninle sohbet yine sürecek.

⁵⁴ AE: 203^b (İÇD: G.308)

¹ “Sevgiliyle vuslat ebedî olsun” dedim, olmadı. Kime (nasip) oldu ki bu şans bana ebedî olsun.

² Āşık öldürmekle güzelliğine zarar gelmez. Adalet ve siyaset saltanat sistemini sonsuz kılar.

³ Ey gam! Hâlihazırda ciğer kanı varken gel yiyelim, sonra ölmezsek bundan sonra ziyafet ebedîdir.

⁴ İshak! Fırsatın varken kadehleri götür. Fena meclisindekilere sohbetin ebedî olduğunu söyleyelim.

⁵⁵ AE: 204^a

¹ AE: 204^a (HYD: G. 509)

Gülüşünle o dudağın arasından görünen dişlerin(i gören) açılmış gonca kıskançlığından düğüm düğüm oldu.

(ol leb-i dendân: olalı leb-i cānân AE)

² AE: 204^a (APD: G. 261)

56.

Helākī-rāst*Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün**Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -*

1. Devlet el vermez ise dāmen-i zillet bākī
Evc-i rif' at yoğ-ise kūy-ı mezellet bākī
Devlet-i ' ömre ğurur étmedi biñ yıl yaşayan
Bulmadı ' ālem-i fānīde ' alāmet bākī
3. Fi'lmesel āyīnedür şūret-i ' ālem nazār ét
Gör ki qalūr mı hiç āyīnede şūret bākī
Furşat el vèrmiş-iken düş ayağa hāk mişāl
Her zamān böyle qalūr şanma bu furşat bākī
5. Telhām étme Hudāyā bu **Helākī** quluñı
Şon nefes kerem ét şehd-i şāhadet bākī

57.

Hecrī- rāst*Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün**Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -*

1. Bilüriz çünkü degül kimseye ' işret bākī
Kaldurup ayağı sākī dēme şöhet bākī
Sākīyā tolu tolu vèr bize hürmet étme
İçmez isek nēce ola qala nihāyet bākī
3. Ol cefā-pīşe eger mihr ü vefā kılmaz ise
Bih dēye n' olsa gerek derd ile miñnet bākī

---

56 Başkasının yüzüne cennet olsa bakmam; sevgilinin (yüzünü) isteyene cennetin ne faydası var?

AE: 204^a (HLD: G.143)

1 Talih yardım etmezse zillet eteği ebedî , yüksekliğin son noktası olmasa zelil mahalle ebedî (kalacak).

2 Fāni dünyada sonsuzluğa dair bir işaret bulmadı (ki) bin yıl yaşayan ömür devletine (karşı) övünsün.

3 Mesela dünya ayna (gibi)dir, ona bak ve aynada hiçbir suretin sonsuza kadar kalmayacağını gör?

4 Nasip olmuşken toprak misali ayağa düş. Her zaman bu fırsatı bulamazsın.

5 Ey Allah'ım bu Helaki kulunu kederlendirme, son nefesde şahadet şerbetini lütfet.

57 AE: 204^a (HD: G.136)

1 Saki!Ayağını kaldırıp sohbet bitmez deme çünkü kimseye sonsuz eğlencenin nasip olmayacağını biliyoruz.

2 Ey saki! Bize (şarabı) kısıtlamadan dolu dolu ver. İçmezsek ne olur nihayetinde (şarap) baki kalır.

3 O zâlim, sevgi ve vefa göstermezse dert değil; kendi bilir, neticede dert ve mihnet var.

Yâr peykâni hışım-ile bedenden çekicek
Kalmadı bu ten-i fersüdede kuvvet bâkî

5. Miñnet ü kahrına **Hecrî** felege incinme
Aña şükr eyle ki kalmaz bu şikâyet bâkî

58.

Fevrî-râst

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Kaçmaya bizden deme ki mihr u mañabbet bâkî
Güzelüm şanma kalur hüsñ-ile himmet bâkî
Neyler şimdi senüñ kuyuña oldu kıblem
Kaçan ise ederiz kıbleye niyet bâkî
3. Kamu-terk eyledüñ ey dost cefâcûyların
Kaldı gönlüñde vefâ etmemek ' âdet bâkî
Elüñ ermişken ayağı tozına sür yüzüñi
Bu mübarek kaddümi gör deye fırsat bâkî
5. Şüfî meclisde çün etmezseñ rağbet **Fevrî**
Düş muğân eline kim yine hürmet bâkî

59.

Rubâ' İyyât-ı Muştafâ

Fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

Hafif . . -- / . . - / . . -

1. ' İzzetüñ haqqı için Allâhım
Kimseyi derde mübtelâ etme

⁴ Yâr, okunu öfkeyle bedenden çekecek; (fakat) bu yıpranmış bedende hiç kuvvet kalmadı
⁵ Hecri! Sıkıntı ve kederin (için) feleğe darılma ona şükret ki bu şikayetlerin kalıcı değil.

58 AE: 204^a 204^b

¹ Güzelim, bizden kaçma, "sevgi ve muhabbet ebedîyen kalacak" deme. Zannetme güzellik ve himmet sonsuza dek kalır.

² Çare yok, şimdi kıblem senin mahallen oldu. Ne vakit olursa olsun hep kıbleye (doğru) niyet ederiz.

³ Ey dost, bütün cefa arayanları terk ettin. Vefasızlık gönlünde huy olarak kaldı.

⁴ Fırsat bulmuşken (sevgilinin) ayağının tozuna yüzünü sür. Bu mübarek boyumu görmek için sonsuz fırsatın var.

⁵ Fevri, sufi meclisine alâka göstermezsen, meyhane ehlinin eline düş orada da sonsuz hürmet var.

59 AE:204^b

¹ Allah'ım yüceliğinin hakkı için; kimseyi bu derde tutkun etme.

Yārini ya^ʿ nī^ʿ āşık-ı zāruñ
Yādlar ile āşinā étme

60.

Ķıţ^ʿ a

Fe^ʿ ilātün mefā^ʿ ilün fe^ʿ ilün

Hafîf . . - - / . . - - / . . - -

1. Diñle ey teşne-i zülal-i vefā
Cümle ʿālem bu söze ĵā'ıldür
Bir içim şu ise yu andan elüñ
Dōstuñ çünki ĵayra nā'ıldür

61.

Ķıţ^ʿ a

Fe^ʿ ilātün mefā^ʿ ilün fe^ʿ ilün

Hafîf . . - - / . . - - / . . - -

1. Bir yaña küşt-gîr-i ʿışk-ı nigār
Bir yaña āteş-i ĵam-ı dildār
Bilmezem ĵangısıyla tutuşayın
Ve kınā rabbenā ʿazābe'n-nār

62.

Rubā^ʿ i-rāst

Mefā^ʿ ilün mefā^ʿ ilün fe^ʿ ülün

Hezec . . - - - / . . - - - / . . - -

1. Kişi ĵādir olup bir dil-rübāya
Ķuçup anı erişmezse şafāya
Muĵakĵak bilüñe ol kişi velīdür
Yāĵūd zincire urmalu delīdür

---

² Sevgilini yani inleyen aşğını, yabancılar ile tanıştırma.

⁶⁰ AE: 204^b

¹ Ey vefa suyuna susamış dinle; cümle âlem bu sözde hemfikirdir.

² Bir içim su ise ondan vazgeç. Çünkü dostun başkasına varır.

⁶¹ AE: 204^b

¹ Bir yanda resim gibi güzel sevgilinin aşk güreşçisi; bir yanda sevgilinin gam ateşi.

² Hangisiyle (güreşe) tutuşayım bilmiyorum. Allah'ım beni ateş azabından kurtar.

⁶² AE: 204^b

¹ Kişi bir güzele kavuşup, onu kucaklayıp huzura ermezse;

² Kesinlikle bilinsin o kişi velīdir ya da zincire vurulmalı delidir.

63.

Müfred

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Tañ-mıdur Şadıķ kucarsa 'ākıbet cānā seni
Çün bu zībā tenleri āhır qarā yerdür kucar

64.

Bākī

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Maħabbet baħridür āhum yelinden mevc urur yaşum
Melāmet fülkidür ser aña lengerdür iki kaşum
Peleng-i ' aşk-ı yāruñ bīşesidür müy-ı jülīdem
Diyār-ı derd ü miħnet kühsāridur benüm başum
3. Ne meclis içre nüş-ı cām edersem yād-ı la' lüñle
O bezm ehlinde qalmaz cür' adan ğayrı ayaqdaşum
Bilürsin nūr-ı dīdem tütüyāya qatılır cevher
N'ola yaş dökse hāk-i pāyüñe çeşm-i güher-pāşum
5. Ayırdı sihr édüp yāri sipihr-i pīre-zen benden
Ne lu' b bitdi baña gör **Bākī**yā bi'llāhi oynaşum

63

AE: 204^b

1

Ey sevgili, Sadık nihayet seni kucaklarsa buna şaşılır mı? Çünkü bu güzel tenleri (Sadık kucaklamazsa) sonunda kucaklayacak olan kara topraktır.

64

AE: 205^a (BD: G.322)

1

Aşk denizdir, ahımın yelinden gözyaşım dalgaları/coşar. Melamet gemidir, başım ve iki kaşım onun çapasıdır.

2

Karışık saçlarım, yârin aşk aslanının ormanıdır. Benim başım, dert ve sıkıntı ülkesinin dağıdır.

3

Hangi meclisin içinde dudağının hayaliyle şarap içersem, o mecliste bir yudum şaraptan başka arkadaşım kalmaz.

4

Göz nurum bilirsin sürmeye cevher katılır, mücevher saçar gözüm, ayağının toprağına ağlarsa ne olacak?

5

Erenler sihir yapıp beni sevgiliden ayırdı. Ey Baki bana ne olduğunu gör vallahi o benim oynaşım.

65.

Şādık-rāst

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Dönüp seng-i ğamınla gendümi gözden akar yaşum
İki gözlü şanasın bir degirmendür döner başum
Ne gördi rāh-ı ğamda dökülüp saçılmadan ğayrı
[Nêçe i]şler yaşadı gerçi bu çeşm-i güher-pāşum
3. Piyāle māh-ı nev elde şafağ meydür felek sākī
Tukuz tolaşdum eflāki bulunmaz bir ayakdaşum
Şabā mellāhınuñ zevrağlarıdur baħr-ı eşkümde
Yatur mevc-i belādan ser-nigün olmuş iki kaşum
5. Hıyāl-ı ħadd-i yār-ile cihāndan gitdim ey **Şādık**
Bi-ħamdi'llāh ki Hızır oldı ' ömr mülkine yoldaşum

66.

Bākī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1. Nêce tūfān oldı peydā dīde-i ħün-pāşdan
Nūħ çeşmüm yanına gelse dem urmaz yaşdan
Tīr-i ğamzeñ nêce ğarrā rāstlar ħayretdeyem
Kana müstağrağ ciger kaṭ' ā görünmez başdan
3. Jāle düşmiş berg-i süsendür muraşşa' ħancerüñ
Berkdür ey seng-dil ammā demirden taşdan

65

AE: 205^a

1

Gam taşı ile buğdayı öğütürken gözümden yaş akar. Zannedersin ki başım, iki gözü olan bir degirmendir.

2

Aslında bu inci saçan gözüm gam yolunda ne kadar çok şey yaşadı; dökülüp saçılmaktan başka ne gördü?

3

Elde yeni ay kadehi, şafak şarap, felek sakidir. Felekleri defalarca dolaştım fakat bir arkadaş bulamadım.

4

İki kaşım, gözyaşı denizinde saba kaptanının kayıklarındır, bela dalgasından tepetaklak olmuş şekilde yatmaktadır.

5

Ey Sadık, yârin yanağının hayali ile cihandan gitdim. Hamdolsun ki ömür mülkünde yoldaşım hızır olmuştur.

66

AE: 205^a (BD: G.376)

1

Kan saçan gözden pek çok tufan ortaya çıktı. (Öyleki) Nuh gözümün yanına gelse yaştan bahsetmez.

2

Senin gamze okun nasıl ihtişamlı bir şekilde ciğerine rastlar ve kana bulanmış ciğer baştan/yaradan görünmez.

3

Ey taş kalpli, mücevherlerle süslenmiş hançerin çiy düşmüş susam/zambak yaprağıdır ama demirden ve taştan daha sertdir.

Hānķāh-ı ʿ aşķuñuñ mihmānlarıdır cān u dil
Tekyedür hālī degül evbāşdan ķallāşdan

5. **Bāķī**yi ğam öldürür ʿ aşķuñ yolında ķorķarın
Şimdi mi çekdi belāyı rāh-rev yoldaşdan

67.

Şādık

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ƙanlar ađlar-ısem ʿ aceb mi dīde-i hūn-pāşdan
Kim beni yaşum gibi āħir ııkardı başdan
Tıfl-ıken bir nev civānuñ ʿ aşķıdır pīr eyleyen
Şanmañuz kim merdüm-i dīdem ağardı yaşdan
3. Gitdi ol ķaşı kemānuñ ğöñlüme kār étmedi
Nāvek-i āh-ı seher-ğāhım geğerken ıaşdan
Terk-i ʿ aşķ eyle sipihre aldanup meşhūrdur
Yārsuz ķalır ğaķīķat isteyen oynaşdan
5. ʿ Asker(?) -i hicrān-ile ğamım şol ķadar ğakk étđi kim
ʿ Arşā-i sīnem ğörinmez oldı **Şādık** başdan

68.

Bāķī-rāst

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ol şeh-i hūsnūñ ğözi üzre bāķanlar ķaşına
Şāye-i per-i hümā inmiş şanurlar başına
Ēayrıdan hālī anuñ-ıün eyledüm dil hānesin
Tā senūñ raħt-ı ğam-ı ʿ aşķuñ içine ıaşına

⁴ Can ve gönöl aşķ tekkenin misafiridir. Bu tekke kalleşten ve serserilerden arınmış değildir.

⁵ Korkarım ki aşķ yolunda Baki'yi keder öldürecek. Yolcu yoldaştan belāyı şimdi mi çekti?

67 AE: 205^b

¹ Kan sačan ğözümde kan ağlasam buna şaşılır mı? Kim beni sonunda baştan ııkardı.

² Ēözümün ğözbebeği sanmayın yaşdan ağardı; (Ēözümün bebeğini) toyken pir eyleyen bir yeni yetme ğüzelin aşķıdır.

³ Seher vakti çekilen ah okum taştan geğerken; o yay ķaşlıya gitdi ğöñlüme fayda vermedi.

⁴ Feleğe aldanarak aşķı terk et; oynaştan hakikat isteyenin yarsız kalması meşhurdur.

⁵ Sadık! Ayrılık askeriyle ğamım o kadar toprak oldu ki; gönöl meydanında tamamen ğörünmez oldu.

68 AE: 205^b (BD: G.421)

¹ O ğüzellik padişahının ğözünün üstündeki ķaşā bakanlar; hüma kanadının ğölgesi sanır.

² Senin aşķının ğam eşyası içine taşınsın diye gönöl evini başkalarından uzakta yaptım.

3. Şöyle ağlar merdüm-i çeşmüm ki ğark êtdi özin
Güiyā bir tıfldur ol şimdi girdi yaşına
Meclis-i cānāneye sākī çoğ alsun bāde[yi]
Başka bir desti gerek zīrā raķībuñ başına
5. Naķş-ı hüsnüñ kimse **Bākī** gibi taşvīr êtmeye
Şafha-i eş'ārda anca ķalemler aşına

69.

Şādık-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ol Süleymān-ı zamānuñ la' l-i gevher-pāşına
Kendini nisbet êdermiş hātemüñ taş başına
Şehr içinde barmağ-ıla gösterür eller dilā
Beñzeyelden mäh-ı nev ol mehlikānuñ kaşına
3. Çeşm-i hūn-ālūdum içre ' aks-ı hāl-i ' ārızuñ
Şanki bir tıfl-ı Habeşdür şimdi girdi yaşına
Bī-sütün-i ğamda göñlüm teşne-i hicrānuñı
Tuymadı Ferhād-veş toķınmayınca başına
5. Devletüñde **Şādıkā** ol zerger-i sīmīn-tenüñ
Gèydi hātemler yine la' līn ķabālar taşına

70.

Mesīhī

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İki ' ālem ğuşşasın unutturur ķişiye cām
Cem anuñçün cāmı elden ķomayup içdi müdām

---

³ Göz bebeğim öyle ağladı ki kendini kaybetti; sanki gözyaşı yeni akmış bir çocuktur.
⁴ Saki sevgilinin meclisine şarabı çok alsın; zira rakibin başına daha büyük bir testi gerekir.
⁵ Güzelliğinin resmini Baki gibi kimse tasvir edemez; şairlerin sayfasında ancak kalemler aşınır.
69 AE: 205^b
¹ O zamanın Süleyman'ının mücevher saçan dudağı; yüzüğünün taş başına nispet edermiş.
² Ey gönül! Yeni ay o sevgilinin kaşına benzediğinden beri; herkes (onu) ay (otuz günlük zaman dilimi)/şehir içinde parmakla gösterir.
³ Kana bulaşmış gözümde yanağındaki benin yansıması; gözyaşı içinde bir Habeş çocuğu gibidir.
⁴ Gönüm, başına dokunmayınca Ferhat gibi gamın Bi-sütun dağında ayrılığa susamışlığını duymadı.
⁵ Ey Sadık! Mühür, yine lal taşı giysisini giydi; devletinde o gümüş tenlinin kuyumcusudur.
70 AE: 206^a (MD: G.168)
¹ Kadeh(şarap), iki alemin kederini (de) insana unutturur; bu yüzden Cem kadehini bırakmayıp sürekli içti.

- Çün harāmī olanuñ kanı helāl olmağ düşer
Bilmezüz hūn-ı şurāhī yā neden oldı harām
3. Göz göre eksiklik édüp öykünelden yüzüñe
Māh-ı bedri dēr gören olmış bunuñ işi tamām
Hvān-ı vaşluñdan yédür söyletmek isterseñ beni
Kim demişlerdür şehā evvel ta‘ām andan kelām
5. Kem degül āh-ı **Mesihī** rāh-ı kūy-ı yārda
Ka‘be yolında belī eksik degüldür bād-ı sām

71.

Şadık-rāst

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dāne-i eşküm saçup şayyād-ı çeşmüm kurdı dām
Tā hayālūñ murğını şayd éde éy kebk-i hırām
Sākīyā şevk-i hayāl-i la‘l-i nābuñsuz gönül
Rüşen olmaz nitekim bir hānede olmasa cām
3. Cām-ı mey bir kan ayaklı şāh-bāz şevkidür
Bezm-i ‘ālemde şafā murğın şikār eyler müdām
Fikrüm öldür sākīyā cām-ı hilāl-i nūş édüp
Tīg şevkiyle dem-ā-dem ‘asker -ı şavmı şıyām
5. Kāmetūñ vaşf eyleyüp **Şadık** bülend-āvāz-ıla
Dèdi kim ‘uşşak içinde rāstı budur mağām

² Haraminin kanı helaldir; sürahinin kanı neden haram oldu bilmiyoruz.

³ Göz göre göre hata yapıp yüzüne özendiğinden beri; dolunayı görenler bunun işi tamamlandı demiştir.

⁴ Ey padişah! Beni konuşturmak istiyorsan kavuşma yemeğinden yedir; ne demişler: “Önce yemek ondan sonra söz.”

⁵ Mesihî'nin ahının yakıcı rüzgarı sevgilinin mahallesinin yolundan eksik olmaz; Kâbe yolunda evet eksik olmaz.

71 AE: 206^a

¹ Ey salman keklik! Göz avcım hayalinin kuşunu avlayana kadar gözyaşı tohumumu saçıp tuzak kurdu.

² Ey saki! Saf dudağının hayalinin arzusundan mahrum gönül (aydınlanmaz); nitekim bir evde kadeh olmazsa aydınlanmaz.

³ Bir kan ayaklı doğanın arzusu şarap kadehidir ; eğlence meclisinde sefa kuşunu daima avlar.

⁴ Ey saki! Hilal kadehi içince aklımı al ; kılıcım şevkiyle her an yemeyi içmeyi terk eden askerim.

⁵ Sadık, yüksek sesle boyunu överek: “Âşıklar içinde makamın doğrusu budur” dedi.

72.

Rehāyī-rāst

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Taqdı verd-i çemenüñ gūşına dilber jāle
Āteş-i reşk-ile yaqsa n'ola bağrın lāle
Lāle-gūn oldı sirişküm dēme zīnhār ēy dil
Şāyed ol gonca-i nāzük reng reng ala
3. Ala çün sāğar-ı mey la' l-i lebüñden buse
Bülbül-i dil ēde ēy gonca hezārān nāle
Nālesi göklere çıksa yeridür 'uşşakuñ
[?]mah sipihri hāle
5. Hāle-veş kuçsa **Rehāyī** seni her şeb ēy meh
Cismi dönmezdi miyānuñ gibi gamdan nāle

73.

Şadık

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Tāşa tutar dēyü gülzārı güç-ile jāle
Baş açup şāh-ı güle ētdi şikāyet lāle
Lāle şanma kızaran hasret-i ruhsāruñla
Boyadı dāmen-i şahrāyı sirişküm āla
3. Āla kāna yuyup ağızını gülüñ sille-i āh
Murğ-i h'vābın uçurur nergis-i bāguñ nāle

---

72 AE: 206^a (Bu gazel divanda yer almamaktadır.)

1 Sevgili, bahçenin gülünün kulağına çiy damlası taktı ; lale haset ateşiyle bağırını yaksa ne olur?

2 Ey gönül! Gözyaşım lale renkli oldu asla deme ; şayet o nazik gonca rengârenktir.

3 Ey gonca! Şarap kadehi lal taşına benzeyen dudağından buse aldığı için; gönül bülbülü bin kere inler.

4 Âşıkların ahları göklere çıksa yerindedir; [?]
(İkinci mısranın bir kısmı metinde silinmiştir.)

5 Ey ay! Rehayi her gece hale gibi seni kucaklasa ; gam çekmekten bedeni, senin belin gibi (incecik) olmazdı.

73 AE: 206^b

1 Çiy, gülbahçesini şiddetli bir şekilde taşıyor diye; lāle, başını açarak güllerin şāhına şikayette bulundu.

2 Lalenin, yanağının hasretiyle kızardığını zannetme; gözyaşım, ovanın eteğini, kırmızıya boyadı.

3 Ah tokadı, gülün ağızını kanın kırmızı rengiyle yıkadı; nergisin iniltisi, uyku kuşunu kaçırdı/uçurdu.

Nāle çün sünbüleden ney gibi āgāz ètdi
Gül gibi dā'iresin destine aldı hāle

5. Hāle-veş müy-ı miyānını kemer kuçaldan
Nāleden döndi teni **Şādıkuñ** ey dil nala

74.

Hüsrevî-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bezm içinde mey döküldi çün şikest oldu çanak
Pāyidār olmadı sākī yanasun kāfir ayak
Muhtesip kânun yere dökse revādur mey gibi
Bir harāmīye bu devr içre yatağ oldu yatık
3. Götürüp gitdi ayāğı muhtesipden şıķılup
Şişeye girince haylī darladı sākī ' arağ
Devr içinde bir harāmīnün yatağıdur dēyü
Boğazından aşılırsa yeridür sākī kabağ
5. **Hüsrevî** keyfiyyet-i esrāra hayrān oldu halk
Eyleyelden hüsrev-i ' ālem mey-i nāba yatağ

75.

Şādıkuñ-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her kişinün ayağın alup dēmezdi yā çanak
Koltuğın kaldırmasaydı sākī-i bezmün kabağ

⁴ Hale, gül gibi defini eline aldı ; çünkü inilti, ney gibi sünbüle makamından (inlemeye) başladı.

⁵ Ey gönül! (Sevgilinin) kıl kadar ince belini kemer, hale gibi kucakladığından beri, Sadık'ın bedeni inlemekten iğne ipliğe döndü.

74 AE: 206^b

¹ Meclisde çanak kırıldığı için şarap döküldü. Saki! Kadeh (bile) payidar olmadı (kırıldı), kafir (haline) yansın.

² Muhtesip, kanını şarap gibi yere dökse yeridir. Bu devirde kadeh bir haramiye yatak oldu.

³ Saki, muhtesipten sıkılınca, kadeh kaldırıp gitti. Şarap şişeye girince (şişe ona) çok dar geldi.

⁴ Saki! Bu devirde bir haraminin yatağı olduğu için kadeh boğazından asılırsa münasıptır.

⁵ Hüsrevî! Katıksız şaraba âlemin padişahı yatak olduğundan beri; halk (şarabın) sırlarının verdiği keyfiyete hayran oldu.

75 AE: 206^b

¹ Ey kadeh! İçki meclisinin sakisi koltuğunu (kolunun altını) kaldırmasaydı kabağ ; herkesin kadehini dolduramazdı.

2. Tolular içüp öperler la^ç l-i dildârı müdâm
 Vahtidür sâkî şafâ ehline tolarsa ayak
 3. Boğazın almazdı sâkî meclis-i meyde gece
 Ol haramiye şürâhî olmasa eli kabağ
 Duhter-i rez hikmetler dèyü nâ-mahremîlere
 Devr-i la^ç lüñde Süleymân-ı zamân êtdi yaşağ
 5. Şol kadar tolandı meydân-ı şafâda **Şadıkâ**
 Çıkdı ayağdan leb-i dildârı öpünce araq

76.

‘Ubeydî

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel . . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Dil gidüp kâkülüne olalı derdiyle hayâl
 Gelmedi yêrine şihhat bulup êy ruğları âl
 Göricek gün yüzüñi cerh uramam za^ç fumdan
 Derd-i mihrüñ komadı zerre kadar bende mecâl
 3. Şafha-i mâha yazup mihrini dürdi gerdün
 Saña irsâl edecek nâmesidür şanma hilâl
 Kaşuña beñzedeyin dèyü çeker tuğrâyı
 Aduñı çekdi senüñ êy şeh-i iqlîm-i cemâl
 5. Gül yanağüñ öpeyin şun baña luğf êt dèyicek
 Êy ‘Ubeydî güliverdi o boyı taze nihâl

---

² Sürekli dolu dolu kadehleri içip sevgilinin dudağını öperler. Saki, sefa ehline ayak dolamanın vaktidir.
³ Saki, gece şarap meclisinde (sürahinin) boğazını tutmadı. O haramiye sürahi olmasa, eli kadeh olur.
⁴ Namahremlere üzümün kızı/şarap hikmetli sözler söyler. Zamanın Süleymanı, dudağının dairesini (onlara) yasak etti.
⁵ Ey Sadık! Kadeh, sefa meydanında o kadar dolandı; sevgilinin dudağını öpünce kendini kaybetti.
⁷⁶ AE: 207^a (UD: G.199)
¹ Ey yanakları al, gönül dert ile kakülüne kapılıp hayal olduğundan beri sıhhat bulup eski haline dönemedi.
² Gün yüzünü görünce zayıflıktan [kendimi] yaralayamam; aşkının derdi bende zerre kadar mecal bırakmadı.
³ Felek, senin aşkını ayın sayfasına yazıp katladı; (görünen) sana göndereceği mektuptur, hilâl sanma.
⁴ Ey yüz güzelliği ülkesinin şâhı, nişancı tuğrayı çekerken senin kaşına benzetmek için adını yazdı.
⁵ Ey Ubeydî, o boyu taze fidana benzeyen sevgiliye lütfedip gül yanağını ver de öpeyim deyince bana gülüverdi.

77.

Şādık-rāst

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Gün gibi zerrece érmezdi vücūduna zevāl
Bilüp eksükligin öykünmese kaşına hilāl
Dāl-ı zülfünü göreydi o meh-i tábānuñ
Şeyh tācını éderdi depesi üstine dāl
3. ' Aks-ı cām-ı mey-ile k̄āna boyandı destim
Düşdüm ayaklara éy sākī demidür elüm al
Beydağ-ı hāl-i ruhuñ at şalup açmazdan
Néce ferzāneyi māt eyledi şāhum fi'l-hāl
5. Nesh édüp hatt-ı gubārını muḥaḳḳaḳ **Şādık**
Yine reyḫān-ile yazdı leb-i yāḳūta mişāl

78.

'Ubeydī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ruḫlarıñ ' arz eyle gül éy māh ' ıyd eyyāmıdur
Devr-i miḫnet geçdi ' uşşāka şafā hengāmıdur
Kā' be-i kūyuñ tavāf édüp yüzüñ görenlere
Éy cemāli ka' be her gün ḫācılar bayramıdur
3. Āsitānuñ ka' besine ' azm édüpdür şāmdan
Āfitābuñ şubḫ-ı şādık bir beyāz iḫrāmıdur

77

AE: 207^a

- 1 Hilal, kaşına özenmeyip eksikliğini farketseydi; güneş gibi varlığına zerrece zeval gelmezdi
- 2 Şeyh, o ay gibi parlak yüzlü (sevgilinin) saçının kıvrımını görseydi; tacını tepesine dal harfi gibi iki büklüm ederdi.
- 3 Şarap kadehinin yansımasıyla elim kana boyandı. Ey saki, ayaklara düştüm elimden tutmanın vaktidir.
- 4 Yanağının ben piyonu, atını salarak oyunu açmaza soktu. Şahım pekçok veziri hemen mat etti.
- 5 Sadık, yakut dudağının örneğini gubarî yazısının hükmünü ortadan kaldırıp yine reyhanî yazısı ile yazdı.

78

AE: 207^a (UD: G.72)

- 1 Ey ay (sevgili)! Gülüp yanağımı göster bayram günüdür; âşığa eziyet günleri geçti, şafâ devri geldi.
- 2 Ey Kâbe yüzlü (sevgili)! Kâbe gibi mahallende evini tavâf edip yüzünü görenlere o gün kurban bayramıdır.
- 3 Subh-ı sadık (ışığı) eşiğinin Kâbe'sine akşamdan yola çıkan güneşin bir beyaz ihrâmıdır.

Ruĥlarınçun yaĥduĥum her dāĥ olupdur nān-ı ʿıyd
Urduĥuñ peykānlar üstinde anuñ bādāmıdur

5. Ķanda bulmışdur ʿ**Ubeydī** naĥd-i cānı dēr iseñ
Vuřlatuñ ʿıydında řāhum laʿ lüñüñ inʿ āmıdur

79.

řādık

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Rüz-ı ʿıyd oldı yine zevĥ u řafāʿ eyyāmıdur
Pīr-i çarĥuñ māh-ı nev destinde zerrīn cāmıdur
Taşına saĥĥā-yı gerdünuñ elinde māh-ı nev
Nāza çıĥmıř çarĥdan ĥüyā ki tās-ı řāmıdur
3. Sāĥıyā ʿayř u řafāʿ murĥını řayd eťçün müdām
Ehl-i bezmüñ ĥalĥa-i meclis ĥurulmuř dāmıdur
Ķullaruñla merĥabā-yı ʿıyd eđerseñ nʿola kim
Mülk-i ĥüsnüñ řāhısın luťf u ʿaťā saña mıdur
5. Devletüñde sāyesi yanınca **řādık** bendeñün
ʿıyd-gehde şalınur bir serv-i sīm-endāmıdur

80.

Muĥibbī-rāst

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ķalĥ içinde muʿteber bir nesne yoĥ devlet gibi
Olmaya devlet cihānda bir nefes ʿızzet gibi

⁴ Yanaĥın uğruna yaktıĥım yaralarım bayram ekmeĥi, attıĥım okların uçları ise üzerindeki bademleridir.

(nān: ĥurř AE)

⁵ Ubeydī, can parasını nerede bulmuştur dersen; vuslatının bayramında lāl dudaĥın bahşışıdır.

⁷⁹ AE: 207^b

¹ Bayram ĥünü geldi, yine zevk ve sefa zamanıdır. Yeni ay, feleĥin pirinin elinde altın kadehdir.

² Yeni ay felek sakasının elinde taşınır; sanki şam tasıdır feleĥe nazlanıyor.

³ Ey saki! Zevk ve eĥlence kuşunu sürekli avla çünkü meclistikelerin oluřturduĥu meclis halkası (bu av için) kurulmuş bir tuzakdır.

⁴ Kullarınla bayram merĥabası etsen ne olur? Sen güzellik mülkünün padişahısın lütuf ve baĥřlama sana(aıt deĥil midir) mıdır?

⁵ Sadık kölenin, senin devletinin yanında gölgesi, bayramda salınan ĥümüř endamlı bir servidir.

⁸⁰ AE: 207^b (MHD: G. 3406)

¹ Halk içinde devlet gibi itibar görmüş başka bir nesne yoktur. Devlet de dünyada bir nefes kadar kıymetli deĥildir.

- Saltanat dedükleri ancak cihân gavgâsıdır
Olmaya baht u sa' âdet dünyede vahdet [gibi]
3. K̄o bu 'ıyş u 'işreti çünkim fenâdur âh̄iri
Yâr-i bâkî ister iseñ olmaya t̄a' at gibi
- Olsa kumlar sağışınca 'ömrüñe hadd ü 'aded
Gelmeye bu şîşe-i dehr içre bir sâ' at gibi
5. Ger huzûr étmek dilerseñ ey **Muhibbî** fâriğ ol
Olmaya vahdet maqâmı kûşe-i 'uzlet gibi

81.

Şadık-râst

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Mürdeler ihyâ eden ol pāye-i devlet gibi
Deyr-i 'ālemde Mesîhâ bir kuru şuret gibi
Şehr-i hüsnuñde nigārâ birleşüp kāküllerüñ
Birbirine şarılır muhkem iki hasret gibi
3. Kilk-i kudretle yazılmış hatt-ı la' lün hüsrevâ
Katlana ben 'âşık-ı dil-ğastanuñ miñnet gibi
İzi kumından kayırmaz ol melek şüretlünün
Şîşe-i çeşmün t̄olarsa dem-be-dem sâ' at gibi
5. Şubh-veş **Şadık** seni çäk-i girîbân eylesün
Pençe-i mihr-ile ol mâh-ı felek-rif' at gibi

² Saltanat dedikleri ancak dünya kavgasıdır. Dünyada vahdet (Allah'a ulaşip onunla bir olma) gibi baht ve mutluluk olmaz.

³ Yemeği ve eğlenceyi bırak çünkü sonu fenadır. Eğer ebedî bir sevgili istiyorsan ibadet gibisi yoktur.

⁴ Ömrün kumların sayısı kadar sonsuz olsa bile, bu dünya şişesinde/fanusunda bir saat gibi gelmez.

⁵ Ey Muhibbi, huzur bulmak istiyorsan her şeyden el etek çek. Çünkü dünyada uzlet köşesine çekilmek gibi Allah'a yakınlık bulunmaz.

81 AE: 207^b

¹ Mesîhâ, o devlet mertebesi gibi ölümler diriltir, dünya kilisesinde bir kuru suret gibidir.

² Ey sevgili! Güzellik şehrinde kahküllerin birleşip iki hasret (dolu sevgili) gibi birbirine sıkıca sarılır

³ Ey sultan! Dudağının çizgisi kudret kalemiyle yazılmış. Ben gönlü hasta âşığın imtihan gibi katlansın.

⁴ Göz şişen saat gibi sürekli dolarsa; o melek yüzlünün (ayak) izinin kumundan ayırmaz.

⁵ Sadık, o felek yüceli ay ve güneşin ışınları gibi sabah vakti senin yakını parçalasın.

82.

Muhibbî

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gönlümün şîrine zülfünden kemend étsem gerek
İki yerden bağını zincirle bend étsem gerek
İsterem dil tıflı ez-ber kıla hüsnün muşhafın
Nêçe bir gönlüm gibi añı levend étsem gerek
3. Ben marîz-i ' aşka ger hâcet olursa gül-şeker
Gül ruhuñ şekker lebünle behremend étsem gerek
Öldürüp kırtar beni hecrün belâsından dëdüm
Dëdi âhır gam yëme ey derdmend étsem gerek
5. Ey **Muhibbî** kaldırıp yine livâ'-yı âhumı
' Âleme râyât-ı ' aşkı ser-bülend étsem gerek

83.

Şadık-râst

Mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

Muzâri' - - . / - . - . / - - . / - - .

1. Dūd-ı āh-ı āteşinümden kemend étsem gerek
Tevsen-i çarhı anuñla kayd u bend étsem gerek
Āh-ı āteş-nāk-ile baħr-i belāda görkli
Bir yalıñ yaraqlı merdāne-i levend étsem gerek
3. Ol perī ruhsarı teşhīr étmek için şubhadek
Micmer-i tende dil u cānı sipend étsem gerek

82

AE: 208^a (MHD: G.1850)

¹ Gönlümün aslanına saçından kement etmem gerekir; bağını iki yerden zincirle bağlamam gerekir.

² Gönül çocuğu güzellik mushafını ezberlesin isterim; Ne zamana kadar gönlüm gibi onu başınabuyruk etmem gerekir?

³ Ben aşk hastasına eğer gül ve şeker ihtiyaç olursa; gül yanağın, şeker dudağınla nasiplenmem gerekir.

⁴ “Beni, ayrılık derdinden öldürerek kırtar” dedim; “Ey dertli sonunda kederlenme” dedi.

⁵ Ey Muhibbi! Ah bayrağımı yine kaldırıp; aşkımın bayraklarını âleme yükseltmem gerekir.

83

AE: 208^a

¹ Ateş gibi ahımın dumanından kement etmem gerekir; feleğin dikbaşını onunla bağlamam gerekir.

² Ateş gibi yakıcı ah ile gam denizinde gösterişli; silahsız yiğit bir asker yapmalıyım.

³ O peri yüzlü (sevgiliyi) sabaha kadar büyülemek için; ten buhurdanlığında gönül ve canı üzerlik tohumu gibi yakmalıyım.

- Şehsüvār-i ‘arşa-i ‘aşkam bugün meydānda
Ablağ-ı çarḥ-ı mu‘allāyı semend iletsem gerek
5. Naẓm-ı gevher-bārumı **Şādık** kemāle ergusüp
Milket-i ‘Oşmānı iklīm-i Hucend iletsem gerek

84.

Nizāmī-rāst

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Tıtdı müşk-i Hotan etrafını berg-i semenün
Kuşatdı sünbül-i ter dā’iresin yāsemenün
‘Anberin zülfüne öykündüğünü eşidicek
Tende kanı kurıdı kahr-ile müşk-i Hotanuñ
3. Sīb her kanda ki olursa şu üstinde olur
‘Acabā ‘arızuñ altında nedendür zekānuñ
Şanemā serv-i çemen kaddüne beñzerdi eger
Olsa hürşid-i felek meyvesi serv-i çemenün
5. Cānuñı zülfi arasında **Nizāmī** arama
Bir kıl içinde kaçan bulına bunca resenün

85.

Şādık

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. El şunar dāmenine ol gül-i nāzük bedenün
Elleri kuruya gülzār-ı cihānda dikenün
Kesile gülşen-i ‘ālemde nihāl-i ‘ömri
Seni ey gonca-dehen zulm-ile benden kesenün

⁴ Bugün meydanda aşk arsasının usta binicisiyim; yüce felek alaca atını, çevik at yapmalıyım.
⁰⁵ Sadık, mücevher saçan şirimi olgunlaştırıp; Osmanlı ülkesini Hucend iklimi etsem gerekir.

⁸⁴ AE: 208^a(KND: G.58)

¹ Hotan miski yasemin yaprağının etrafını sardı; yaseminin çevresini taze sümbül kuşatdı.

² Anberin saçına özendiğini duyar duymaz; Hotan miskinin bedende kederden kanı kurudu.

³ Elma her nerede olursa olsun suyun üstünde olur; Acaba yanağının altında çenen nedendir.

⁴ Ey sevgili! Eğer servinin meyvesi gökyüzündeki güneş olsaydı; bahçedeki servi,(senin) boyuna benzerdi.

⁵ Nizami, canını (sevgilinin)saçı arasında arama; bir kılın içinde ne vakit bunca saç teli bulunur.

⁸⁵ AE: 208^b

¹ O gülden nazik bedenini eteğine elini uzatır; dünya bahçesinde dikenin elleri kurusun.

² Ey gonca ağızlı! Seni zulüm ile benden kesenin/alanın; dünya bahçesinde ömür fidanı kesilsin.

3. Bakmadı dīdelerüm bir dahı vech-i ḥasene
Gün gibi zāhir olaldan beri vechi ḥasenūñ
Ērmedi dāmenine destimiz ol serv- ḳaddūñ
Yoḳ yere bār-ı belāsın çekeriz erişenūñ
5. Top-ı ‘unf-ıla ḥarāb eylemek ister **Şādık**
Yoḳsa ol şāh-ı cihān ḳal‘ a mı şandı bedenūñ

86.

‘Ubeydī

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Dili nār-ı cefā ile yaḳub yüz biñ ‘iḳāb eyle
Eger yüz döndürürse dilberā baña ‘azāb eyle
Elūñi yüzüñe tut geldügince ḳarşuña a‘ dā
Görinmek ḳaşdın étme anlara elden ḥicāb eyle
3. Yazup evrāḳ-ı çarḥa ḥāme-i dūd-ı siyāh ile
Dilā evşāf-ı sūz-ı nār-ı mihri bir kitāb eyle
Dèdi ser-geşte-i mihrüm ne deñlü var ola āyā
Dèdüm èy ruḥları gün cümle zerrātı ḥisāb eyle
5. Senūñle bezm-i ‘ālemde o gül ‘ayş-ı müdām étmez
Gerekse èy ‘Ubeydī gözlerūñ yaşın şarāb eyle

³ Yüzünün güzelliği gün gibi aşikâr olduğundan beri; gözlerim güzel yüzüne bir daha bakmadı.
⁴ O servi boylunun eteğine elimiz ulaşmadı; (eli) ulaşanın boşuna gam yükünü çekeriz
⁵ Sadık! O cihan padişahı şiddet topuyla (seni) yıkmak ister; yoksa bedenini kale mi zannetti?
86 AE: 208^b (UD: G.294) (‘Ubeydī: Nihānī AE)
¹ Ey dilber, gönlü cefa ateşi ile yakıp yüz bin kez cezalandır; eğer yüz çevirirse bana azap ver.
² Rakipler karşına gelince elini yüzüne tut onlara görünme, elden utan.
³ Ey gönül, aşk ateşinin yakıcı vasıflarını felek yaprağına [âhın] siyah dumanının kalemi ile yazıp bir kitap eyle.
⁴ (Sevgili), (aşk) güneşimin ne kadar sersemi vardır dedi; ey yanakları güneş bütün zerrelere hesap et.
⁵ ‘Ubeydī, sen istersen gözyaşlarını şarap et, o gül âlem meclisinde seninle sâfâ sürmez. (‘Ubeydī: Nihānī AE)

87.

Şadık-râst

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ayakda kalmasun üftâdeler sâķī ŗitâb eyle
Elüñde kâse-i sîmîni bir la' l-i müzâb eyle
Uyup nâ-sâze yeltenme hevâya dâ'ireñ gözle
Hâzer kıll perdeden çıkma güzellerden hicâb eyle
3. Seni sevmek günâh-ise eger ey hürî-yi cennet
Caķîm-i hecrüñe ŗalup beni muķkem ' azâb eyle
Gözüm harc êtdügin la' l-i nigâra bilmek isterseñ
Yaşum erķâmını gözden geçir cümle hesap eyle
5. Saña ol Tübâ-i gülzâr-ı cennet sâyesin şalmaz
Gerekse râh-ı gamda **Şadıkâ** cismüñ türâb eyle

88.

İşhâķ

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . - -

1. Yâr hecrinde neler çekdügümi yâd eyle
Bi'llâh ey gam kuluñam gel beni âzâd eyle
Eksük étme sitem ü cevruñi ' âşıklardan
Dil vilâyetlerini ' adl-ile âbâd eyle
3. Öliceķ ' âşık-ı miskîni çıkarma dilden
Hayra gir meşhedini seng-ile bünyâd eyle
Gel gel ey gonca-dehen yüzümüze bir güle bak
Dil-i gamgînümi bir laķza ne var şâd eyle

87

AE: 208^b

1

Saki! Acele et âşıklar ayakta kalmasın. Elindeki gümüş kaseyi bir erimiş lal/şarap yap.

2

Liyakatsizlere uyup da arzularına ulaşmaya çalışma daireni gözle; güzellerden utan (ve onlardan) kendini sakındır perdeden çıkma.

3

Ey cennet hurisi! Seni sevmek günahsa; beni ayrılık cehennemine salıp adamakıllı azap çektir.

4

Gözüm! (Gözyaşı) sarfettiğin sevgilinin dudağını bilmek istersen; gözyaşlarımı gözden geçir tümünü hesapla.

5

Ey Sadık! İstersen bedenini gam yolunda toprak et;(yine de) o cennet bahçesinin tubası sana gölgesini vermez.

88

AE: 209^a (İÇD: G.244)

1

Ey gam! Sevgiliden ayrıyken neler çektiğimi hatırla; Allah için kulunum gel beni serbest bırak.

2

Eziyet ve zulmünü âşıklardan eksik etme; gönül vilayetlerini adaletinle abad et.

3

Zavallı âşık ölünce onu gönülden çıkarma; hayır yap, mezarını taş ile inşa et.

4

Ey gonca ağızlı! Hadi, yüzüme bir (kere) gülererek bak; gamlı gönlümü bir an sevindir. Ne çıkar!

5. Hübolar içre eger nām u nişān ister iseñ
Öldür **İshākı** kayurmaz bir eyü ad eyle

89.

Şādık-rāst

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Kūh-ı ğamda dil-i ferhādumuzu yād eyle
Acı ey hūsrev-i şīrīn-dehenüm dad eyle
Gönlümüñ ka' besini çünki yıķarsın bārī
Dest-i luţf-ile hālīlüm yine ābād eyle
3. Meşhedı üzre gelüp süre-i ve'l-Leyl okı
Rūhını bu dil-i mecnūnumuzuñ şād eyle
Kuluñuz hāşılı ey hūsrev-i hūbān señün
Dile kullān dile öldür dile āzād eyle
5. Varuñı vērđi hevā ile gerek ey **Şādık**
Def gibi sīneñi dög ney gibi feryād eyle

90.

Figānī-rāst

Mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' - - . / - . . / - . . / - . -

1. Yēlsün yoluñda yıllar ile dil şabā gibi
Görsün cefānı cānına cānā vefā gibi
Her gün güneş kapuñda yüzün toprağa urur
Sen māha ol da bencileyin mübtelā gibi
3. Çokdur cihānda hūsñ-ile meşhūr[lar] velī
Yoķdur kemāl-i hūsñ-ile sen meh-liķā gibi

⁵ Eğer güzeller içerisinde şān şöhret istiyorsan İshāk'ı öldür zararı olmaz; büyük bir şöhretin olsun/adın iyiye çıksın.

⁸⁹ AE: 209^a

¹ Ey tatlı ağızlı şahım! Gam dağında Ferhat (olan) gönlümüzü an; (bize)acı(bizi) bağışla.

² Dostum! Gönlümün Kâbesini mâdemki yıkıyorsun hiç değilse; lütuf eliyle yine abad et.

³ Şehit mezarının üstünde "Leyl" suresini oku; bu mecnun gönlümüzün ruhunu sevindir.

⁴ Ey güzellerin şahı! Velhâsıl senin kulunuz; dilersen kullan dilersen öldür dilersen serbest bırak.

⁵ Ey Sadık! Kendi isteğiyle varını verdi ; def gibi göğsünü dövmen, ney gibi feryat etmen gerekir.

⁹⁰ AE: 209^a (FD: G.100)

¹ Gönül, saba yeli gibi yıllarca yolunda koşursun; a can, vefa gibi canına senin eziyetini görsün.

² Güneş, her gün kapında yüzünü toprağa vurur; sen ay (yüzlü sevgiliye) o da benim gibi tutkun.

³ Dünyada güzelliğiyle ünlenenler çoktur fakat; üstün güzelliğiyle sen ay yüzlü gibisi yoktur.

Ben ağladum dödüm ço cefâyı vefâlar èt
Sen güldüñ ol söze gülüşüñden rızâ [gibi]

5. Gördi **Figâni** râ kaşuñı fikr èdüp dèdi
Çaddüm iki büken benüm âhir bu râ gibi

91.

Şadık

Mef'ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

Muzâri' - - . / - . . / . - - . / - . -

1. Kalmış kapuñda mihr-i felek bir gedâ gibi
Miskîn zavâllı bencileyin mübtelâ gibi
Kırpikleriyle kaşlarınıñ vaşfını görüp
Çeşm-i siyâhı aldı ele o kıya gibi
3. Tîr-i müjeñle sîne-i mecrûha dem-be-dem
Kaşuñ havâle eyledügi yaykara gibi
Tıfl-i sirişk-i dîde görünce hayâlünü
Bağr-i belâda yüze gelür aşinâ gibi
5. Tübâ nèce berâber ola çadd-i dilbere
Şadık nihâl-i Sidreden ol müntehâ [gibi]

92.

Hayretî-râst

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Başa èletdi işin düşmen mey-i rüşen gibi
Çaldum ayaklarda ben derd ile dürd-i den gibi

⁴ Ben ağlayarak “Eziyeti bırak sevgi göster” dedim; gülüşünden hoşnut gibi sen o söze güldün.

⁵ Figani, ra (harfine benzeyen) kaşını gördü, düşünüp dedi; “Benim boyum iki büklüm âkibetim bu ra gibidir.”

91 AE: 209^b

¹ Gökyüzündeki güneş kapıda bir dilenci gibi kalmış; benim gibi miskin, zavallı bir tutkun gibidir.

² Kırpikleriyle kaşlarının vasıflarını görüp; o kıyııcı gibi siyah gözü ele aldı.

³ Kaşının havale ettiği yaykara gibi ; (sen de) kırpik okunla yaralı gönüle daima (nişan alırsın.)

⁴ Gözyaşı çocuğu hayalini görünce; aşına gibi gam denizinde kendini gösterir.

⁵ Sadık! Tuba, o en sondaki Sidre fidanı gibi (olan) güzelin boyuna nasıl eş olabilir?

92 AE: 209^b (HRD: G.516)

¹ Düşman saf şarap gibi başa çıkıp amacına ulaştı; ben ise şarap küpünün tortusu gibi dert ile ayaklarda/kadeh diplerinde kaldım.

- Cümleten eczā-yı cismüm bir avuç küldür velī
Cānumuñ içinde āteşler yanar külhan gibi
3. Nūr-ı vahdetle münevver kıl sarāy-ı kalbūñi
Ërmedin şām-ı ecel göz yummadın revzen gibi
Kan yudup ‘uşşāk dil-teng oldığınca gonca-vār
Tāze gülsin gel sen açıl gül şen ol gülşen gibi
5. Gitme cānā derdmendüñdür ten ü tenhā koyup
Künc-i gamda **Hayretī** dervīşi cānsuz ten gibi

93.

Şādık-rāst

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Açılıp bāğ-ı vefāda gonca-i gülşen gibi
Bülbüli zār olduğına ol yüzi gül şen gibi
Pāresine çalınup ehl-i hevānuñ her nefes
Bezm-i ‘uşşāk içre feryād eylesün ney-zen gibi
3. Mest u hūş olduğu cismüñ denīlerle müdām
Sākīyā bezm-i şafā’da içdüğüñ meyden gibi
Büte-i dilden geçüp тұrmaz rakībe meyl éder
Tīr-i gamzeñ éy kemā[n] ebrü senüñ seng-zen gibi
5. Düşdi yārum mey olunca sākīyā meydānda
Küş-t-gīr-i gam ayağım alsa da düşmen gibi

---

² Bedemin bütün cüzleri bir avuç külden ibarettir; fakat canımın içinde/gönlümde firm gibi ateşler yanar.

³ Ecel akşamı gelip pencere gibi gözünü yummadan evvel vahdet nuruyla kalp sarayını nurlandır.

⁴ Sen taze bir gülsün. Âşıklar, kan yutup gonca gibi gönül sıkıntısına uğradıkça sen gül gibi açıl, gül bahçesi gibi şen ol.

⁵ Ey can! Senin derdine düşmüş olan derviş Hayretī’yi gam bucağında bırakıp gitme tek ve sahipsiz koyup gitme, sen ona kendi canı gibisin.

93 AE: 209^b

¹ Vefa bağında gülbahçesindeki gonca gibi açılmış; bülbül inlediği için o o gül yüzü neşeli gibidir.

² Her an zevkine düşkün olanlara aldanıp; âşıkların meclisinde ney çalan kimseler gibi feryat etsin.

³ Ey Saki! Safa meclisinde içtiğin şaraptan sarhoş olduğun gibi bedenini sürekli alçaklarla (beraberdır).

⁴ Ey keman kaşlı! Gamze okun taş delen gibi gönül potasından geçip hiç durmadan rakibe yönelir.

⁵ Ey Saki! Gam pehlivanı düşman gibi çelme taksa da sevgilim meydanda içki olunca (onun) üstüne düştü.

94.

Recāyī

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Hafif. . - - / . - - / . . -

1. Zecr ü hecr ü cefāya oğlancuğ
Yoğsa yoğ-mı nihāye oğlancuğ
Çatuban kaşlaruñ nişān étme
Beni tır-i cefāya oğlancuğ
3. Hāne-i kıblemi yeter yığduñ
Başla yap yap vefāya oğlancuğ
Derd-i hecrüñle haste hāl oldum
Meded eyle devāya oğlancuğ
5. **Ço Recāyī** dehānuñı öğsün
Yoğ dēme ol gedāya oğlancuğ

95.

Şādık-rāst

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Hafif. . - - / . - - / . . -

1. Yēltenürsin hevāya oğlancuğ
Şehri vėrdük fenāya oğlancuğ
Kāmetüñ ' arz édüp beni her gün
Uğradursun belāya oğlancuğ
3. Şehr içinde bugün saña beñzer
' Āşıkuñ bī-nihāye oğlancuğ
Pādişāh-ı zamāna olduñsa
Zulm edersin gedāya oğlancuğ
5. Yād édüp **Şādıkı** n' edersin sen
Cān vėrür āşinā oğlancuğ

94

AE: 210^a

- 1 Oğlancık! Yoksa eziyet, ayrılık ve cefanın sonu yok mu?
- 2 Oğlancık! Kaşlarını çatıp cefa okuna beni hedef yapma.
- 3 Oğlancık! Kible hanemi yıktığın yeter. Yavaş yavaş(bana) vefa etmeye başla.
- 4 Oğlancık! Ayrılık derdinle hasta oldum; derman bulmama yardım et.
- 5 Oğlancık ağzımı koy Recayi övsün; o dilenciye yok deme.

95

AE: 210^a

- 1 Oğlancık! Arzularda heves edersin; şehri yokluğa teslim ettik demektir.
- 2 Oğlancık! Boyunu gösterip beni her gün sıkıntıya sokarsın.
- 3 Oğlancık! Şehir içinde bugün sonsuz aşığın sana benzer.
- 4 Oğlancık! Zamanın padişahı oldun diye dilenciye zulüm etme.

96.

Recāyī-rāst

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Hafif. . - - / . - - / . . -

1. Ey boyı serv yüzi ay oğlan
Kirpigi tır ü kaşı yay oğlan
Dile cevr ü cefāñı az eyle
Hüsnuñe ğırre olma hāy oğlan
3. Görmeyelden seni güneş gibi
Yıldızum düşkün oldı ay [oğlan]
Kışver-i ' aşka şehriyār oldum
Künc-i ğamdur baña sarāy oğlan
5. Kaşlarıñı **Recāyī** sevdiğüñi
Saña kim dedi halka yay oğlan

97.

Şadık

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Hafif. . - - / . - - / . . -

1. Dêrler ise kaşuña yay oğlan
Dêmediler cihāna yay oğlan
Bize gül nāz-ile ' itāb êtme
Ğarazuñ cān ise kolay oğlan
3. Ataşın mihrüñe senüñ cāndan
Meşrebidür güneşle ay oğlan
Şehriyār-ı hayālüñe çeşmüm
Şırçadan yapıdı bir sarāy [oğlan]

---

⁵ Oğlancık! Neden Sadık'tan bahsedip duruyorsun? (O senin) selamın (için) can verir.

96 AE: 210^a

¹ Ey servi boylu, ay yüzlü, ok kirpikli ve yay kaşlı oğlan!

² Hey oğlan! Güzelliğine aldanma; gönüle az eziyet et.

³ Ey Oğlan! Güneş gibi seni görmediğimden beri yıldızım düşkün oldu.

⁴ Oğlan! Aşk ülkesine padişah oldum; Saray bana gam köşesidir.

⁵ Oğlan! Recayi'nin kaşlarını sevdiğini halka yaymanı sana kim söyledi?

97 AE: 210^b

¹ Oğlan! Kaşına yay dedilerse tüm cihana yay demediler.

² Oğlan! Bize nazlı nazlı gül (bizi) azarlama; istediğin cansa o iş kolay.

³ Oğlan! Senin canından aşkına ver; güneşle ay aynı tabiattadır.

⁴ Oğlan! Gözüm, hayal padişahına; camdan bir saray yaptı.

5. Taña alur nücüm-veş **Şadık**
Gün yüzünü görünce ay oqlan

98.

Necati-rast

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Kıbledür 'uşşāa ol vech-i hasen
Ka' bedür her anda göründüñse sen
opısar İmān ile ur'an-ile
add ü atuñ hasretinden cān veren
3. Azın açup taña alur goncalar
Leblerüñ gülşende vaşf' edükçe ben
asta gönüller deminden oldu şa
Göreyin bād-ı şabā olsun esen
5. Ey **Necati** işüñ altun eyledi
Kımyā-yi ' aş-ile ol sım-ten

99.

Şadık

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Bir büt-i tersādur ol sımın-beden
Görmedüm mişlini gök altında ben
Şan gümüş serv üzre billür ile dür
ametüñ üstünde ol sımın zean
3. Görmemişdür ey perı taşvırüñi
Deyr-i ' alemde alıl-i büt-şiken

---

⁵ Ey oqlan! Sadık, gün yüzünü görünce, yıldızlar gibi sabahlar.

98 AE: 210^b (ND: G.413)

¹ O güzel yüz âşıkların kıblesidir; her nerede gördüysen (orası) Kâbedir.

² (Senin) yanak ve ayva tüyünün hasretinden can veren (âşıklar) iman ve Kur'an ile haşrolacak.

³ Ben, gül bahçesinde (senin) dudaklarını övdükçe; goncalar, azını açık sabahlar.

⁴ Hasta gönüller nefesinden canlandı; göreyim, saba rüzgarı sıhhatli olsun.

⁵ Ey Necati! O gümüş ten, aş kimyasıyla işini altın yaptı.

99 AE: 210^b

¹ O gümüşten yapılmış beden, bir Hristiyan güzelidir; ben bu göğün altında bir eşini (daha) görmedim.

² Boyunun üstündeki o gümüş çene; sanki gümüş servinin üzerindeki kristal ve inci gibidir.

³ Ey peri! Putu kıran (Allah) dostu yeryüzü klisesinde (senin) benzerini görmemiştir.

Delmez idi bağrını hakkāk-ı gam
Dişüñe öykünmese dürr-i ʿ Aden

5. **Şādıkı** bülbül gibi nālān éder
Hār-i gamda bir gül-i nāzik-beden

100.

İbn-i Kemāl

Feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün
Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Nêce toyınca görem sen gül-i nāzük-bedeni
Kendü kirpigüm olurdur baña gözüm diken
Çıkmasun āhum odı ağzımı açtırma benüm
Yağmasun sūz-ı derūnum seni söyletme beni
3. Dest-gīr ol beni sāyeñ gibi ayakda kıoma
Böyle hāk étme igende yoluña cān vèreni
Şerbet-i vaşluña érmezse ölür haste gönül
Döyemez cevrüñe cānum seven ölsün-mi seni
5. Düşmeyince gam-ı hecrüñe seni bilmedüm āh
Ne émişsin yine uğramışam éy-vāy beni

101.

Şādık-rāst

Feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün
Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Çekdi nāzük-lük-ile sīneye ol sīm-teni
Oñmasun iki yağa issi olup pīreheni

⁴ Aden incisi dişine özenmeseydi; gam hakkakı içini delmezdi.

⁵ Bir gülden nazik beden, gam dikeniyile Sadık'ı bülbül gibi inletir.

100 AE: 211^a (İKD: G.343)

¹ Sen gülden nazik bedeni nasıl doyasıya göreyim kendi kirpiğim gözüme diken olur.

² Benim ağzımı açtırma ahımın ateşi çıkmasın; beni konuşurma yüreğimin yangını seni yakmasın.

³ Beni gölgen gibi ayakta bırakma/yarı yolda bırakma elimden tut; yoluna can vereni böyle toprak etme.

⁴ Hasta gönül, kavuşma şerbetine ulaşamazsa zulmüne dayanamaz ölür; seni seven ölsün mü?

⁵ Ah!Ayrılık derdine düşmeyene kadar seni bilmedim, sen neymişsin! Eyvahlar olsun yine (bu derde) uğramışım.

101 AE: 211^a

¹ Gömleği, o gümüş teni nazikçe kucakladı; iki yaka sahibi bir araya gelmesin.

- Şaldı ‘uşşāka cefā tīrini göndermedin
Ol kaşı ya ne ‘aceb bildi gönülden geçeni
3. Ter düşe dāmeni şāyed dēyü eşk-i çeşmüm
Yerlere geçdi görüp gülşen-i kūyuñda seni
- Dāmen-i vaşluña erişmeyen üftādelere
Ne revādur şanemā güldürmesen erişeni
5. **Şādıkā** cānumı [ki] beñzete ne ol şāh-ı güle
Naḥl-ı gülzār-ı İrem cāh edinse çemeni

102.

Mu‘īnī-rāst

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Zülfini dökdüğün ellerde édüp efsāne
Şaḳlayamadı bu sırrı taracıḳdur şāne
- Naḳş-ı aḡyār degül yazmaḡa lāyık ammā
Kesseler şüretini ḳābil-idi efşāna
3. ‘Aşḳ-ı şāhid ezelī şāhidi şāhā dilde
Gelmeden rūḡ daḡı memleket-i aydāne
- Gitme ebnā-i zemān-ile şaḳın şaḡrāya
Yūsufa neylediler gitmeyelüm yābāna
5. Yēr ü gök ehl-i **Mu‘īnīye** ederler raḡmet
Dükeli çeşm ü dili girye ala efḡāne

---

² Âşıklara cefa okunu göndermedi (oku) serbest bıraktı; o yay kaşlı, acaba gönülden geçeni nerden bildi?

³ Gözyaşım, eteğine yağ düşer/ıslanır diye; seni gülbahçesinde görüp yerlere geçti.

⁴ Ey sevgili! Kavuşma eteğine ulaşamayan biçare âşıklara ; ulaşanı güldürmemek reva mıdır?

⁵ Ey Sadık! İrem bahçesinin hurması çimeni yurt edinse canımı o gül dalına benzetir.

102 AE: 211^a

¹ Saçın yabancıların elinde efsane oldu; tarak (dişleri) çok sık olduğu için bu sırrı saklayamadı.

² Yabancıların sureti çizilmeye layık değil ama; suretine müsaade etmeseler, süslemeye imkânı vardı.

³ Ey şahım! Ay gibi güzel sevgilinin memleketine gelmeden (önce) de; ezelden beri sevgilinin aşkının şahidi gönüldür.

⁴ Zamane insanlarıyla sakın sahraya gitme; Yusuf’a neler yaptılar (onun gibi) ziyan olmayalım.

⁵ Gözü ve gönlü kanlı gözyaşı döktüğünden beri ; yer ve gök Muini’ye rahmet eder.

103.

Şadık

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Sākīyā bāde-i şevküñle olup mestāne
Karşu geldi gece yalıñ kılıca pervāne
Hüsrev-i mülk-i harābāt olalı devrinde
Eller üstinde gezer şubaşıdur peymāne
3. Yüz bulur başa çıkar dēyü gece meclisde
Aldı çekdi şanemā zülfüñi haylī şāne
Nēce meyl étmesün ādem görüp ey hūrī-ves
Vaşf-ı hālūñde olupdur gazelüm bir dāne
5. Eyledüñ **Şadıkı** sevdā-yı ser-i zülfüñle
Ey perī 'ākıl u ferzāne iken divane

104.

Zātī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ey felek yok çün beni yakmağda takşīrūñ senüñ
Derd-ile bir āh édüp od édüben yērūñ senüñ
Tutuşup eflāki ey dil dest-i hayre[t]den başar
Pehlevān-ı ateş-i āh-ı cihāngīrūñ senüñ
3. Sīne şahrāsına konmak istese şāh-ı ecel
Yerini evvel çalar şemşīr-i bürrānuñ senüñ
Kār edersin cānuma geldükçe yār ey şevk-ı mihr
Artık oldı veh ki gün geldükçe te' şīrūñ senüñ

103

AE: 211^b

1

Ey saki! Pervane, senin arzu şarabınla şarhoş olup; gece çıplak kılıca karşı geldi.

2

Kadeh, meyhane mülkünün şahı olduğundan beri subaşı gibi el üstünde dolaşır.

3

Ey sevgili! Tarak, gece mecliste şımarıp başa çıkmasın diye saçını bir hayli çekti.

4

Ey huri gibi (sevgili)! İnsanoğlu seni görüp nasıl sana yönelmesin? Gazelim, beninin övgüsünde bir tanedir.

5

Ey peri! Saçının sevdasıyla Sadık'ı alimken mecnun yaptın.

104

AE: 211^b (Bu gazelin sadece mahlas beyiti Zātī Dīvānı: G.670'de kayıtlıdır. Diğer beyitler dīvānda yoktur.)

1

Ey felek! Dertli bir ah edip yerini ateş ettim çünkü beni yakmakta olan senin kabahatindir.

2

Ey gönül! Cihana yayılan ah ateşinin pehlivanı, göklerle (güreşe) tutuşup hayret eliyle (gökleri) yendi.

3

Ecel padişahı gönül çölüne konmak istese; önce keskin kılıcını vurur.

4

Ey aşk arzusu! Sevgili geldikçe canıma işlersin; eyvahlar olsun ki gün geçtikçe etkin arttı.

5. H̄alvete koydı seni kesb-i şafālar eyledūñ
Z̄atīyā ol nev-civān dellākdür p̄irūñ senūñ

105.

Şādık-rāst

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İki ' âlemden geçürdi göñlümi t̄irūñ senūñ
Ġayrı dilberden ' alākam kesdi şemş̄irūñ senūñ
Uşladurduñ èy perī-peyker dil-i d̄ivāneyi
Olsa na' l-i merkebūñden añā zenc̄irūñ senūñ
3. Gèce gündüz bāğında olmazdı servūñ ayağı
Olmasa d̄ivāneler haqqında tedb̄irūñ senūñ
Başını kesseñ-de açmaz halka mihr-i ' arızuñ
Hey ne yüzi qaradur zülfi girih-ḡirūñ senūñ
5. Uğrayup bir kez geçer mi s̄inesinden **Şādık**kuñ
Èy kemān-ebrū igen yüksek uçar t̄irūñ senūñ

106.

Emrī

Mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Yüzūñ görmüş yine miskīn saçūñ āşūfte-hāl olmuş
Perīşān eylemiş kendün bükilmiş kıddi dāl olmuş
Kemān kaşūñ gamını çekmeden bir ay tamām èy dil
Mehūñ gördüm bu gece kıddi bükilmiş hilāl olmuş

⁵ Ey Zati! Seni halvete(yalnız yıkanılan yer) koydu (sen) memnun oldun; senin p̄irin o delikanlı tellāktır.

105 AE: 211^b

¹ Senin okun gönlümü iki âlemden geçirdi; senin kılıcın başka güzellerden alakamı kesti.

² Ey peri yüzlü! Eşeğinin nalından olsa zincirin ; divane gönlü (ancak) uslandırırdın.

³ Divaneler hakkında tedbirin olmasaydı; servinin ayağı gece gündüz senin bahçende olmazdı.

⁴ Hey! Senin düğümlü saçın ne kara yüzlüdür; başını kessen de yanağını insanlara göstermez.

⁵ Ey yay kaşlı! Senin okun çok yüksek uçar ; Bir kez Sadık'ın gönlüne uğrar mı?

106 AE: 212^a (ED: G.231)

¹ Miskin saçın, yine yüzünü görmüş dağılmış; kendini perişan etmiş, boyu bükülmüş dal harfi gibi olmuş.

² Ey gönül! Bir ay senin yay kaşının gamını çekmekden bu gece ayını gördüm boyu büsbütün bükülmüş hilal olmuş.

3. Nigārā şol kadar an aqlamış addũn firā-ile
Çemende ũn-ı eřkũmden abā-yı lāle al olmuş
Ru-ı dildārı abz etmiş bir iki ara yũzlũler
Kiminũn adı kākũldũr kiminũn a u hāl [olmuş]
5. Miyānuñ orta boylu bir gũzeldũr ol-da  ařuñda
Ten-i **Emri** gibi cānā ıla dũnmiř hayāl olmuş

107.

şadık-rāst

Mefā' lũn mefā' lũn mefā' lũn mefā' lũn

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. amer mihr-i cemālũn asretiyle bir hilāl olmuş
Dũşelden ařlaruñ sevdāsına miskĩn ayāl olmuş
Yazılmış hāme-i udret-ile tevĩ' -i cemālũnde
a-ı  anber-feřānuñ y amer-ru bĩ-miřāl olmuş
3. Gũzũn merdũmlerinũn anına girdũn dedi eller
Nazar ıldum meger anlı yaşumla pāyum al olmuş
ubār-ı a-ı la' lũn dāde-i ũn-bārına dũřmiř
Raĩb-i rũ-siyāha yine bir rengĩn ayāl olmuş
5. Nēce dāl olmuş **şadık** elif addũm firāıyla
Nihāl-i āmetũne kākũl-i miskĩni dāl olmuş

---

³ Ey sevgili! Yanağından ayrı kalmanın (acıısıyla gũzũm) o kadar kan aqlamış (ki); gũzyařımın kanınından bahçedeki lale kırmızı olmuş.

⁴ Sevgilinin yanağını bir iki tane kara yũzlũ zaptetdi; birinin adı kākũl diğerleri tũy ve bendir.

⁵ Ey sevgili! Belin orta(ne ince ne kalın) halliyken o da aşkından; Emri'nin bedeni gibi zayıflamış ıla dũnmũř.

107 AE: 212^a

¹ Ay, yũzũnũn gũneřinin zlemiyle bir hilal oldu; zavallı, aşlarının sevdasına dũřtũđũnden beri zayıflamış.

² Ey ay yanaklı (gũzel)! Yũzũnũn fermanındaki amber saçan ayva tũyũn, kudret kalemiyle yazılmış eşsiz olmuş.

³ Yabancılar, gũzũnũn gũzbebeklerinin kanına girdin dedi; halbuki baktım, kanlı gũzyařımın ayağım kırmızı olmuş.

⁴ (Sevgilinin) dudağının tũylerinin tozu, (rakibin) kan saçan gũzũne dũřmũř; yũzũ kara rakibe renkler hayal olmuş.

⁵ Sadık! Elif boyum ayrılıktan nasıl (da) dal harfine dũndũ; fidan boyuna miskin kakũlũ dal olmuş

108.

Emrî-râst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kaatre kaatre dürr içinde ebrü-yı ' anber-feşân
Çevre almışdur hilâli encüm ü seyyâre şan
' Aşkuñı fâş étmedüm nâr-ı şafakla kızdurup
Tās-ı çarhı başuma gëydürdi cellād-ı zamân
3. Hayrete varmış görüp kıddüñ nihâlin serv-i bâğ
Öldi dëyü kuşlar eyler başı ucında figân
Ğabğabuñ çâhı degül bennâ-yı kudret eylemiş
Kaşr-ı hüsnüñ küşesinde murğ-ı cāna āşiyān
5. Ay başında mäh-ı nev şanma görinen **Emrîyâ**
Tālib-i dünyāya barmağ gösterür devr-i zamân

109.

Şadık

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kıddüñe dik geldigi' çün ey meh-i nâ-mihribân
Serv-i bâğa tırmadın ayak tolar āb-ı revân
Kırtarınca dāmenüñ gül gibi ayruğdan senüñ
Bâğ-ı ' aşkuñda ne otlar yoldı miskîn bâğbân
3. Şıklığın diñdürdi gülşende hezārân bülbülüñ
Dil hevâ-yı sünbülüñle étدیği āh u figân

108

AE: 212^a (ED: G.359)

- 1 Damla damla inci içinde anber saçan kaş; sanki yıldızlar ve gezegenler hilali kuşatmıştır.
- 2 Aşkını şafak ateşiyle kızdırıp açığa çıkarmadım ; zaman celladı, feleğin tasını başıma giydirdi.
- 3 Servi, fidan boyunu görüp şaşırılmış; kuşlar, öldü diye baş ucunda feryat etmiş.
- 4 (Sevgilinin) güzellik köşkünün köşesindeki gerdanının çukuru değildir; (onu) kudret mimarı (Allah), can kuşuna yuva yapmıştır.
- 5 Ey Emri! Ay başında (gökyüzünde) görüneni yeni ay zannetme; zaman, dünyaya talip olanlara parmağını göstermektedir.

109

AE: 212^b

- 1 Ey vefasız sevgili! Akan su, (senin) boyuna diklendiği için bağdaki servinin durmadan ayağına dolanır.
- 2 Zavallı bahçıvan, gülü ayrık otundan kırtarması gibi senin eteğini (de) başkalarından kırtarıncaya kadar aşk bahçende ne otlar yoldu.
- 3 Gönülün sünbülün arzusuyla ettiği ah ve feryatların ıslığını gül bahçesinde bülbülün inlemelerini dindirdi.

Ġamze-i ġammāzuña tīrūñ ne yüzden öykünür
Al kanadıyla uçarken ortada bir yelkovān

5. Yalıñuz tācın degül şahñ-ı çemende lāle tek
Nēce sultān bōrkin aldı **Şādıkā** bād-ı hāzān

110.

Fevrī-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. 'Āşık iken göñlüm aldı raġbet dünyā-yı dūn
Ēy dirīġā merd iken bir 'avrada oldum zebūn
Zāl-i dehrūñ miñneti etdi elif kıddüm dū-tā
Kāmet-i ħam-geştem oldu şanki zel altında nūn
3. Tīşesinūñ şanmañız ħarbı şadāsıdur gelen
Ṭa' n eder Ferhāda bir zen sevdi dēyü Bī-sütūn
'Ākil-iseñ göz açup bakma zen-i dünyāya kim
Yüzine şemsūñ mü'enneşdür dēyü bakmaz 'uyūn
5. **Fevrīyā** bakmaz zen-i dünyāya merd-i 'aşk olan
Nākışātü'l-'aql olanlara uyar mı zū-fünūn

111.

Şādık-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir neheng-i heft-serdür bu sipihr-i nīl-gūn
Eyledüm ħarb-ı ħadeng-i āh-ıla anı zebūn

⁴ Ortada bir yelkovan kuşu kırmızı kanadıyla uçarken; kirpiğin fitneci yan bakışına neden özenir.
⁵ Ey Sadık! Sonbahar rüzgarı, pek çok sultan bōrkünü aldı; sadece tacın değil çimenlikde lale (de) tekdir.

110 AE: 212^b

¹ Eyvahlar olsun! Āşık iken alçak dünyaya meyletmek beni benden aldı; yiğitken bir güzele (âşık olup) düşkün oldum.

² İhtiyar dünyanın derdi, elif boyumu büktü; bükülmüş boyum sanki zel altındaki nun gibi oldu.

³ Yankılanan sesi (Ferhad'ın) balta vuruşundandır sanmayın; Bīsütūn (dağı), bir kadın sevdi diye Ferhad'ı kınamaktadır.

⁴ Akıllıysan dünya kadınına göz açıp bakma ki; gözler, güneşin yüzüne dışıdır diye bakmaz.

⁵ Ey Fevri! Aşkında mert olan dünya kadınına bakmaz; eksik akıllı olanlara bilgili olmak yakışır mı?

111 AE: 212^b

¹ Bu nil renkli gökyüzü, yedi başlı bir timsahdır; onu ah oku ile vurup etkisiz hale getirdim.

Biz bugün şol mest-i ‘aşkuz kim açılmış nêce kez
Bezm-i ‘âlemde felek bir cāmumuzdur ser-nigūn

3. Başına toqunmayınca bilmemişdür kühken
Tīşesinden acı diller çekdigini Bī-sütūn
Geçmedi Mecnūn hevā-yı zūlf-i Leylādan dilā
Gerçi oldı nāfe-veş tīg-i elemle bağı hūn
5. Şāh-ı ‘aşkam başum üstinde qurulmuş **Şādıkā**
Lāceverdi sāye-bānumdur sipihri-nīlgūn

112.

Şadri

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Ėy gönül şanma esīr-i ġam u miħnet sensin
Vālī-yi memleket-i mihr ü maħabbet ħabbet sensin
Ėaşr olup eller ile baña ġazab eylersin
A benüm serv-i qadūm qatı kıyāmet sensin
3. Senden Ėy zūlf-i muṭarrā umaruz būy-ı vefā
Sūnbül-i bī-bedel-i bāġ-ı ṭarāvet sensin
Dil-i ġümrāha eger bendeñi ġüş Ėtdüresin
Yüri ey şeyħ-i şehir ehl-i vilāyet sensin
5. **Şadri** bezm-i şu‘arā şadri senüñdür zīrā
Zübde-i zümre-i erbāb-ı belāġat sensin

---

² Biz bugün şu defalarca açılmış aşk sarhoşuyuz; felek, meyhanede baş aşağı duran kadehimizdir.
³ Bīsütūn (dağı), dağı delen (Ferhad’ın) aşk acısı çektiğini baltası başına dokunmayınca kadar bilmemiştir.

⁴ Ey gönül! Mecnun, Leyla’nın saçının arzusundan vazgeçmediyse de elem kılıcıyla nāfe gibi içi kan doldu.

⁵ Ey Sadık! Aşk padişahıyım, nil renkli gökyüzü, başımın üzerine kurulmuş lacivert renkli gölgeliğimdir.

112 AE: 213^a

¹ Ey gönül! Gam ve sıkıntı esirisin sanma; aşk ve sevda ülkesinin vâlisisin.

² A benim servi boylum! Sen haşin kıyametsin; yabancılarla bir olup bana öfkelenirsin.

³ Ey göz alıcı saç! Senden vefa bekleriz; tazelik bahçesinin eşsiz sümbülü sensin.

⁴ Ey şehrin şeyhi! Köleni azgın gönüle dinletirsen; memleket sahibi sensin.

⁵ Sadri! Şairler meclisinin başkanlığı senindir çünkü; belâġatçiler zümresinin en değerlisin.

113.

Şadık-râst

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Bir lebi gönca-i gülzâr-ı leţâfet sensin
Hep bilürler seni ey gönca ne âfet sensin
Tübâ-yi cennete baş eğmez idüñ bileydüñ
Serv-i kıyâmetler içinde ne kıyâmet sensin
3. Yıldızı düşkün olan 'âşık-ı üftâdelere
Nazar ét-kim şeh-i iklîm-i sa' âdet sensin
Cânına 'âşık-ı dil-ḥastanuñ ey kıyâmet yâr
Başdan ayağa belâsın nece kıyâmet sensin
5. Görseñ ey **Şadık**-ı dil-ḥasta belâ şehrinde
'Aşk-ı yâr-ile bugün nece melâmet sensin

114.

Şadri

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Remel . . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Şevk-i mihrüñle dedüm mehe bir tâze ğazel
Tâ bula şöhret ü şöhre şala âvâze ğazel
Şi' rimüz ḥayli bülend oldu edemez rengin
Deyeli ol yüzi gül serv-i ser-efrâza ğazel
3. Gerçi geşt étدی nece mesîre kelâmuñ yerin
Êrmedi lebün kıavlün gibi süḥan-sâze ğazel
Her biri nâle-i dil-süz ile söylenmişdür
Olsa dem-sâz n'ola yermede her sâza ğazel

113

AE: 213^a

1

Ey sevgili! Dudağın, leţâfet bahçesinin goncasıdır; senin nasıl bir afet olduğunu herkes biliyor.

2

Servi boylar içinde nasıl bir kıyâmet olduğunu bilseydin cennet Tubasına baş eğmezdin.

3

Mutluluk ülkesinin padişahı sensin;(bu yüzden) yıldızı düşkün tutkun âşıklara (sen) bak.

4

Ey boylu boslu sevgili! Gönül hastası aşığın canına baştan ayağa belasın sen nasıl boysun?

5

Ey gönül hastası Sadık! Yarın aşkıyla bugün bela şehrinde bir görseñ nasıl (da) kınanıyorsun.

114

AE: 213^a

1

Senin şefkatinin şevkiyle (sen) aya bir ğazel söyledim; (seni) bulana kadar âvâze ğazelim nam salar.

2

O gül yüzlü, servi boyluya ğazel söylediğimden beri; şiirimiz bir hayli yüceldi, (başka türlü) renkli edemez.

3

Sözlerin pek çok yeri gezdi (fakat) dudağının söylediği sözler gibi söz söyleyen bir gazele ulaşamadı.

(Beyit vezne uymamaktadır.)

4

Her biri gönül yakıcı inleyişlerle söylenmiştir; yermede her saza sırdaş olsa ne olur?

5. Şīve-i fennini göre hūsn-i haṭa mālik ola
Şadrīyā dilber odur kim okuyup yaza ğazel

115.

Şadık

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün
Remel . . -- / . . -- / . . -- / . . -

1. Şu' arā dēyeli ol dilber-i mümtāza ğazel
Haḫ budur dēmediler böyle güzel yaza ğazel
Tab' -ı şā' ir ne kadar himmeti etse bülend
Rāstī dēyemez ol serv-i ser-efrāza [ğazel]
3. Dilber oldur şu' arādan geçinüp rindāne
Gitmeyüp cōngi elinden okıyup yaza [ğazel]
Rište-i cān-ile pāyına taḫup mürġ-i dilūñ
N'ola uçursalar ol gözleri şeh-bāza [ğazel]
5. Şadıkā gevher-i ma' nāyı kulaġına taḫup
Ḥaydarī-veş gelür ol şāh-ı sūḫan-sāza [ğazel]

116.

Ḥayālī-rāst

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Elūñe cām al geldi cihānuñ sa' d-i devrānı
Bahāristānla zeyn oldı şan 'ālem-i gülistānı
Nevā-yı 'andelībi ḫusrev-i gül istimā' eyler
Aña āheng éder her sebzenūñ murġ-i ḫōş-elḫānı
3. Çemen 'ibret-nümādur kara yerden lāle şeklinde
Şehīd-i dāġ-ı 'aşḫ olanlaruñ cūş eyledi ḫanı

⁵ Ey Sadık! Sevgili, şive ilmini görüp güzel yazıya sahip olup; gazel okuyup yazandır.

115 AE: 213^b

¹ Şairler, o seçkin güzele gazel söylediğinden beri; böyle güzel gazel yazan şairler (işinin) hakkını verdi demediler.

² Şair yaratılışı, ne kadar yardım etse (de); doğrusu o servi boylu (güzele) gazel söyleyemez.

³ Şairlerden güzel olan rintçe geçinip; gazeli cönkten değil kendi eliyle yazıp okuyandır.

⁴ Gönül kuşunun, can ipini ayağına geçirmiş; o doğan gözlüye gazel uçursalar ne olur.

⁵ Ey Sadık! Mana mücevherini kulağına takıp; gazel, söz söyleyenlerin padişahına haydari gibidir.

116 AE: 213^b (HYD: G.70). (Ali Emiri nüshasında gazel başlığı Zâtî olarak adlandırılmıştır. Fakat gazel Hayâlî Bey'e aittir.)

¹ Dünyanın uğuru, elinde kırmızı şarapla geldi; dünya bahçesi sanki ilkbaharla süslendi.

² Gül padişahı, bülbülün nağmesini dinler, çimenin her güzel sesli kuşu ona eşlik eder.

³ Çimen, ibretlik bir yerdir. Aşk yarası şehidi olmuşların kanı kara topraktan lale şeklinde çıktı.

Cihānı bir nazar seyr etmek için şekl-i nergisde
Görünür hâkden her nāzenīnūñ çeşm-i fettānı

5. Ölüden kem degülsin sen daḥı cūş u ḥurūş eyle
Hayālī zinde-dil ol geldi ‘ ayş u nūş ābānı

117.

Şādık-rāst

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Kālemsüz bu ne ḥikmetdür yüzinde ḥaṭṭ-ı reyḥānī
Yazar gül şafḥasına ṭurma ebyāt-ı gülistānı
‘ İzārı gülşen-i ‘ ālemde bir nūr-ı muşavverken
Ne cān-ile güle teşbīh ēde billāh cān anı
3. Beni şad-pāre ēdüp ḥār-i ḡamla ḳanuma girme
Görenler demesünler ēy gül-i ter bülbülūñ ḳanı
Bahār-i ḥüsnüññ bir kıpkızıl divānesidür gül
Çeküp çāk eyledi dest-i melāmetle girībānı
5. Şarāp-ı cām-ı la‘ lūñ bülbül ētdi **Şādıkı** ēy gül
Yaraşur bezm-i gülzāruñ olursa ol ḡazelḥānı

118.

Fevrī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nālem ol seng-i dilūñ ḳalbine secc etmez eşer
Ṭālī‘üm gerçi nūḥūsetde benüm ṭaşı yarar
Yapışup çekse çevirse anı dildār n’ola
Nā-bedīd eyledi ortada miyānını kemer

⁴ Dünyayı bir an nergis suretinde seyretmek için her güzelin fettan gözü toprakta görünür.

⁵ Ölüden aşağı değilsen sen de coş! Ey Hayālī, gönlü diri ol, işret zamanı geldi!

117 AE: 213^b

¹ Yüzünde kalem kullanılmadan yazılmış reyhani yazısı var; durmadan gül sayfasına gülistan beyitleri yazar, bu ne hikmettir.

² Yanağı dünya bahçesinde bir nurlu suretken; Allah aşkına o sevgiliyi hangi canla güle benzeteyim.

³ Ey taze gül! Beni paramparça edip gam dikeniyile kanıma girme; görenler bülbülün kanı demesinler.

⁴ Gül, güzellik baharının kıpkızıl bir aşığıdır; kınama eliyle yakasını çekip yıttı.

⁵ Ey gül! Dudak kadehinin şarabı, Sadık’ı bülbül etdi; o, gül bahçesi meclisinin gazel okuyanı olursa yerinde olur.

118 AE: 214^a

¹ İnleyişim o taş gönüllünün kalbini yarıp iz bırakmaz; gerçi talihim uğursuzlukta taşı bile yarar.

² Kemer, belini yok etti; sevgili onu tutup çekip düzeltse ne olur?

3. Sükkeri la' lüñe beñzetdüğine incinme
Ağzı dadın ne bilür tūṭī kolayın söyle
Lebūñūñ goncadan ey gül harf çekmek-içün
Her seher-bād-ı şabā gizlü gelür ağzın arar
5. Dil-i divāne dēdi vērme zen-i dehre urād
Fevrīyā ' arif-iseñ al delüden uşlu haber

119.

Şādık-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şol kadar gezdi şabā gülşeni ey gonca-i ter
Tuymadı zerrece esrār-ı dehānuñdan eşer
Kıl kadar mūy-ı miyānuñda vefā eglenimez
Yoğ yere tolaşur ey māh-ı siyeh-çerde kemer
3. Ezilür leblerüñe ortaya koyup başın
Şehr içinde çatı gülle geçinür oldı şeker
Hātemüñ gibi yanūnda neden ey şeh bilsem
Nāmlı olmaya tīg-i elemüñ gibi yarar
5. **Şādıkā** ol kaşı yayuñ müjesi oğlar senüñ
Şöyle qalmaz elemi sinede şabr eyle geçer

---

³ Papağan, şekeri dudağına benzettiği için üzülme; ağzının tadını nerden bilecek, kolayını söyle.
⁴ Ey gül, gonca dudağından harf çekmek için; her seher vakti çıkan saba rüzgarı, gizlice ağzını arar.
⁵ Divane gönül, dünya kadınına gönül verme dedi. Ey Fevri! Arifsen akıllı/doğru haberi deliden al.
119 AE: 214^a
¹ Ey taze gonca! Saba rüzgarı, gül bahçesini o kadar gezdi (ama); dudağının sırlarından zerrece kadar (bir) iz bulmadı.
² Ey siyah renkli ay! Kıl kadar belinde zerrece vefa bulunmaz; kemer boşuna (belinde) dolaşır.
³ Şeker, başını ortaya koyup dudaklarında ezilir; şeker, şehir içinde sert gülle (diye) geçinir.
⁴ Ey padişah! Elem kılıcın neden yüzüğün gibi yanında bir bilsem. Nam salmak için elem kılıcın gibi keser.
⁵ Ey Sadık! O yay kaşının kirpikleri seni oklar; elemi gönülde hep böyle kalmaz sabret geçer.

120.

Fevrî

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ser-firāz nīze-āsā keskin ol şemşîr-veş
Ya gibi baş egme halka rāst-rev ol tîr-veş
Duhter-i rez ayağında cevher-i halhāldur
Sāgar-ı meyde habāb muntazam zencîr-veş
3. Halka halka oldu çeşmüm zaḥm-ı hūn-bārum gibi
Ey kaşı yā gözlemekden tîrūni zihgîr-veş
İtlere vërdüm tenüm yolında cān vërince ben
Şeh-süvārum terkiye aşmaz velî naḥcîr-veş
5. Kehf-i dehrūn hūblar aşhābıdur **Fevrî** ne tañ
Anlara uyup dese aḥvālini Kıtımîr-veş

121

Şadık

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Her yaña şal ey kemān-ebrū beni şemşîr-veş
Tek elüm alup yabāna atma bir kez tîr-veş
Tîr-i āhuñ menzil-i maḥşūda érmez kāmētūñ
Halka olsa kavş-ı miḥnet çekmeden zihgîr-veş
3. Şol kadar baḥş-i teselsül êtdiler zülfüñde kim
Ehl-i diller birbirine girdiler zencîr-veş
Çenber-i çarḥ-ı mu' allādan geçersin 'ākıbet
Āsitān-ı yāri beklersen eger Kıtımîr-veş

120

AE: 214^a

- 1 Yay gibi halka başını eğme; ok gibi dosdoğru, kılıç gibi keskin, mızrak gibi dik başlı ol.
- 2 Şarap, ayağında halhal mücevheridir; şarap kadehindeki kabarcık zincir gibi düzenlidir.
- 3 Ey yay kaşlı! Gözyaşım, zihgir gibi okunu gözlemekten; kan saçan yaram gibi halka halka oldu.
- 4 Sevgilinin yolunda can verinceye kadar bedenimi itlere verdim; fakat usta at binicim av gibi onu terkiye asmaz.
- 5 Güzeller dünya mağarasının sahipleridir; Fevri, onlara uyup Kıtımîr gibi vaziyetini anlatsa buna şaşılır mı?

121

AE: 214^b

- 1 Ey yay kaşlı! Beni kılıç gibi her tarafa salla; ok gibi bir kez elimi alıp yabana atma.
- 2 Boyun, zihgir gibi eziyet yayı çekmekten halka olsa; ah okun hedefine ulaşamaz.
- 3 Saçının zincirinden o kadar bahsettiler ki; âşıklar zincir gibi birbirine girdi.
- 4 Sevgilinin eşliğini Kıtımîr gibi beklersen eğer; sonunda yüce feleğin çenberinden geçersin.

5. **Şādık**uñ başın kesüp fitrāke aşarsañ eger
Pāy-ı esbūñ öpmege şarkar yine naḥḫīr-veş

122.

Emrī

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Pā komışdur fark-ı mihre perçemüñ
Zerre-i nāçizde yoḫdur femüñ
Bu letāfetde görürken la' lüñi
Öykünürmiş taş başına ḫātemüñ
3. Yār şanma kendüziñe ' aḫluñı
Ey gönül ḫanlı yaşıñdur hem-demüñ
Dilde her dāğ-ı belā bir tōpdur
Fetiḫ için ḫal' a-i derd ü ḡamuñ
5. Āh-ı āteş-nāk zerrīn ser-' alem
Pādişāhısın be **Emrī** ' ālemüñ

123.

Şādık-rāst

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - . - - / - . - - / - . -

1. Şulḫ édüp tīrūñle zaḫm-ı sīnemüñ
Ağzını tıtdı bitirdi merhemüñ
Leblerüñ bilmem ne efsūn étدی kim
Nā-bedīd oldı ara yērde femüñ
3. Görđi zerger la' lüñe öykündügin
Başına bir taş urdı ḫātemüñ

---

⁵ Sadık'ın başını kesip terkiye asarsan; atının ayağını öpmek için av gibi sarkarsın.

¹²² AE: 214^b (ED: G.267)

¹ Perçemin, güneşin tepesine ayak basmıştır; ağzın, hiçbir zerrede yoktur.

² Dudağının inceliğini gören ; mührünün taş başına özenirmiş.

³ Ey gönül! Aklını kendine dost sanma; senin dostun kanlı yaşıdır.

⁴ Gam ve dert kalesini feth etmek için her sıkıntı dağı gönülde bir toptur.

⁵ Emri! Ateşli ahınla altın renkli bayrağın tepesi; âlemin padişahısın.

¹²³ AE: 214^b

¹ Gönül yaram okunla barışıp; merhem ağzını tuttu bitirdi.

² Dudakların nasıl bir sihir yaptı da dudağın ortadan kayboldu?

³ Kuyumcu, mührün dudağına özendiğini gördü; başına bir taş vurdu.

İki   alemden geçer nüş eyleyen
Furkatuñde sâkıyâ cām-ı ęamuñ

5. Zevk-i   alemden eluñ ek **Şadıkâ**
Âhiri unki elemdür   alemuñ

---

⁴ Ey saki! Ayrılıkta gam kadehinden içen iki âlemden geçer.

⁵ Ey Sadık! Dünya zevkinden elini ek; çünkü âlemin sonu kütüdür. (Âlem “عالم” ve elem “الم” arasında harf oyunu yapılmıştır.)

Bölüm 3

AÇIKLAMALAR

1. **Âb-1 hayvân (G. 31/2):** Şiirlerde daha çok “âb-1 hayât” tamlamasıyla karşımıza çıkan içen kişiye ölümsüz bir hayat vadeden efsanevi suya verilen addır. Aynı anlama gelen tamlamaların birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz: “âb-1 bekâ (...), âb-1 çeşme-i heyvân(...), âb-1 heyvân(...), âb-1 Hızır, âb-1 zindegî(...), âb-1 zindeganî(...).” Türk edebiyatında “bengisu, hayât kaynağı, çeşme-i can, hayât çeşmesi” olarak geçmesine rağmen şiirlerde daha çok “âb-1 hayât, âb-1 heyvân...” tamlamaları kullanılır. Ölümsüz bir hayat arayışı tarihte ve tarih öncesi devirlerde anlatılan efsane ve mitlere konu olmuştur. Ölümsüzlüğe çare olarak hayat suyu veya yerini tutacak başka şeyler aramışlardır. Bütün dünya mitolojilerinde efsanevi ölümsüzlük suyundan bahsedilir. Kur’ân-ı Kerîm’deki kıssaya göre Hz. Musa bir gün yanında genç bir arkadaşıyla birlikte Hızır’la buluşmak üzere Mecmau’l Bahreyn’e(iki denizin birleştiği yer) doğru yola çıkar. Hz. Musa buluşma yerini tanıyabilmek için yanına bir balık alır. Çünkü bu balık o suda canlanacaktır. Dinlenmek üzere deniz kenarında bir kayanın yanına giderler ve balık burada canlanır. Fakat Hz. Musa’nın arkadaşı ona haber vermeyi unutur. Daha sonra durumu öğrenen Hz. Musa geri döner ve Hızır’la buluşur. Bir başka hikayede ise ölümsüzlük suyunu arayan üç kişiden söz edilir. Bunlar İlyas, Hızır ve İskender-i Zülkarneyn’dir. Efsaneye göre İskender karanlıklar ülkesindeki âb-1 hayât efsanesini duyar ve ona ulaşmak için Hızır ve İlyas ile birlikte yola çıkar. Daha sonra birbirlerini haberdar etmek üzere ayrılırlar. Hızır ve İlyas yemek yemek için bir

pınarın kenarında oturur. Hızır azığı olan pişmiş balığı yerken elinden bir damla su balığa damlar ve balık canlanır. O an anlarlar ki ölümsüzlük suyu budur. İkisi de ölümsüzlük suyundan içer. İskender'e de bu sudan içirmek isterler fakat bir daha ölümsüzlük suyunu bulamazlar. Böylece Allah'ın emriyle Hızır denizde İlyas ise karada kıyamete dek sıkıntıya düşenlere yardım eder. Divân şiirinde sevgilinin dudaklarında âb-ı hayât özelliği vardır. Dudaklarını çevreleyen ayva tüyleri ise karanlıklar ülkesidir (Emirçupani 2008:187-208).

Divân şiirinde zengin bir kullanım alanına sahip olan âb-ı hayât tamlaması pek çok benzetme ve hayal ile şiirlerde yer almıştır. Vahdet sırrına erişme noktasında iman ve islam âb-ı hayâta benzetilir. İslamı anlatan Kur'ân-ı Kerîm, yayan Hz. Peygamber âb-ı hayâttır. Bundan hareketle Kâbenin örtüsü karanlıklar ülkesidir. Padişahın, sevgilinin, övülen kimi kişilerin, âlimlerin, velîlerin kimi zamanda şâirin kendisinin söylediği sözler için âb-ı hayât ifadesi kullanılır.

Ölümsüzlük suyuna kavuşamaması sebebiyle İskender, muradına kavuşamayan kişiyi temsil eder. Bundan ötürü âb-ı hayâta âb-ı İskender veya âb-ı İskenderî de denilmiştir.

Bazı beyitlerde aşk âb-ı hayâta benzetilir. Sevgilinin dudakları, gözleri aşığa hayat veren pınardır. Siyah saçları karanlıklar ülkesidir. Gönül, kalp, ruh âb-ı hayât olduğunda onları örten ten kafesi karanlıklar ülkesidir. Bitkileri yeşerten yağmur, gündüz gökyüzünü aydınlatan güneş... çeşitli şekillerde âb-ı hayâta benzetilmiştir (TDVİA 1988:3-4).

Haṭṭuñ érdi Hızır-veş āb-ı 'izāruñdan yaña
Lā-cerem İlyās-ı vaḳtūñ ayağı deryādudur (Hayâlî: *Dîvân*: g. 144/2)

“Ayva tüylerin Hızır gibi yanağının suyundan tarafa ulaştı; şüphesiz devrin İlyâs'ın ayağı deryadadır.”

2. At (G. 83/1), (G. 83/4), (G. 121/5), (G. 25/2): Dîvân şiiirinde Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli birçok at ismi ve sıfatı kullanılmıştır. Farsçada genel anlamda atı ifade etmek için esb adı kullanılır.

Çevik bir at olan semend veya zaptedilmesi zor, azgın ve sert bir at olan tevsenin felekle birlikte sıklıkla anılmasının kaynağında feleğin daima süratli bir hareket halinde olması yatmaktadır (Şentürk 1994:148).

Eblak adlı atın özelliği alaca renkli olmasıdır. Felek ile eblak isimli at arasındaki benzerlik gece ve yıldızların renginin yanında, feleğin dönüşü ve hareketiyle de ilgilidir. Bazı beyitlerde alaca renginden ötürü fitne çıkararak olarak zikredilmiştir.

At bir sembol olarak olumluyu ve saadeti çağırır. Birçok efsanede, masalda ve destanda at çoğunlukla kurtarıcılık ve kılavuzluk vasfıyla öne çıkmıştır. İقبال ve baht ata benzetildiği zaman, at âdeta kişiyi mutluluğa taşıyan bir vasıta olmuştur (Kaya 2008:1-471).

Mantıkî érmez semend-i tab'una bir vechile
Olsa şad-bâr esb-i tab'-ı şâ'irân sür'at-nümâ (Mantıkî: *Dîvân*: g. 1/5)

“Mantıkî senin tabiatın semend gibi çevik olduğu için diğer şairlerin atı senin semend atının süratine erişemez.”

3. **Baş açmak** (G. 73/1): Baş açmak, “bir işi yapmaya büyük bir istekle koşmak” olarak açıklanmaktadır (Aksoy 1984: 507, Tanyeri 1999: 43). Lehçe-i Osmanî’de “beddua, nefrin, la’net, kargımak”, Kamus-i Türkî’de “beddua etmek” olarak verilmiştir. Dilçin ve Tanyeri ise “korkusuz, pervasız” olarak açıklamaktadır (Dilçin 1983: 25, Tanyeri 1999: 53). Gölpınarlı ise baş açmak deyimini “baş açıp yalvarmak, baş açıp ilenmek, baş açık- yalın ayak” olarak verir.

Baş açma eylemi islamiyetten önceye dayanmaktadır. İslâm öncesi ve İslâmî devre ait kaynaklarda baş açmak dua esnasında teslim ve itaatın sembolü sayılmıştır.

Baş açmak zamanla anlam genişmesine uğramış ve “şikâyet etme” manasını kazanmıştır. Develi’ye göre deyim “beddua” anlamı, “şikâyet” ve “dua” anlamının birleşmesiyle meydana gelmiştir. Aynı zamanda “yas tutma, matemli olma”nın da bir göstergesi olarak bu tabir kullanılmış fakat dua ve yas esnasında baş açma âdetinin unutulmasıyla deyim “beddua” anlamı kuvvetlenmiştir.

Dua eden kişinin başını açmasının yanında eskiden bir kişiden davacı olan kimseler de başlarını açıp davacı oldukları kişinin önüne atarlarmış. Bu durum hem bir şikâyet göstergesi hem de şikâyetin güç itibariyle daha üstün bir zümreye yapılması sebebiyle itaat göstergesidir (Develi 1996: 86-106).

*Baş açup el kaldırup yalvaruram yerden göge
Haq ta ‘ālā bir günün biñ eylesün hānum senün* (Hayretî: *Dîvân*: g. 237/2)

“Ey sulatanım! Yüce Allah’ın bir gününü bin gün yapması için baş açıp yerden göge el kaldırıp yalvarmaktayım.”

4. Baş koşmak (G. 3/1), (G. 3/3), (G. 10/3): Güncel Türkçe sözlükte “bir işi başarmak için çalışmak” olarak açıklanan baş koşmak deyimini “baş başa vermek, fikir birliği yapmak; canla başla bir işin üzerine düşmek; komutan olarak atamak; yarış etmek” anlamlarını da karşılamaktadır (Dilçin 1983:27).

*Lāmi‘î çün hevāya koşduñ baş
Āfiyet fikrin étme var saşın* (Lamiî: *Dîvân*: g. 388/6)

“Lamiî ! Aşk arzusuyla baş koşuyorsan, afiyet fikrini düşünme bile.”

5. Câm-ı cem (G. 1/3), (G. 20/3), (G. 70/1): Câm-ı Cemşîd, câm-ı cihan-nümâ, sâgar-ı Cemşîd adlarıyla da karşımıza çıkan ifade Cem’in kadehi anlamına gelmektedir. Rivâyete göre Cem’in şarap içtiği yedi mâdenden yapılmış sihirli bir kadehtir (Onay 2021: 91). Yedi kat gökyüzü gibi yedi madenden yapılmasının yanı sıra üzerinde yedi hat (yazı, çizgi) vardır. Her hattın kendine özel bir anlamı vardır. Bu sihirli kadeh boşaldığında kendiliğinden dolar. En önemli özelliklerinden birisi de

hanedan yoluyla padişahlara geçmesi ve dünyayı yöneten padişahın hazinesinde bulunuyor olmasıdır. Cem ya da Cemşîd şarabın mucidi olarak bilinmektedir. Bu sebeple beyitlerde sıklıkla şarap ile Cem birlikte anılır (Bahadır 2012: 125-126).

Cām-ı cihân-nümā-yı cemālin göreydi ger
Étmezdi vaz'-ı āyine ferzend-i Fîlekūs (Bâkî: *Dîvân*: g. 212/4)

“Eğer Filekus’un oğlu, yüzünün dünyayı gösteren kadehini görseydi aynayı icat etmezdi.”

Lebüñ şevkiyle kan yutmaq baña yegdür elemlele
Lebüñsüz bāde nüş étmekden ise cām-ı Cemlerle (Figânî: *Dîvân*: g. 84/1)

“Cem’in kadehiyle dudağın olmadan şarap içmektense; dudağının arzusuyla cefa çekmek daha iyidir.”

6. Cür’a (G. 64/3): Sözlükte “Yudum, içim” anlamına gelen cür’a kelimesi, kadehin içinde kalan, şarabın tortusunu içeren ve yere dökülmesi ya da kadehte bırakılması bir gelenek haline gelmiş olan son yudumuna verilen addır (Bahadır 2012: 126).

Eskiden harabât müdâvimleri arasında son cür’ayı yere dökmek bir âdetmiş. Toprak binlerce insan ve rindlerin bedenlerini içinde bulundurduğu için onları mutlu etmek, susamışlığını dindirmek için böyle bir uygulama yapılır. Bunun yanında eski Cem meclislerinde tek kadehle içildiği için bu cür’aların feyiz ve şifânın yanında aşk ve vefâ da devrettiğine inanılmış (Onay 2021: 98).

Seni sâgar gibi her kişi tutup öpdügiçün
Sâkiyâ cür’a gibi yirlere düşdi yüzümüz (Revânî: *Dîvân*: g. 156/2)

“Ey saki! Herkes kadeh gibi seni tutup öptüğü için yüzümüz cür’a gibi yere düştü.”

7. Çâk-ı girîbân eylemek (G. 81/5), (G. 117/4): Sözlüklerde çâk-i girîbân, çâk-i pirâhen, yaka yırtmak, girîbân çâk kerden, câme derîde, câme pâre kerden, girîbân-ı dâmânî kerden, câme foyte kerden vs. olarak karşımıza çıkan tamlama;

“sıkıntısından ya da üzüntüsünden yakasını yırtmak” (Devellioğlu 1996: 151) “dertli, acılı, çok üzgün kimse”, “yaka yırtmacı” (Lügat-i Nâci 2009: 332; Kâmûs-ı Osmânî 1895: 231), “büyük bir üzüntü ve çaresizlik içinde bulunmak” (Tanyeri 1999: 241) gibi anlamları karşılamıştır. Sözlük anlamının yanında zamanla farklı anlamlara sahip olduğu görülmektedir. Yaka yırtma veya elbise yırtma eyleminin olumsuz anlamının dışında Fars edebiyatında ve sonrasında Türk edebiyatında sevinç ve eğlencenin göstergesi olduğu görülmüştür. Mutluluktan, heyecandan, aşırı sarhoşluktan dolayı yakasını yırtmak anlamıyla kullanılan ifade eğlencenin dozunun zirveye ulaştığını gösterir (Dinçer Berdibek 2017: 214-221).

Ġam-ı ĥaddüñle verd-i ĥandānum
Gül gibi çāk olur girībānum (Mostarlı Hasan Ziyâ’î: *Dîvân*: g. 308/1)

“Ey gülen gül; senin ayva tüyelerinin gamıyla gül gibi yakamı yırttım.”

8. Çîn-i zülf (G. 32/4): Çin, Rum ve Hindistan ülkeleri kendilerine has özellikleriyle döneminin ünlü yerleşim merkezleridir. Sevgilinin çeşitli güzellik unsurlarına konu olan bu ülkelerden biri olan Çin’in saç için kullanılması bu bölgenin devrin önemli misk ihraç bölgeleri arasında yer almasından kaynaklanır. Klasik şiirde saç uzun, siyah, dağınık, kıvrım kıvrım ve misk kokuludur. Çin kelimesinin kıvrım ve ülke anlamı beyitlerde sıklıkla tevriyeli olarak kullanılır (İşçi 2017:26).

Çîñ-i zülfün cennetüñ bāğına açmışdur kapu
Siĥr-i lafzuñ goncanuñ ağızına urmuşdur kilîd (Mesîhî: *Dîvân*: g. 38/2)

“Saçının kıvrımı/kokusu cennet bağına kapı açmıştır; sözünün sihiri goncanın ağızına kilit vurmıştır.”

Mülk-i Çîñi etseler temlîk maĥbûlüm degül
Baña ancak çîñ-i zülf-i müşg-būyuñdur ġaraz (Şeyhülislâm Yahya: *Dîvân*: g. 167/2)

“Çin mülkünü devretseler kabul etmem; Benim arzum misk kokulu saçının kıvrımıdır/kokusudur.”

9. **El vermek (G. 4/2), (G. 18/4), (G. 54/5), (G. 56/1), (G. 56/4):** Yardım etmek, fırsat vermek anlamının yanında tarikatlarda mürşidin, müride başkalarına yol göstermesi için izin vermesi anlamına gelmektedir (Tanyeri 1999:104-105). Yaygın bir kullanım olarak “fursat el vermek” , “devlet el vermek” şekliyle divanlarda kullanılmaktadır. Devletin baht, tâlih anlamı; fırsatın olanak, imkan anlamı göz önüne alındığında deyim “nasip olmak” “talihin yardım etmesi”, “imkan olması” anlamlarıyla kullanıldığı görülmektedir.

*Furşat el vèrdi bizümle merhabâ êtdi nigâr
Şādluğdan n'ola ger dolāb raqş urşa revan (Mesîhî: Dîvân: k. 14/15)*

“Nasip oldu da sevgili bize “merhaba” dedi; mutluluktan dolap dans edip akıtsa şaşılır mı?”

10. **Endîşe (G. 6/1), (G. 7/2), (G. 9/1), (G. 10/1):** Sözlüklerde daha çok “hayal” ve “düşünce” anlamıyla karşılaştık da bu kelime aynı zamanda çember veya halka şeklinde bir aletin de adıdır. Şiirlerde “endîşe” sözcüğünün söz konusu aletin ismini karşıladığı bilinmediğinden anlam boyutunda eksiklikler yaşanmaktadır. “Endîşe” birbiri içine geçen halkalardan oluşan bir alettir. Günümüzde halka olarak isimlendirdiğimiz sihirbaz ve hokkabazların kullandığı bu alet eskiden “endîşe” adı ile anılıyordu. Sadece hokkabazlar değil normal insanlar tarafından da eğlence ve oyun aleti olarak kullanılıyordu. Sihirbaz veya hokkabaz gösteride halkaları birbirine vurarak el çabukluğu ile iç içe geçirir ve ayırır. Seyirci tamamen kapalı olan halkanın giriş ve çıkış yerini göremediği için bu olaya şaşırır. Dîvân şiirinde kimi şairler halkaların el çabukluğu ile iç içe geçmesini sihir sanmışlar ve şiirlerinde yer vermişlerdir. Kimileri ise endîşe halkasını sevgilinin saçının kıvrımına benzetmiştir (Şentürk 2020: 174-175).

*Her gece anuñla gönüm eylerem edinmişem
Halka halka zülfüñüñ sevdāsını endîşe (Zâtî: Dîvân: g. 1049/ 2)*

“Halka halka olan saçının sevdasının endişesiyle her gece avunuyorum.”

11. Erguvân şarabı (G. 26/1), (G. 38/1), (G. 40/5): Erguvân, kırmızıya mâil bir çiçek. Eski tıbbâ göre tabiati soğuk ve kuru olduğundan şerbeti sarhoşu ayıltırmış, mahmûrluğu giderirmiş; şarabı ferahlık verirmiş. Yakılmış ağacının külü vücutta kıl çıkmayan bir yere sürülürse, kıl bittirir; ellere yakılırsa kınadan daha güzel parlak düşürmüş. Kırmızı rengi sebebiyle kırmızı şaraba sıklıkla teşbih edilir (Onay 2021: 142, 346- 347). Yine rengi sebebiyle sıklıkla sevgilinin yanağı ve dudağıyla, aşığın kanlı gözyaşıyla, ateşle ilişkilendirilmiştir.

*Eyledi şermden görünce yüzün
Çehresin reng-i ergavâna gonca* (Hayâlî Bey: *Dîvân*: k. 21/14)

“Ey padişah! Gonca yüzünü görünce utancından yüzünü erguvân rengine çevirdi.”

12. Ey niçe / nice (G. 12/1): Niçe (nice), “nasıl; çok, birçok, hayli; çok kez; ne; ne zaman; kaç, ne kadar; hangi; ne kadar, ne derece; ne vakte kadar” anlamlarında kullanılmaktadır (Dilçin 1983: 157). “Ey nice” kullanımı ise klasik şiirde sıklıkla karşılaşılan bir kullanımdır ve “birçok, pek çok” anlamına gelmektedir (Taş 2009: 95).

*Cem ‘iyyetin bozup tağıdup cümle kulların
Ëy neçe şâhı bende-i fermân eden felek* (Gelibolulu Mustafâ Âlî: *Dîvân*: g. 737/2)

“Felek, cemiyetinin bütün kullarını dağıtıp; pek çok padişahı emirlerinin kölesi yaptı.”

*Başda her sevdâ ki var bu zülf-i serkeşden çıkar
Ëy neçe âşüfte ol sevdâ ile başdan çıkar* (Mu‘înî: *Dîvân*: g. 89/1)

“Baştaki/başlangıçtaki her evdanın sebebi bu dik başlı saçtır; pek çok gönlü perişan o sevda ile doğru yoldan sapar.”

13. Halîl (G. 15/5): Beyitlerde “Halîl” kelimesi kullanılarak Hz. İbrahim’e telmihte bulunulur. Hz. İbrahim Türk edebiyatında, Nemrûd’un zulmü dolayısıyla

mağarada doğması ve büyümesi, aklıyla Allâh'ı buluşu, Kâbe'deki putları kırması, Nemrûd tarafından ateşe atılarak cezalandırılması ve ateşe atıldığı sırada Allah'ın "Ey ateş! İbrahimin üzerine serin ve selâmet ol" buyurması ve ateşin gülistana dönüşmesi, cömertliği ve sofrasının bereketi, kıtlık esnasında kum dolu çuvalları buğday veya un oluşu mucizesi, eşi Hz. Hacer'in zenzem suyuna erişmesi; oğlu Hz. İsmâîl'i kurban etmeye niyetlenmesi fakat Allah'ın ona kesmesi için koç indirmesi, oğlu İsmâîl ile birlikte Kâbe'yi inşa etmeleri gibi çeşitli olaylarla anılır. Hz. İbrahim kalbinde Allah sevgisinden başka hiçbir mahlûkun sevgisi olmadığı için "Halîlullah" olarak anılmaktadır (Türkiye Gazetesi Yayınları 2004: 234-307).

*Vişalûñ 'îdine kurban 'aceb mi eylesem cānı
Halîlüm Ka'be-i vaşluñ değer biñ cāna kurbanı* (Helâkî: *Dîvân*: g.157/1)

"Halîl'im! Kavuşma bayramına canımı kurban etsem buna şaşılır mı? Kavuşma Kâbe'sine bin can kurban etsem buna değer."

14. Hâme/ Kilk (G. 31/1), (G. 81/3), (G. 107/2), (G. 177/1): İki çeşit kalem vardır: kamış kalem ve kıl kalem. Beyitlerde genellikle kamış kalemde bahsedilir. Dışı düzgün içi eğri bu kalemlerin içinde "nal" denen eğri saçaklar bulunur. Kamışı kalem haline getirmek için başının kesilmesi, mürekkebin kolayca akması için dilinin yarılması gerekir. Bu sebeple kaleme "iki dilli" denir. Dili yarılan kalem güzel yazar. Kalem, klasik şiirde rengi, şekli, işlevi sebebiyle pek çok benzetmeye konu olmuştur. Kişileştirme yoluyla "deli, abdal, mahpus, meşşâta, muharrir, kâtib, hattat, tercüman cādû (cādû-fen), hâce, hâdim, Hindî gulâm, âşık, kara kul, mecnûn, meddâh, şânezen, şikeste-dil, üstâd" gibi insan tiplerine benzetilmiştir. Bunlar dışında el, kaş, kirpik, kıl, parmak, saç gibi çeşitli vücut azalarına; at, balık, bülbül, ejderha, papağan gibi hayvanlara; çeşitli eşyalara (asâ, anahtar, kilid, mîl, sürmedân, sürâhi); savaş aletlerine (hançer, mızrak, ok, kılıç); müzik aletlerine (ney,târ); kıymetli taşlara (zebercet); kozmik unsurlara vs. benzetilmiştir (Sefercioğlu 1990:96-105).

Kur’ân-ı Kerîm’de Lokmân sûresi 27. âyet, Kalem sûresi 1. ve 2. âyet, Alak sûresi 3-5. âyetlerinde kalemden söz edilmektedir. Bunlar dışında pek çok hadiste de konu edilmektedir. Bu durum madde olarak bahsedilen kalemin dışında ilâhî bir kalemden söz edilmesine sebep olur. İlâhî kalem hakkında çeşitli görüşler sunulmuştur. Kimi âlimler bu kalemin Levh-i mahfûza yazan kalem olduğunu düşünmüştür. Kimileri ise ilâhî kalemin akıl olduğunu söylemiştir. Bunun sebebi bazı rivâyetlerin Allah’ın önce levh ve kalemi yarattığını söylemesi bazılarının ise Allah’ın önce akıl veya cevheri yarattığını söylenmesidir. Bundan hareketle akıl, cevher ve kalemin aynı şey olduğu sonucuna varmışlardır. Başka bir görüş kalemin yaratılan ilk şey olduğu veya yaratılan kalemlerin ilki olduğu şeklindedir (TDVİA 2001:243-245). Beyitlerde kullanılan hâme-i kudret, kilik-i kudret tamlamaları kalemin hikmetli sözler yazması, Allah’ın yaratma kudretini ifade etmesi, kaza ve kaderi yazmasıyla alakalıdır.

*Râz-ı ‘aşkun dilüme geldi ise hâme gibi
Başımı kes dilümi yar elimden ne gelür* (Ahmed Paşa: *Dîvân*: g. 58/3)

“Aşkının sırrı dilime geldiyse elimden bir şey gelmez kalem gibi başımı kes, dilimi yar.”

*Kâtib-i eşküm düzüp kirpüklerümden hâmeler
Safha-i ruhsârüm üzre yazdı firkat-nâmeler* (Ta’cizâde Câfer Çelebi: *Dîvân*: g. 52/1)

“Gözyaşı kâtibim kirpik kalemiyle yüzümün sayfasına ayrılık mektupları yazdı.”

15. Hâtem (G. 69/1), (G. 69/5), (G. 119/4), (G. 122/2), (G. 123/3): Arapça bir kelime olan hâtem mühür veya üzerinde mühür bulunan yüzük anlamına gelir. “Mühr”, “hâtem”, “tamgâ”, “nigîn” aynı anlamda kullanılan kelimelerdir.

Şiirde mühür; mevki ve yetkiye işaret ettiği için güç, saltanat ve iktidarın sembolüdür. Ayrıca mühür vurulan kapı, mektup, sandık, şarap şişesi vs. onun değerli

olduğunu gösterir. Kullanım amacına ve kişiye göre çeşitli şekillerde (kare,dikdörtgen,yarım ay,oval) mühürler kullanılmıştır. Mühür, klasik şiirde pek çok benzetmeye konu olmuştur. Bunlar; “sevgilinin ağzı/ dudağı; aşığın gönlü, gönül yarası, iki büklüm olmuş bedeni, kanlı gözü; gökyüzü, ay/hilâl, yıldız, güneş; kadeh, gül, gonca, altın kafes, kalenderî derviş, başına kırmızı gül takmış ince belli güzel, kapı halkası...” gibi benzetmelerdir. Bu benzetmelerde daha çok yüzük şeklindeki mühürler kastedilmektedir. Yüzük şeklindeki mühürler içinde en meşhûru Hz. Süleyman’ın mühürüdür. Hz. Süleyman üzerinde ism-i azam yazılı yüzük şeklindeki mührü sayesinde eşsiz bir güce ulaşmış tüm dünyaya,mahlukata,cinlere hatta rüzgara bile hükmetmiştir (Tunç ve Yeniterzi 2013:2633-2650).

*Olmasa mühr-i kabûlüñ eger alında nişân
Halka-i der gibi bî-kıymet ola zer hâtem (İshâk: Dîvân: k. 6/7)*

“Üzerinde işaret olarak senin mührün olmasaydı; altın yüzük kapı halkası gibi kıymetsiz olurdu.”

16. Hümâ/Hümay (G. 4/1), (G. 68/1): Farsçası hümâ, Arapçası bulahdır. Devlet kuşu demektir.(Onay 2000:252) “Baht, talih, saadet, kutluluk, kudret gibi pek çok anlamı karşılamaktadır. Çin adalarında yaşadığı söylenen, güvercin yahut doğan büyüklüğünde, mavi yahut şekerrenk tüyleri olan, çok yüksekten uçtuğu için kimse tarafından görülmeyen, ayakları olmadığı için yere konamayıp yalnızca gagasıyla yakaladığı kemikleri kapıp gökte yediğine inanılan ve hatta yine gökte yumurtayı yavrusunu uçarken besleyen, yırtıcı hayvanları dahi avlayacak kudrette olduğu hâlde yalnızca kemikle beslendiği için edebiyatta kanaatin sembolü olan efsanevî bir kuştur” (Taş 2010:220-221). Hümâ’nın yaşadığı mekân aklın alamayacağı, gözün göremeyeceği kadar yükseklerde ve sınırsız bir genişlikte tasavvur edilmiştir. Yedi kat göğün üzerinde felekler ve burçlar arasında dolaşıp Allah’a ulaştığına inanılır (Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi [TDVİA] 1998:

478). Hümâ kuşunun gölgesi hatta dışkısı bile kutsal kabul edilir ve kimin başına düşerse ona mutluluk, baht açıklığı, zenginlik getireceğine inanılır.

*Biz ol ‘âşık laruz kim iki ‘âlemde mekân tutmaz
Hümây-ı lâ-mekânuz yerde gökde âşiyân tutmaz* (Vusûlî: *Dîvân*: g. 79/1)

“Biz her iki dünyada da yeri olmayan âşıklarız; yerde ve gökte de yuvası olmayan yersiz yurtsuz hümâyız.”

17. Kabak (G. 74/4), (G. 75/1), (G. 75/3): “İçki kadehi, şarap tası, şarap kabı” anlamına gelmektedir (Dilçin 1983:121). Eskiden şişenin bol olmadığı zamanlarda Anadolu’da su kabağını kurutup içini çıkarırlar ve bunu tuz, sirke kabı, maşraba olarak kullanırlardı. Bu kapların büyüğüne şarap konulurdu, küçükleri ise kadeh yerine kullanılırdı (Onay 2000: 264).

Kabak kadehinde kan renginde şarabın olması insanları şaşırtmış, görenleri hayrete düşürmüştür. Çünkü görünenle içindeki aynı değildir. Beyitlerde kullanılan “içi dışına uymamak, kabak çıkmak” gibi ifadeler buradan gelmektedir (Kuzubaş 2009: 85).

*Bendeyem ol rinde ki süsen gibi
Oturup âzâde kabağın çeker* (Mu‘îdî: *Dîvân*: g. 113)

“Susam çiçeği gibi kayıtsız bir halde oturup içkisini kabaktan içen rinde hayranım.”

18. Kebk / Keklik (G. 12/1), (G. 71/1): Dîvân şiirinde daha çok av kuşu olması sebebiyle kullanılır. Avlaması zor bir kuştur. Beyitlerde sıklıkla karşılaştığımız “kebk-hıram, kebk-refter” salınarak yürüyen keklik anlamına gelir. Edebiyatımızda keklik, bir av kuşu olarak daha çok şahin, şahbaz, doğan vs. kuşlarla birlikte anılır. Sesinin ve gövdesinin güzelliği, nazlı nazlı salınarak yürümesi ile şiirlere konu olur (Eskigün 2006: 78-80).

*Kül olmuş âteş-i şevkiyle bülbül kebk-i kûhsârî
Edinmiş sâyebân bir hârî seng-i hâre yaşdanmış* (Hayâlî: *Dîvân*: g. 239/5)

“Bülbül arzu ateşiyile kül olmuş, dağ kekliği bir diken kendisine gölgelik edip mermer taşına yaslanmış.”

19. Kıtmîr (G. 120/5), (G. 121/4): Kıtmîr, yedi uyurlar olarak bilinen Ashâb-ı Kehf hikayesinde mağarayı bekleyen ve Ashâb-ı Kehf ile birlikte uyutulup diriltiren bir köpektir. Bu sebeple cennete gidecek hayvanlardan biri olduğuna inanılır. Kur’ân’da ve bazı Hristiyan kaynaklarında geçen söz konusu kıssa çeşitli varyantlara sahip olmakla birlikte genel olarak Allah’a iman edenleri yolundan döndürmek isteyen zalim kralın zulmünden kaçan yedi gencin mağaraya sığınması ve burada 309 yıllık derin bir uykuya dalmaları ve tekrar dirilmeleri konu edilmiştir. Kur’ân’da, hadislerde ve tefsirlerde köpekle ilgili bilgilere rastlanmamıştır. Ancak bu köpekle ilgili bilgilerin tamamının “İsrailiyyat” kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Kıtmîr adı halk tarafından verilmiştir. Dîvân şiiirine de bu isimle konu olmuştur. Şairler şiiirlerinde Kıtmîr’in salih bir varlık olduğunu düşünmüş ve yüceltmıştır (Ayan Nizam 2013:483-499).

*Ḳadr ile başı göge erdi uludı Ḥayretî
Âsitānuñda şehā olalı Ḳıtmîriñ senüñ (Hayretî: Dîvân: g. 287/5)*

“Ey şahım! Hayretî, senin eşliğinde Kıtmîr’in olduğundan beri başı göge erdi, (Kıtmîr gibi) yüceldi.”

20. Küfr-i zülf (G. 4/7), (G. 10/3), (G. 36/2), (G. 47/5): Divan şiiirinde sevgilinin saçının küfür, kâfir ve kâfiristan oluşu siyah renginden dolayıdır. Bunun yanında anlam itibarıyla siyah rengin fitne ve belayı çağrıştırmaları sebebiyle de kâfir olarak anılmıştır. Saçın bu unsurlarla anılması daha çok tasavvufî anlam taşımaktadır. Saç çok olması sebebiyle kesreti, yüz ise tek olması sebebiyle vahdeti temsil eder. Bu yönüyle saç ve yüz küfr-iman tezadıyla birlikte sunulmaktadır.

Sevgilinin saçının kâfir olarak anılmasının bir diğer nedeni saçın açık olmasının günah olmasıdır. Sevgili saçını açarak küfre girer, kâfir olur (İşçi 2017:145-148).

*Gelüp kâfir saçuñ ruḥsāruñ üzre
Yüzüñ nūrın görüp İmāne geldi (Bâkî:Dîvân:g.498/3)*

“Kafir saçın yüzünün üstüne gelince; yüzünün nurunu gördü (ve) imana geldi.”

21. Lokman (G. 31/5): Lokman, *Kur’ân*’da kendisine hikmet verildiği bildirilen kişidir. Şifacı özelliğiyle bilinir. Divan şiirine de şifacı ve hikmet sahibi özellikleriyle konu olmuştur. Kendisine hikmet verilmesi sebebiyle Lokmân’ül-hakîm(Lokman Hekim) adıyla anılır. Lokmân sûresinde Lokman’a hikmet verildiği bildirilmekte ve oğluna hitaben iman, ibadet,ahlâk ve görgü kurallarına dair öğütleri aktarılmaktadır. Bunların yanında hekimliğin atası olarak da tanınmış olan Lokman’ın tüm bitkilerin özlerini bildiği ve dertlere şifa olacak reçeteler ve formüller verdiği söylenir (TDVİA 2003:205-206).

Şiirlerde Lokman şifacı ve hikmet sahibi oluşu ile zikredilmiştir. Sevgili Lokman’a benzettildiğinde ağızdan çıkan sözler hikmetli sözler veya nasihatlerdir. Şairler bazen kendi sözlerini de Lokman’ın sözlerine benzetir.

Felsefî ve ilmî bilgiyle düşünceyi ifade eden hikmet, tasavvufta “ilm-i ledün” yani Allah’ın dilediği kullarına verdiği özel bilgidir. Dolayısıyla hikmet sahibi Lokman da insân-ı kâmil kabul edilmiş ve onun mertebesine ulaşılacak istenmiştir. İlâhi hikmetler samimi bir kalp ile anlaşılacağı için de Lokman’ın gönlü aşığın gönlünü sembolize etmiştir (TDVİA 2003:206-208).

*Bir kuluñ dîvâne olsa gayret-i akrân ile
Bende çek zencîr-i iḥsānuñla Lokmānlık budur (Âşık Çelebi: Dîvân: g. 110/2)*

“Akranlarının çabasıyla bir kulun delirse (onu) iyilik zincirinle bağla; Lokmânlık budur.”

22. Melâmet (G. 24/4), (G. 64/1), (G. 113/5), (G. 117/4): Tasavvufî düşünceye göre Allah’a yaklaşmanın yolu dünyalık tüm arzuları terk etmektir. Bu sebeple mutasavvıflar nefsi kırmak için çeşitli yöntemler kullanırlar. Melâmet de bunlardan biridir. Melâmet, sözlükte “kınamak, ayıplamak, azarlamak, serzenişte bulunmak, korkmak, rüsvaylık” anlamlarına gelir. Melâmet ehli kimseler yaptıkları iyilikleri, güzel davranışları gizlerken kötülüklerini, günahlarını gizlememeyi uygun görmüşlerdir. Amaçları halkın kınamasına maruz kalarak nefsi arındırmak bu sayede bütünüyle kendilerini Allah’a adayabilmektir.

Şiirlerde seng-i melâmet olarak karşımıza çıkan ifade kınama taşı anlamına gelmektedir. Halk tarafından taşlanarak cezalandırılmak melâmet ehlinin değer verdiği bir durumdur. Klasik şiirde aşık sevgiliye ulaşma yolunda kınama taşlarına maruz kalır fakat asla pes etmeden yoluna devam eder (Selçuk 2007: 487-502).

*Ölümlü hastasıyuz şerbet-i melâmetini
Gerek ki nûş édevüz neyse zehr eger tiryâk (İshâk: Dîvân: g. 136/4)*

“(Sevgilinin) ölümlü hastasıyız, melâmet şerbetini zehir de olsa panzehir de olsa içmeliyiz.”

23. Misk tozlu yay (G. 1/2): Sıcaktan,soğuktan,nemden vs. etkilenen organik yayları korumak maksadıyla üzerine kayın ağacı kabuğu veya atların sağrı derisinden yapılan kaplamaya “toz” denir. Farsçası “tûz” yahut “tûj” Arapçası ise “hûz”dur. Eski edebiyatta değerli yaylarla ilgili olarak çokça geçen klişe tabirlerden biri de “misk/amber tozlu kemân”dır. Sevgilinin kaşları yaya benzetildiğinde kaşlar misk yahut amber tozlu bir yay olarak nitelendirilir.

Misk ve amber çok nadir bulunan son derece kıymetli koku maddeleridir. Bazı eski kaynaklarda bunların ağırlığınca altın karşılığı alınıp satıldıklarından söz

edilir. Misk ve amber karıştırılarak imal edilen yaylar kabzayı kavrayan kişiye uzun yıllar güzel kokular saçmıştır. Kimi beyitlerde misk tozlu yayın kıymetine istinaden yağmurlu havada kullanılmaması gerektiğine vurgu yapılmıştır (Şentürk 2015:117-120).

*Vêrdüğiçün ‘anberîn tozlu kemānuñdan nişān
Tutdı ebrūsın gözi üstinde dilber mu‘teber* (Tâcî-zâde Ca‘fer Çelebi: *Dîvân*: k. 92/32)

“Senin amber tozlu keman kaşlarını andırdığı için, dilber kaşını gözünün üzerinde itibarla tutmuştur.”

24. Nûşîrevân (zincîr-i dâd) (G. 29/3): “Kisrâ” lakabıyla bilinen İran hükümdarlarından Nûşîrevân, adaletiyle ünlü bir kahramandır. Asıl adı Hüsrev’dir. Enûşervân, Enûşîrvân, Nûşervân şeklinde de kullanımları bulunan kelime “ölümsüz ruh” anlamına gelen ve ölümler için övgü sıfatı olarak kullanılan “enûşeg-rüvân”(TDVİA 1995:255-256) tamlamasından bozulma bir kelimedir. Beyitlerde Nûşîrevân ile birlikte genellikle zencîr-i adl veya zencîr-i dâd tamlamaları da kullanılır. Rivayete göre “Nûşîrevân sarayının kubbesine bir çan astırmıştı. Buna ucu sarayının haricinde duran bir zincir bağlattı. Sallanınca çan çalardı. Nûşîrevân da şikayetçi geldiğini anlardı”(Onay 2000:64). Adalet zinciri adlandırması buradan gelmektedir. “Nûşin” tatlı, hoş giden, hoş anlamına geldiği için kimi beyitlerde Nûşîrevân’ın dudağıyla ilişkilendirilerek kullanılmıştır.

Serverā bir bende-i bî-ķayddur ķapuñda ‘adl
Tutamazdı anı zencîre ķeküp Nûşinrevān (Zâtî)

“Ey padişah! Nuşirevan’ın kapısına zincirle bağlayıp tutamadığı adalet, senin kapında bağları çözülmüş bir köle gibidir.”

Gözünden güç göricek dil yapışsa n’ola zülfüne
Ki oldur ‘adl zincîri asılmış tāk-ı Kisrādan (İbni Kemal)

“Gönül, gözlerinden zulüm görünce saçlarına yapışsa ne olur? Çünkü zülfün tâk-ı Kısra’ya asılmış adalet zinciri gibidir.”

25. Pâreye at- / atıl- / çal- / çalın- (G. 93/2): Farsça- Osmanlıca sözlük olan Ferheng-i Şu‘ûrî’de “dādī mārā ser ber-āb”, ‘ya‘nī pâreye attı’ “der-āb mī-rāned”, ‘pâreye atar’ ve “çep dād”, ‘pâreye çaldı ve şavdı” ibareleri yer almaktadır Dihhudâ ise Lugatnâme’sinde “çep dāden” fiiline, “firīften” ve “vā-güzāšten” yani ‘aldatmak’ anlamını vermektedir. Dolayısıyla pâreye at-/çal- deyimini “aldatmak” pâreye atıl-/çalın- “aldatılmak” anlamına gelmektedir. Tüm beyitlere uygun düşen anlamın bu olduğu düşünülmektedir.

Pâre kelimesi sözlüklerde, “Parça ve kesinti; gürz ve çomak; rüşvet; yadigâr ve tuhfe; şekerpare; kızlığı ve bekâreti bozulmuş kız; uçmak ve tayran; cüz ve bazı; zade; yırtık; hisse; para; gübre; ücret; haraç; yama; (Matematik) bölen; doğum çocuğu; et parçası (bir lokma et); çok hareketli, ele avuca sığmaz” anlamlarına gelmektedir. Deyimin “aldatmak ve aldatılmak anlamına pârenin “para” ve “küçük ve ufak” anlamının kaynaklık ettiği düşünülmektedir. Paraya atılmak, ufak şeylerin peşinde koşmak (küçük hesaplar yapmak) maddi varlığa önem verip aldanmak anlamı taşıyor. Aldanma anlamı kimi beyitlerde ok gibi cansız nesnelere de yüklenmiştir Sonuç olarak pâre kelimesi atılmak fiilinin “bilinçsizce harekete geçmek” anlamıyla birleşerek deyim halini almıştır (Taş 2017:609-614).

*Kaşd eylesün tîr-i müjen yok yere cānā
Düşmen sözi-le pâreye atılmasuñ ey dōst (Sâfi: Dîvân: 8^a)*

“Ey dost! Kirpiğinin oku, düşman sözüne aldanıp da boş yere kast etmesin.”

26. Perde (G. 87/2), (G. 12/5): Perde, Farsçadır ve örtü demektir. Perde örtü, engel, bireyde olması gereken olgu, namus perdesi, utanma perdesi gibi pek çok anlamı karşılar. Bunların yanında tasavvufi manada Allah’a ulaşmaya engel olan düşünce duygu vs. perde ile anlatılmıştır.

Genel anlamda divan edebiyatında da tasavvufta da perde gerçekliğe ulaşmaktan alıkoyan tüm engelleri karşılar. Perde gerçekliğe, mükemmelliğe ya da sevgiliye ulaşmaya ramak kalmaktır. Söz konusu engel sakındırma, gizleme görevi görür. Beyitlerde sevgilinin yüzünü kapatan saç, ben, ayva tüyleri hatta sevgilinin gözünden akan yaşlar perde/engel olarak nitelendirilmiştir.

Bazı beyitlerde goncanın güle dönüşmesi durumu perde mazmunu ile anlatılmıştır. Buna göre gül utancından dolayı açılmaz hep gonca kalır. Onun örtüsünü açacak olan sabâ rüzgârıdır. Goncanın açması utanmayı elden bırakması demektir. Bu sebeple sabâ yeline seslenen şair goncanın perdesini yırtmamasını ister (Erbay 2020: 499-523).

*Bana devlet yüzün göstermeyen baht-ı siyâhumdur
Kara zülfün ki çekmiş perde ol ruhsâr-ı nîkûya (Bâkî: Dîvân: g. 458/2)*

“Bana mutluluk göstermeyen kara bahtımdır; o güzel yüzüne kara saçın perde çekti.”

27. Sakkâ (G. 79/2): Eskiden evlere su taşıyan suculara verilen Arapça bir addır. Türkçede “saka” olarak geçmektedir. Sakaları su dağıtarak para toplayan cerrârlardan ayırmak için onlara sâkî denirdi. Sâkîler siyah deri ceket ve şalvar giyer başlarına da keçeden yapılmış bir külâh takardı.

Bellerine deri bir kemer takar ve bu kemere suyu doldurmak için sarı taslar asılırdı. Sol omuzlarına suyu depoladıkları ucu musluklu “kırba” adı verilen meşinden yapılmış su kabını takarlardı. Karşılıklı mersiye okuyarak su dağıtan sâkîler her fasılda taslara su koyup halka ‘Kerbelâ şehîdi İmâm Hüseyin aşkına’ dağıtırlardı. Suyu içenler sâkînin belindeki meşin torbaya para atarlardı. Bâkî dîvânında sâkînin su dağıtan kişi olarak öne çıktığı bazı beyitlerden örnek veren Ahmet Talat Onay bu sâkîlerin özellikle köylerde çok şiir ve mersiye okuyup su dağıtarak dünyalıklarını temin ettiğini söyler (Onay 2000:390).

Bulup saḳḳā-yı hicrān teşne-dil şahrāda Mecnūnı
Ecel peymānesin şunmuş ḥayāt ābina ḳandurmuş (Bâkî: *Dîvân*: g. 219/4)

“Ayrılık sakası çölde gönlü susamış Mecnun’u bularak ona ecel kadehinden sunar ve ölümsüzlük suyuna kandırır.”

Ḳodı bir pâre yaḳı tās-ı zer-endūda felek
Suvara tā Ramazān teşnelerin saḳḳā-vār (Bâkî: *Dîvân*: k. 25/13)

“Felek altın işlemeli tas içine bir parça buz koyarak Ramazan’da susamışların susuzluğunu saka gibi giderir.”

28. Satranç (ferzâne, şâh, fil, at, ruh, beydak) (G.77/4): Satranç oyununda padişâh anlamına gelen şâh en önemli taştır. Satrançta kazanmak için şâhın “mât” edilmesi gerekir. Beyitlerde genellikle sevgili ile tevriyeli olarak kullanılır. Satrançta bütün taşların görevi şâhı korumaktır.Şâhtan sonra bir diğer önemli taş vezirdir. “Ferz,ferzîn,ferzâne” olarak da adlandırılır ve genellikle aşığı temsil eder. Ferzâne, vezir anlamının dışında âlim, bilgin anlamıyla da kullanılır. Bir diğer taş ise piyondur. “Piyâde, beydak” olarak da geçer. Satrançtaki en değersiz taştır. Bu yönüyle aşığın gönlüne benzetilir. Satrançta sekiz beyaz, sekiz siyah olmak üzere toplamda on altı tane piyon bulunur.Siyah piyonlar genellikle küçüklüğü ve rengi dolayısıyla sevgilinin benine teşbîh edilir. Bir diğer taş kaledir. “Ruh” olarak da geçen bu taş satranç tahtasının her iki ucunda bulunması sebebiyle yanaklardaki benler olarak düşünülmüştür. Bunda yanağın yazılışıyla kalenin yazılışının aynı olması etkili olmuştur (Kaplan ve Poyraz 2010:152-154). At veya semend; fil veya pîl/pîlten satrancın diğer taşlarıdır. Şiirlerde at en çok bahsedilen ve arzu edilen taş iken fil, düşmana benzetilen ve olumsuz değerler yüklenen taştır. Satranç taşlarının dışında bir de bu oyunda kullanılan terimler vardır. Bunlardan biri de “açmaz”dır.Şâhı koruyan herhangi bir taşın oynatılacak yerinin kalmaması durumudur. Şâh yani sevgili aşığın kalesini alarak onu açmaza sokar. Aşığın sevgili

karşısındaki bu zor durumu satrançtaki açmaz terimiyle anlatılır (Kayaokay 2018:245-268).

*Çık açmazdan ruḥuñ ‘arz eyle şāhum
Bizi māt étmesün ol beydağ-ı ḥāl* (Helâkî: *Dîvân*: g. 93/2)

“Şahım açmazdan çık ve yanağını sun; o ben piyonu bizi mat etmesin.”

29. Sinek/Peşşe (G. 22/5), (G. 24/5): Farsçası peşşe ve megesdir.”Divân şiirinde sevgilinin beni, bir kara sinek olarak ele alınır. O, sevgilinin tatlı yanağı ve bal dudağı kenarına konmuştur. Bazen râkip veya âşık da âcizlikte sinek olabilmektedir. Hatta bu yönüyle peşşe(sivrisinek) olarak zikredilir”(Pala 2004:302). Divân şiirimiz özellikle tatlı besinlere düşkün sinekleri ve onların emici özelliğini meges-emme ilişkisi ile şiirlerimizde kullanırlar. Böylece sevgilinin dudaklarının veya ağızlarının değerini anlatırlar. Sinekler insanları rahatsız etmeleri sebebiyle cazibeli dünya hayatına aldanan kişilere benzetilmesinin yanında hayvanlar âleminde değersizlikleri ile anılırlar.(Çopur 2019:340) Şiirlerde simurg, hümâ gibi efsanevi kuşlarla bir arada anılıp güçlü-güçsüz tezadı oluşturulmuştur.

*Ol şūḥ-ı ser-firāza şaḳın şalma gönülünî
Kaşd étme bir megesle Hümâ’nun şikârına* (Hâletî: *Dîvân*: g. 774/4)

“O şuh güzele sakın gönül verme; bir sinekle hümâyı avlamaya çalışma.”

30. Sipend (G. 83/3): Türkçesi “üzerlik”, Farsçası “sipend”dir. Sipend, bir bitkidir. Üzerlik tohumunun nazarı ortadan kaldırdığına inanılır. Üzerlik ateşe atıldığında bolca duman çıkarır ve çatırdar. Dumanının çok olması sebebiyle üzerlikten tütsü yapılmıştır. Yakılan üzerlik tohumları ateşte çatırdadıkça nazarın çıktığına inanılır. Divân şiirinde de sevgilinin nazardan korunması için üzerlik yakılır. Sevgilinin yanağındaki ben üzerlik tohumuna, benin üzerindeki kıl ise üzerliğin dumanına benzetilir. Bu sayede sevgili kem gözlerden korunur.Sipend beyitlerde pek çok benzetmeye konu olmuştur. Gökyüzü buhurdan olduğunda

yıldızlar sipend veya sipendin yanarken çıkardığı kıvılcımlar olur. Aşığın canı sipende benzetildiğinde âşık sevgilisine nazar değer korkusuyla her gece eşiğinde can üzerliğini yakar. Sipendin ateşle olan ilişkisi sebebiyle kimi zaman aşığın aşk ateşiyle yanan kalbi sipende benzetilmiştir. Nazardan veya büyüden korunmak için kullanılan sipend aynı zamanda büyü yapımında da kullanılmıştır. Bu hal ile âşık sevgiliyi büyülemek için gönlünü ve canını aşk ateşinde sipend gibi yakar. Kimi zaman da tam tersi sevgili kainattaki her şeyi büyüleyip kendine âşık etmek için sipend ile büyü yapar (Uysal Bozaslan ve Çağlar 2017:269-288).

*Şu kim diler ki éde bir perî-ruhu teşîr
Diliyle cânı belâ oduna sipend gerek (Hayâlî: Dîvân: g. 289/3)*

“Kim bir peri yanaklıyı büyülemek isterse gönlü ile canını bela/aşk ateşine üzerlik etmesi gerekir.”

31. Sultan Börkü (G.109/5): Bey börkü veya sultan börkü katmerli horozibiği türünden bir çiçektir. Kadife çiçeği, bûstân-efrûz veya bostan güzeli olarak da anılır. En belirgin özelliği kırmızı olmasıdır. Geçmişte resmedilen bazı yeniçeri börklerinin(başlık) şekilleri günümüzde var olan bir horozibiği cinsi ile renk ve şekil bakımından benzerlik gösterir. Dolayısıyla başlık ve çiçek arasındaki münasebet bu ilgiden gelir (Şentürk 2020:209).

*Saltanat tâcın gèyen ‘ âlemde mağrûr olmasun
Néce sultân börkin almışdur begüm bād-ı hazân (Bâkî: Dîvân: k. 22/9)*

“Beyim, dünyada saltanat tacını giyen kibirlenmesin; hazan rüzgarı pek çok sultan borkünü almıştır.”

32. Şeş-der (G. 18/3) (G. 17/3): Divan şiirinde şeş-der veya nerd olarak anılan oyunun bugünkü adı tavladır. Şeş-der, altı kapı demektir. İki zar ile oynanan bu oyunda otuz adet pul vardır. Oyunun oynandığı tavla tablası üzerinde hane adı verilen, on ikisi solda, on ikisi sağda olmak üzere toplamda yirmi dört üçgen

bulunur. Bu on iki hane yılın on iki ayını, otuz pul ise bir aydaki otuz günü temsil eder. Otuz pulun yarısı siyah yarısı beyazdır. Pullar gece ve gündüzün, zarlar ise kaza ve kaderin veya güneş ile ayın temsilidir. Kaza ve kader ile ilintisi, zarın gelişine göre kişinin yenmesi veya yenilmesidir. Şeş-der veya nerd kelimelerinin geçtiği beyitler tavla ile ilgili terimler göz önünde bulundurularak anlamlandırılmıştır. Şeş-der, nerd, nerd-bâz, nat', nakş, nerrâd, zar, tas, tâsçe, pul, düşeş, küşâd, ka'beteyn(iki zar), mansûbe gibi tavla ile ilgili kelimeler, divan şiirinde birtakım kelime oyunları ve sanatlarla birlikte kullanılmıştır. Şairler şiirlerde “zar” kelimesini hem tavla oyunundaki zar hem de ağlamak, inlemek anlamıyla tevriyeli olarak kullanmışlardır. Tavla oynarken el ile atılan zarlarda hile yapma ihtimaline karşın zarlar bir tas içinden tavla tahtasına atılır (Kaplan ve Poyraz 2010:154-158).

Bulmayalum şeş-der-i ğamdan gerekmez bir güşâd
Zâr olalum nête-kim uşbu felek tāsındayuz (Hayretî: *Dîvân*: k. 5/9)

“Gamin altı kapısından çıkış bulmak bize lazım değil,(halimize) ağlayalım/zar olalım; nitekim bu felek fincanının içindeyiz.”

33. Teberrük (G. 6/2): Teberrük sözcüğü tefsir ve hadis kitaplarında “uğur sayma, bereket sayma” anlamında karşımıza çıkmaktadır. Sahabelerin Hz. Peygamber’in eşyalarını kutsal addederek saklaması, bundan bereket umulması durumu teberrük kavramının çıkış noktasıdır. Klasik Türk edebiyatında, “teberrük” kavramının dinî literatürde bereket umulan şey, uğur sayma, mübarek görme anlamlarının dışında, teberrük olarak verilen söz, şiir, hediye, yâdigâr anlamlarını da karşılamaktadır. Teberrükü veren ise padişah, mürşit ve sevgili olarak karşımıza çıkar. Tasavvufta mürşidin dervişine teberrük vermesi adet sayılmıştır (Aydın 2020: 290-298).

Saňa çok dürlü armağan benümle eyledi irsâl
Getürdüm saňa ol dōstdan teberrük la'l-ile mercân (Ümmî Sinan: *Dîvân*: k. 132/6)

“Benimle sana türlü hediyeler yolladı; sana o dosttan teberrük olarak lal taşı ve mercan getirdim.”

34. Ter düş- (G. 101/3): Beyitlerde hem Türkçe hem de Farsça “ıslak,nemli” anlamına gelen “ter” sözcüğü gerçek anlamıyla kullanıldığı gibi yanına “olmak” ve “düşmek” eylemlerini de alarak mecaz anlamıyla da kullanılmıştır. Zaman içerisinde çok geniş bir anlam yelpazesine ulaşan deyimın genel kullanımı “etkilenmek, harekete geçmek, sıkıntıya düşmek, incinmek, öfkelenmek, sıkılmak, utanmak, kıskanmak, âciz bırakmak” olmakla birlikte deyimın pek çok yan anlamı mevcuttur. “Ter düşmek” deyimının “hemen etkilenmek” anlamı, olaylar karşısında etkilenecek terleyen bir kimseyi ifade eder. Utancından terlemek, sıkıntıdan terlemek gibi.Dolayısıyla gerçek anlamını muhafaza etmekle birlikte mecaz anlamını da karşılamıştır (Yılmaz 2009:155-170).

Öyküendi ol ‘izār-ı ‘araḡ-nāke lāleler
Ter düşdüğine anlara bā ‘iş bu jāleler (Emrî: *Dîvân: Mukatta‘ 75*)

“Laleler o terlemiş yanağa benzemeye çalıştılar. Çiğ tanelerinin gücenip terleme (nemlenme) nedeni budur.”

35. Tûbâ (G. 4/4), (G. 5/4), (G. 87/5), (G. 91/5), (G. 113/2): Tûbâ’nın cennette bir ağaç olduğu rivayet edilir. Dîvân şiirinde genellikle boyu ve gölgesi ile anılır. Cennetliklerin elbiselerinin o ağacın tomurcuklarından yapılacağı, üç yaşını doldurmuş bir devenin köprücük kemiği kırılana kadar yürüse dahi onun çevresini dolaşamayacağı, gölgesini bir süvarinin 100 yıl gitse bitiremeyeceği ve cennet ehlinin ondan türlü türlü meyveler yiyeceği, cennet ehlinin evlerinin bu ağacın dallarının altında olduğu rivayet edilir. Bir inanışa göre köklerinin yukarıda, dallarının aşağıda olduğu söylenmektedir.

Kur’an’da yalnız bir yerde tûbâ kelimesi geçmektedir. Ra’d Suresi 29.ayette, “iman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanlara ne mutlu (tûbâ lehüm)!

Varılacak güzel yurt onlar içindir!” denilmektedir. Kimi rivayetlere göre buradaki tûbâ ifadesi cennetteki ağacı kastetmektedir kimi rivayete göre ise “selâmun aleyküm” gibi bir dua cümlesidir. (TDVİA 2012: 316-317).

Āsitānuñ gūyiyā firdevs-i a‘lādur senūñ
Hey kıyāmet kāmētūñ beñzer ki Tūbādur senūñ (Hayretî: *Dîvân*: g. 301/1)

“Be hey kıyamet! Sanki eşiğin yüce Firdevs cennetidir; boyun da Tûbâ’ya benzer.”

36. Yaykara (G. 91/3): Osmanlı döneminde kullanılan uzun ve sert kirişin adıdır. Bunun yanında günümüzdeki kullanım şekli yaygara olan sözcüğün “yalan haber, asılsız haber”, “gereksiz yere bağırma” anlamları da vardır. Bu haliyle kimi beyitlerde tevriyeli olarak kullanılır (Kalpaklı 1999:41).

Atup gamzeñ oğın ‘uşşāka gözün hışm éder her dem
Cihān halkı helāk oldı kaşuñuñ yaykarasından (Sehî Bey: *Dîvân*: g. 194/4)

“Gözün yan bakış oklarını âşıklara atarak her zaman hiddet gösterir; kaşının yaykarasından dünya halkı mahvoldu.”

37. Yıldızı düşük/ düşkün olmak (G. 35/4),(G. 96/3), (G. 113/3): “Talihsiz, bedbaht,gözden düşmüş” anlamına gelmektedir (Tanyeri 1999: 251). “İslam dininde günah sayılmasına rağmen ilm-i nücûm denilen astroloji vasıtasıyla özellikle yıldızların hareketlerinden yola çıkarak yeryüzündeki birtakım olaylar ve insanların başına gelen iyi veya kötü durumlar için açıklamalar getirilmeye çalışılmıştır. Buna göre dokuzuncu gök dönerken diğer felekleri ve dolayısıyla yıldızları da beraberinde döndürür. Bu sayede yıldızların birbirine yaklaştığı ve uzaklaştığı olur. Bazen de bir burçta birleştikleri olur. Eski astronomi telâkkisine göre bu durum, insanların kaderine tesir eden bir olay olarak yorumlanırdı. Yine bu telâkkiye göre insan, doğduğunda hangi yıldızın tesirinde kalırsa, buna göre bahtı açık veya kapalı olurdu. Uğurlu bir yıldızın tesirinde doğmuşsa “yıldızı yüksek, yıldızı parlak” gibi tâbirler

kullanılırken, uğursuz bir yıldızın tesirinde doğanlar için de “yıldızı düşkün” gibi ifadeler kullanılırdı” (Yekbaş 2009: 1147).

Sen kaçarsın gözlerüm ayağuna dürler döşer
Yıldızı düşkün desem ‘uşşākuñ ey dil-ber düşer (Zâtî: Dîvân: g. 440/1)

“Ey sevgili! Sen kaçarsın (ama) gözlerim ayağına inciler döşer; aşığının yıldızı düşkün desem (bu duruma) denk düşer.”

38. Yusuf (G. 4/3), (G. 14/3), (G. 17/2), (G. 102/4): Dîvân şiirinde adı en çok anılan peygamberlerden biridir. Edebiyatımızda, rüyasında kendisine secde eden on bir yıldız ,güneş ve ayı görmesi, kardeşleri tarafından çölde kuyuya atılması, kanlı gömleğinin babasına getirilmesi, Mısır’a köle pazarına götürülerek satılması, eşsiz güzelliği, ahlaklı ve iffet sahibi oluşu, Hz. Züleyha’nın kendisine iftira atması, Hz. Yusuf’un Mısır’a sultan olması gibi olaylarla anılır. Divanlarda sevgili, Yûsuf’a benzeyen güzelliği ile Yûsuf-ı Sâni (İkinci Yûsuf) olarak adlandırılır (Çolak 2020: 1-11, Onay 2021: 391-392).

Seni Yûsufu ile güzellikte sorarlarsa baña
Yûsufu bilmezsin ammâ seni ra‘ nâ bilürin (Bâkî: Dîvân: g. 363/2)

“Seni Yûsuf ile güzellikte bana sorarlarsa, Yûsuf’u bilmem ama seni güzel bilirim.”

Girüp bâzâr-ı hüsne müşterîye gördi-kim had yok
Birez ol Yûsuf-ı Mısr-ı melâhât kendüsün şatdı (Vusûlî: Dîvân: g. 180/2)

“O tatlılık ülkesinin Yusuf’u güzellik pazarına girdi de orada sınırsız müşteri olduğunu görerek kendisini (ağırdan) sattı.”

39. Zihgîr (G. 120/3), (G. 121/2): Okçulukta kullanılan araçlardan biridir. Zihgir veya zingir, ok atışı sırasında parmak boğumunu yaralanmalardan korumak amacıyla sağ elin /başparmağına takılan atış yüzüğüdür. Yapımında halka şeklinde kesilen çeşitli malzemeler kullanılır (Ölmez, Özdamar 2017: 1565-1567). Zihgir, yuvarlak şekli sebebiyle şairler tarafından sıklıkla teşbih unsuru olarak kullanılmıştır.

Elde oluşacak yara, nasır vb. darbeleri önlüyor olması sebebiyle kapalı istiâre yoluyla eziyet çeken insana benzetilmiştir.

*‘Arşâ-i ‘aşkuñda tîr-endâz-ı âhum oynadur
Barmağında halka-i gerdūnı bir zihgîr-veş (Emrî: Dîvân: g. 223/4)*

“Aşkının arsasında ahımın okçusu dünya halkasını bir zihgir gibi parmağında oynatır.”

*Her kaçan éy kaşı ya alsañ kemānuñ kabzaña
Gözlerüm engüşt-i tîrūñde kalur zihgîr-veş (Vusûlî: Dîvân: g. 86/4)*

“Ey yay kaşlı! Her ne zaman yayını avucuna alsan gözlerim halka gibi okunun parmağında kalır.”

Bölüm 4

SONUÇ

Geçmiş devirlerin edebi zevk ve beğenilerini ortaya koyan mecmualar yazıldığı dönemin tarihine ve sosyal yapısına da ışık tutar. Dolayısıyla böyle bir tarihi kaynağın çalışılıp günümüze kazandırılması çok önemlidir.

Çalışmamızda Ali Emiri Manzum 674'te kayıtlı şiir mecmuasının 195^a-214^b varaklarının çeviriyazısı ve günümüz Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Eski metinlerin çeviriyazıya aktarılması çok değerli olmakla beraber günümüzde yeterli görülmemektedir. Günümüzde eski metinleri çeviriyazıya aktarıp günümüz Türkçesine çevirerek üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Böylece daha geniş kitleye hitap edecek çalışmadan daha fazla istifade edilecektir.

Mecmuada yer alan kimi şair ve şiirler hakkında daha önce çalışma yapılmamıştır. 16. yüzyıl şairlerinden Resmi, Şami, Atayi, Mubini, Kevseri, Deruni, Nakşi, Razi, Levhi, Zülali, Sadri, Hasbi, Kurbi, Kadiri, Fevri, Sadık, Hüsrevi, Recayi adlı şairlerin yayımlanmış divanına rastlanmamıştır. Mecmuada yayımlanmış divanı bulunan şairlere ait şiirler de vardır. Bunlar yazma eser ve divanlar karşılaştırılarak tespit edilmiştir. Divanı bulunan bu şairlerin divanlarında bulunmayan gazeller veya gazellerde yer almayan kimi beyitler belirlenmiş olup dipnotta gösterilmiştir. Örneğin eserde Zati başlığıyla kayıtlı bulunan 17 numaralı gazel ve 104 numaralı gazelin mahlas beyiti hariç diğer beyitleri Zati'nin yayımlanmış divanında bulunmamaktadır. Bunun yanında Hilali, Rehayi gibi yayımlanmış divanı bulunan şairlerin yazma eserde bulunan gazellerine divanlarında rastlanmamıştır. Bunların

Klasik Türk edebiyatına kazandırılması, ileride yapılacak çalışmalara kaynak olması çalışmamızı önemli kılmaktadır.

KAYNAKLAR

Âhî (2013) , *Âhî Dîvânı*, (Haz. Mustafa S. KAÇALIN), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3140 Kültür Eserleri: 423, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Ahmed Paşa (1966), *Ahmed Paşa Dîvânı*, (Haz. Ali Nihat TARLAN)), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3726.

Ahmet Vefik Paşa (2000), *Lehçe-i Osmanî*, (Haz. Recep TOPARLI), Ankara: TDK Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (1984), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, 1-2. Dördüncü Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Arslan, Ö. (2013), *Ubeydî Dîvânı: Metin ve İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Ayan Nizam, E. (2013), *Divan Şiirinde Bir Telmih Unsuru Olarak "Ashâb-ı Kehf"*, Ankara: Turkish Studies, Sayı: 8/13, s. 483-499.

Aydın, D. (2020), *Klasik Türk Şiirinde Teberrük Kavramı*, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 3, s. 290-300.

Bahadır, Savaşkan Cem (2012), *16. Yüzyıl Kalsik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Bâkî, *Bâkî Dîvânı*, (Haz. Sabahattin KÜÇÜK), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3143 Kültür Eserleri: 426, <http://https://ekitap.ktb.gov.tr>. (23.08.2022)

Bedestani, A. (2018), *16. Yüzyıl Şairi Ahdî Bağdâdî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Çağlar, A. (2013), *Üsküplü Atâ ve Dîvânçesi: İnceleme- Tenkitli Metin- Sözlük*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Çaylı Cankurt, G. (2015), *Figânî Dîvânı Gramatikal İndeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.

Çelebioğlu, Â. (1988), *Âb-ı Hayât*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt: 1, s. 3-4.

Çelik Vural, B. (2021), *Hayâli Bey Dîvânı: İnceleme- Tenkitli Metin- Dil İçi Çeviri*, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi.

Develi, H. (1996), *Dua ve Yas Motifi Olarak “baş aç-” Tabiri*, Türkiyat Mecmuası, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Yayınları, Cilt: 20, İstanbul, ss.86-106.

Develioğlu, F. (1996), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.

Emirçupani, Ahad (2008), *Farsça Deyim ve Atasözlerinde Âb-ı Hayât ve Türk Edebiyatına Yansımaları*, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Cilt:15 Sayı: 37 , s. 187-208.

Emrî, *Emrî Dîvânı*, (Haz. Mehmet A. Yekta SARAÇ), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3144 Kültür Eserleri: 427, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Erbaş, A. (2012), *Tûbâ*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt: 41, s. 316-317.

Erbay, N. (2020), *Hayalden Mazmuna Klasik Türk Şiirinde “Perde”*, KAÜSBED, Sayı: 26, s. 499-523.

Eskigün, K. (2006), *Klasik Türk Şiirinde Efsanevi Kuşlar*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Gelibolulu Sürûrî (2020), *Gelibolulu Sürûrî Dîvânı*, (Haz. Niyazi ÜNVER), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3673 Kültür Eserleri: 631, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Gölpınarlı, A. (1977), *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, s.46-47.

Güneş, Ö., Yeşil, A., Öğreten, N. (2019), *Hüsn ü Aşk'ta Anlam Çeşitliliği Yönünden Kuşlar [Özel sayı]*, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 5, s. 239-260.

Hafî (2021), *Dîvân-ı Hafî*, (Haz. Ersen ERSOY), Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

Hamdullah Hamdî, *Hamdullah Hamdî Dîvânı*, (Haz. Ali Emre ÖZYILDIRIM), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3198 Kültür Eserleri: 449, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Harman, Ömer Faruk (2003), *Lokman*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara, Cilt: 27, s. 205-206.

Hayâlî (1945), *Hayâlî Bey Dîvânı*, (Haz. Ali Nihad TARLAN), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlarından: 277 Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dalı No: 3.

Helâkî (1982), *Helâkî Dîvânı*, (Haz. Mehmed ÇAVUŞOĞLU), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2979.

İşçi, Filiz (2017), *15-19.yüzyıl Divanlarına Göre Divan Şiirinde Zülüf*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Kalpaklı, M. (1999), *Bahtsız Şehzade'nin Bahtsız Divan'ı: "Cem Sultan'ın Türkçe Divan'ı" Neşri Üzerine Notlar*, Kebikeç, Sayı: 7-8, s. 41.

Kânûnî Sultan Süleymân (2016), *Muhibbî Dîvânı Bütün Şiirleri: İnceleme- Tenkitli Metin*, (Haz. Kemal YAVUZ- Orhan YAVUZ), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 69, Cilt: 2.

Kaplan, Y. ve Poyraz, Y. (2010), *Divan Şiirine Kaynaklık Etmesi Bakımından Oyunlar*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 3 Sayı: 15, s.154-156.

Kavaklık, R. (2008), *On Beşinci Yüzyıl Şairi Sabâyî Dîvânçesi: Transkripsiyonlu Metin- Açıklamalar- Dizin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Kaya, B. (2008), *Dîvân Şiirinde At*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.

Kaya, H. (2010), *Azmizâde Hâletî Dîvânı'nda Âdet ve Gelenekler*, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 5, s. 133-183.

Kayaokay, İ.(2018), *Divan Şiirinde Satranç Terimleriyle Yazılmış Manzumeler*, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1 Sayı:1 , s. 245-268. ISSN:2651-3013.

Keklik, M. (2014), *Üsküplü İshâk Çelebi Dîvân: Metin- Çeviri- Açıklamalar- Dizin*,
Doktora Tezi, Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi.

Kırcı, H. N. (2018), *İBB Atatürk Kitaplığındaki BEL_Yz_K1339 Numaralı Şiir
Mecmuasının 'Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre
Tasnifi ve Transkripsiyonlu Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar
Üniversitesi.

Köksal, M. F. (2012), *Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi
Projesi*, Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, İstanbul: Kesit Yayınları.

Kurnaz, C. (1998), *Hümâ*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt:
18, s. 478.

Kurt, B. (2017), *Remzî Dîvânı: İnceleme- Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar
Üniversitesi.

Kuzubaş, M. (2009), *Sâkînâme (Nev'i-zâde Atâyî)*, İstanbul: Etüt Yayınları.

Levend, A. S. (1984), *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Ankara: Türk Tarih Kurumu
Yayınları, s. 166-167.

Mehmed Salahî (1313), *Kamus-ı Osmânî*, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası.

Mesîhî (2020), *Mesîhî Dîvânı*, (Haz. Mine MENGİ), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3677 Kültür Eserleri: 633, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Muallim Nâci (2009), *Lügât-ı Nâci*, (Haz. Ahmet KARTAL), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Musluoğlu, F. (2021), *Hayretî Dîvânı: Tenkitli Metin- Dil İçi Çeviri*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.

Nalçacıgil Çopur, E. (2019,12-14 Nisan), *Dîvân Şiirinde Böcekler: Ankebût, Meges, Nahl, Neml*, 3.Uluslararası Türklerin Dünyası Sempozyumu, Antalya, 1, s. 335-346.

Necâtî (1963), *Necâtî Beg Dîvânı*, (Haz. Ali Nihat TARLAN), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3066.

Onay, A.T. (2000), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzâhı*, (Haz. C. KURNAZ), Ankara: Akçağ Yayınları.

Onay, A.T. (2021), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzâhı*, (Haz. C. KURNAZ), İstanbul: Akçağ Yayınları.

Ölemz, F.N. ve Özdamar, H. (2017), *Bir Yüzüğün Öyküsü: Zihgîr*, İdil, Cilt: 6 Sayı: 33, s. 1555-1579.

Revânî (2017) , *Revânî Dîvânı*, (Haz. Ziya AVŞAR), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3145 Kültür Eserleri: 428, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Sefercioğlu, M.N. (Mart- Aralık 1990), *Yazı ve Yazı İle İlgili Unsurların Divan Şiirinde Kullanışı*, Yeni Defne, Cilt: 8-9 Sayı: 96-105.

Selçuk, Bahir (2007), *Fuzûlî'de Melâmet Kavramı*, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 16 Sayı: 2, s. 487-502.

Şem'î (2014), *Şem'î Dîvânı: İnceleme- Metin- Tıpkıbasım* , (Haz. Murat A. KARAVELİOĞLU), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 27.

Şentürk, A. A. (1994), *Osmanlı Edebiyatında Felekler Seyyare ve Sabiteler (Burçlar)*, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Sayı: 90, s.131-180.

Şentürk, A. A. (2020), *Osmanlı Şiiri Klavuzu (2)*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, s.209.

Şentürk, A. A. (2020), *Osmanlı Şiiri Klavuzu (4)*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, s.174-175.

Şentürk, A. A. (2015), *M. Ali Tanyeri Anısına Makaleler*, (Haz. Hatice AYNUR, Hanife KONCU, Fatma M. ŞEN), İstanbul: Ülke Yayınları (Okçuluk tarihine yeni bir kaynak olarak Osmanlı şiiri).

Şeyhî (2018), *Şeyhî Dîvânı*, (Haz. Halit BİLTEKİN), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3608 Kültür Eserleri: 596, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi (2018), *Tâcî-Zâde Ca'fer Çelebi Dîvânı*, (Haz. İsmail E. ERÜNSAL), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3601 Kültür Eserleri: 589, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Taş, H. (2017,12-13 Mayıs), *Klasik Türk Şiirinde Pâreye At-/ Atıl- Deyimi Üzerine*, Osmanlı Edebî Metinlerinin Anlam Dünyası Uluslararası Sempozyumu, Bilecik, s. 609-615.

Taş, İ. (2009), *Süheyl ü Nevbahâr'da Eskicil Öğeler*, Konya: Palet Yayınları.

Tefazzulî A. (1995), *Enûşirvân*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt: 11, s. 255-256.

Türkiye Gazetesi Yayınları (2004), *Peygamberler Tarihi*, İstanbul: Türkiye Gazetesi Yayınları.

Uysal Bozaslan , S. ve Çağlar, A. (2017), *Divan Şiirinde Sipend/ Üzerlik*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 54 Yıl: 5, s. 269-288.

Uzun, M. İ. (2003), *Lokman*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara, Cilt: 27, s. 206-208

Uzun, Mustafa (2003), *Mecmua*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara, Cilt: 29, s. 265-268.

Vusûlî (2010), *Vusûlî Dîvânı: İnceleme- Metin- Çeviri- Dizin*, (Haz. Hakan TAŞ), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3308 Kültür Eserleri: 500, [http:// https://ekitap.ktb.gov.tr](http://https://ekitap.ktb.gov.tr). (23.08.2022)

Yavuz, Y.Ş. (2001), *Kalem*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt: 24, s. 243-245.

Yılmaz, O. (2009), *Klasik Türk Edebiyatı'nda Bir Deyim: Ter düşmek*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Sayı: 21, s. 155-170. ISSN:1302-4787-2009-SAU.

Zülfe, Ömer (2010), *Hecrî Dîvânı*, <https://www.fikriyat.com/ekitap/detay/hecr-dvni/5>.

EKLER

Ek 1: Çeviri Yazı Alfabeti

ا	A, a, E, e, Ā, ā, ʾ
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ژ	J, j
ز	Z, z
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	T, t
ظ	Ẓ, ẓ

ع	‘
غ	Ğ, ğ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ō, ō, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, İ, i, I, ı, Ī, ī, Ê, ê

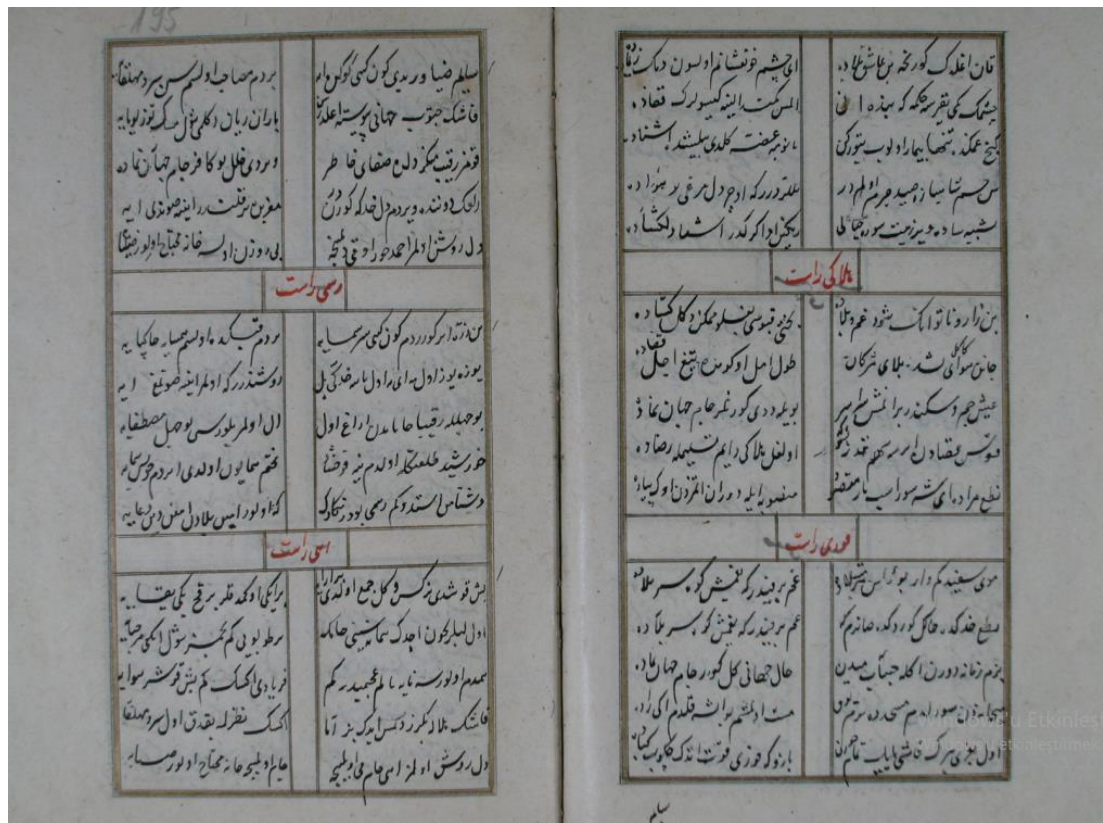
Ek 2: Dizin

Şair Adı	Ölüm Tarihi	Mecmuadaki Şiir Numarası
‘Ahdī	1592	18- 21
Āhī	1517	3- 34- 44- 53
Aḥmed Pāşā	1497	1- 49
‘Aṭā	1523	10
‘Aṭāyī	*	12
Bākī	1600	64- 66- 68
Ca‘fer Çelebi	1515	16- 27
Cemālī	1512	5
Derūnī	1543	29
Emrī	1575	106- 108- 122
Fevrī	1571	58- 110- 118- 120
Fiğānī	1532	35- 90
Gülşenī	1485	22
Ḥafī	1500	32
Ḥamdī	1503	25
Ḥasbī	1565	40
Ḥayālī	1557	24- 48- 116
Ḥayretī	1535	30- 47- 92
Hecrī	1557	57
Helākī	1576	56
Hilālī	1543	19
Ḥüsrevī	?	74
İbn-i Kemāl	1534	100
İşhāk Çelebi	1542	23- 45- 51- 54- 88
Ḳādirī	1596	42
Kevşerī	1566	28
Ḳurbī Çelebi	*	41
Levhī	*	37
Mesihī	1512	70
Mu‘inī	*	102
Muḥibbī	1566	80- 82
Mübīnī	*	20
Nakşī Akkirmanî	1655	33
Necātī	1509	6- 26- 43-46- 50 -52- 98
Nizāmī	1473	84
Rāzī	1618	36
Recāyī	*	94- 96

Rehāyī	?	72
Remzī	1533	13
Resmī	1497	2
Revānī	1523	9
Şabāyī	1600	7
Şadık	?	65- 67- 69- 71- 73- 75- 77- 79- 81- 83- 85- 87- 89- 91- 93- 95- 97- 99- 101- 103- 105- 107- 109- 111- 113- 115- 117- 119- 121- 123
Şadrī	1585	39- 112- 114
Surūrī	1562(?)	15
Şamī	1604	8
Şem'ī	1530	4- 14
Şeyhī	1429	11
‘Ubeydī	1573	76- 78- 86
Zātī	1546	17- 104
Zülālī	1683	38

Ek 3: Orijinal Metin

کوی مویسان و مویسانند کشا و عقده از لنگه بگدای دوم سبکی بویکن این اول فرق چوین شانه اورر صبا در دست صبا بید سوگر فکند دو ستم دهان	اوزن دوزخ روی او زن سکر کوی ز نایند جلور بس بکشد ایست تسم اتمی دوی او شکر کوی ایله حل ایچی عقده صلا در دست سکر در ایستند رازیک ایستند
---	---

شای راست

خیال تنبلی ای بست چخا پش بنی رنج از مدن تو بکام اعراضی خیال لنگی بزم ایرم دیدین طامتا عی نازار عی حردی دگر بوی خیا لیل کوی کای شای	چو که روی بن تو بلی خنید ایست کریم او کون شعی قنوس موی او نتر است می طور سن کاهان ایست بر شعی قنیه خان اولف کیش چی سوساید و شکر کوی شای
--	---

روانی راست

بنفش نچرا کوی کای ای صبا زین ساقی کما نم نیشلیان جهان طو شکر و نادر ای ای صبا بلایه او ستر در ای دل مشغول روانی لنگه استرسه بار کوی	نختر بله ایست بکشد ایست قنیه او بر ایلی ایغ در شکر سالم شکر طر دو کوی رسته طو شکر سوزم ایست اولف کیش سلاجی سفر ایلی و روج در دست
---	--

سر خدی و در مفر کون کوی کوی ایسر جا کمال مفر سبکی کوی جان بستی هندی بی قدر کوی طولی اتم دیدی کسر و مصلحت بچسنگ کچی بوم در صبا	سر قننی خاک حصار و لنگه کوی ایک جانن در لنگه تر دین ایست ایرک نوزنی مسکه کوی کای طوق کوی بستی ایچر کوی کوی ساقی مفر شکر کوی کوی
---	---

حالی راست

کرا و نوزی کیش بر دز ایر کوی کیدی و حردی و مردی مفر صبا طولی شش اندر به راول کوی در چار و بستی ماطوع ماطوع بور تا رسید دو نم مال کوی	سکری صبا و بریم بر دین سکری اول نوبت رختن بچ کوی سکر شکر کوی کوی کوی اول شکر کوی کوی کوی قوله سن حال زین طو شکر
--	---

حالی راست

کوه طوقه در حردی کوی بزرگ ایستی و در دست اکله کوی کوی کوی قنیه کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی	صیقل اکله زای بیست چو کوی ای کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
--	--

بزم کله شوق سکر کوی کوی سی بزم نوزین و سرت و چال ایلم قاز کوی کوی کوی کوی بر شکر کوی کوی کوی غم کوی کوی کوی کوی	سوز شکر کوی کوی کوی بی اول و صوب و عالم کوی حضرت اولام کوی کوی بلا اول ایست کوی کوی کوی کوی کوی کوی
---	---

شیخی راست

بند کوی کوی کوی کوی اوست کوی کوی کوی پوش کوی کوی کوی خرد کوی کوی کوی شعرا کوی کوی کوی	کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
---	---

سروی راست

ار قلوب در وقت جان کوی کوی کوی کوی کوی موتی کوی کوی کوی رحم کوی کوی کوی ای کوی کوی کوی	کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
--	---

کلیه خیالی کوی کوی کوی قنیه کوی کوی کوی سواد کوی کوی کوی نخوش کوی کوی کوی دور کوی کوی کوی	کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
---	---

شیخی راست

کوی کوی کوی کوی صاحب کوی کوی کوی سوز کوی کوی کوی حاص کوی کوی کوی لطف کوی کوی کوی	کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
--	---

عظای راست

ای کوی کوی کوی کوی هر کوی کوی کوی کوی جان کوی کوی کوی رنگ کوی کوی کوی بر کوی کوی کوی	کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی کوی
--	---

حرف لام الف

دل حرم سر کوی که در حرم اول دل اول در زینت اول درین دل خیال لب لعل کلک زلف خدیجه کجا اسم دیو اول لب لعل کجا اسم کجا سویله سکا اول درم کل کجا اسم کجا	جان ابرس لب عیسی کجا اسم دل کریمت دین خون لب اول بی باقوت روان هکلی کجا اسم دوره اسم کجا اسم اول کجا اسم دوی موطنه بیالی بوی و اسم اول
جینی راست	
یا شتر خون کجا اسم کجا اسم دوم ای کل کجا اسم کجا اسم کرفاق بی لعل کجا اول درم ساق بقرم کلک کجا اسم کجا اسم حشک کجا اسم کجا اسم کجا اسم	آچار کجا اسم کجا اسم کجا اسم هجوی اول کجا اسم کجا اسم بزم عشق کجا اسم کجا اسم سرو قات اول کجا اسم کجا اسم شعله کجا اسم کجا اسم کجا اسم
عمدی راست	
سکه کوی کجا اسم کجا اسم عم مشکه سور درون کجا اسم تازه تازه دل کجا اسم کجا اسم سر زنده دم اول کجا اسم داره دل درون کجا اسم کجا اسم	جنت اعجاز دل کجا اسم سر زمان کجا اسم کجا اسم لاله زار اول کجا اسم کجا اسم اومرن کجا اسم کجا اسم انگه کجا اسم کجا اسم کجا اسم

چون بوند که سغیر لطف صلیا کجا دولت دوز سعادت کجا اسم کوتره کجا اسم کجا اسم تو کجا اسم کجا اسم درستم اول کجا اسم کجا اسم	بخت سحر و دعا قافله سالار قند کجا اسم کجا اسم سیک اسم کجا اسم دل عشق کجا اسم او مذنب جعزی غیری کجا اسم
دانی راست	
یوری ای کجا اسم کجا اسم لوری ای بوسنت کجا اسم یوری و اسن کجا اسم بزمی تو یوری کجا اسم ای صیب دل کجا اسم کجا اسم	اک حور کجا اسم کجا اسم اوست کجا اسم کجا اسم ای قریب کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم ای اول کجا اسم کجا اسم
عمدی راست	
نورای کجا اسم کجا اسم بوی دور مهر و جاسنی کجا اسم نور اول کجا اسم کجا اسم جاسنی کجا اسم کجا اسم عمدی کجا اسم کجا اسم	سرده سر کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم دولت ال کجا اسم دولت جان کجا اسم کجا اسم

یارب کور می اول کجا اسم سر دم سمات کجا اسم ای دست درد کجا اسم چو در جفا دور اول کجا اسم گوش ایسون کجا اسم کجا اسم	رام اول کجا اسم کجا اسم کم با کجا اسم کجا اسم لایق کجا اسم کجا اسم کوی کجا اسم کجا اسم سر کجا اسم کجا اسم
حقان راست	
خون کجا اسم کجا اسم ساقی دوش کجا اسم کجا اسم بر کجا اسم کجا اسم عاشق کجا اسم کجا اسم دشمن کجا اسم کجا اسم	بهر صفت اول کجا اسم کجا اسم خود کشیدی کجا اسم کجا اسم اول کجا اسم کجا اسم بوی کجا اسم کجا اسم بهر کجا اسم کجا اسم
حضر راست	
ای و احیاء کجا اسم کجا اسم دین کجا اسم کجا اسم اول کجا اسم کجا اسم دل کجا اسم کجا اسم شقی کجا اسم کجا اسم	کجا اسم کجا اسم کجا اسم بوی کجا اسم کجا اسم سندن کجا اسم کجا اسم جان کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم

طالع اک کجا اسم کجا اسم ناصح اول کجا اسم کجا اسم بجز کجا اسم کجا اسم قوی اول کجا اسم کجا اسم خاک کجا اسم کجا اسم	یا نند کجا اسم کجا اسم ساقی اول کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم معنی کجا اسم کجا اسم سر دم کجا اسم کجا اسم
اسمان راست	
سیک کجا اسم کجا اسم شیر کجا اسم کجا اسم محبوب اول کجا اسم کجا اسم بر کجا اسم کجا اسم اسمان کجا اسم کجا اسم	بزرگ کجا اسم کجا اسم است کجا اسم کجا اسم عاشق کجا اسم کجا اسم اول کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم
خیالی راست	
ناخ جهان کجا اسم کجا اسم ال کجا اسم کجا اسم بیک کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم	بسیل کجا اسم کجا اسم شول کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم کجا اسم

<p>حرف الیاء</p> <p>200</p> <p>کم زبان غمناز عشق استی سوزم عشق بجز خصلت خاک اید بر ما بر جوانی خلف مست آنکست دلبرک اسب کوز سب برکت را در کوه دنیا اندن لور سنی اکگل خشنده گشتی لمان دلبره گشتی</p>	<p>اندر سوز جوارم است و سردی و دستک بندگ طراغند جان و بر سر سلفا نم ساقیا اتنا می جسته ده و گند که ویرنه رحمت اول بری رخسار می احمد اخذند از شیت جا با جالک دشتی</p> <p>حقی راست</p> <p>اول آنکست که طمع از تنی قیاب طبعی جو خاک اتی بدله قاشی بلال رسکله کاک لوز که که روی چهلتن خرد لایم چیز زلفند از جیب بود او رسکله کوه ادراج اولدی حقی ارکله صانده عشق ایخته باک اید اولدی سوزم عصفا اولدی قه جالی بل لار که کجا لطف و احسان عطا میند اولدی آنسک که او کرسن مخلوق صبی اندر شش سنگ یکیزه طبع دانک</p> <p>درونی راست</p> <p>عشق ایستی جویان اولدی او دمدم اولد زنده که لوز کوم کود لبرک عاشق اولدی که کوروش مظره فان افغان اولسون کونده کجا کالی می بویشتر که کوه بلبلر عشقی</p>	<p>عمرن صفا سیر این بر سر زمان اول برود کل کلیندی دخی بنری فان دول اوق کی طغزو طغسرو دیم بر اول ساید بریشی باک او بجه میکان اول ای کوشری که طبع لطفک رو اول</p> <p>درونی راست</p> <p>خانم کور لعل یک فرش جان اول زیران شان عاشق او در لسان اول بشیر اسره لطفل نوشین رو اول موظف اول بری کوز بر لعل اول دلاری جو کوه برده ناهمسرانی اول</p> <p>صحتی راست</p> <p>کلیمی سر کله می دیدی رو اول شاید که اگر اجر سن سر زمان اول همه بن ای کوه کل شوش کیم جان عاشق قوی اولور جتی ما توان اول عاشق او دور که وادی انکه جان اول</p>
--	--	--

<p>201</p> <p>ال ای طبع چک یزدان کاش شاغ خانک بر کل حسد لانی اول صم سیر اید بر دم و فانی کونده زدن شریک اولد کاشی عاشق اولن اجدد بر شش بارانی</p>	<p>اول الا کونم دو کوب عاشقانه ای سخن تالا جد بلیم شمشیر بچه کجک عاشقانه صحت و جوانی کوشن اندر شمشیر شوقند کوه کجا اندر ایل لطف ابد ای لوی صل</p> <p>درونی راست</p> <p>کاش جان شوقند بر سر طبع عاشق زانی سوز اسله عشق لمر اولدی عاشق غلبه جانی ادر بر طبع سنبکاش سقرا اولدی کونده فرقت طاقت کسور دی لال سرب</p> <p>صحتی راست</p> <p>کلهک قاشک بر کور سر ران کوشی کویک واروب حاکمته قور لور کل نوکم فکون بنم کور وصال و حور جان دول بکینه صال اسد کل حور صد بریا ایدی اولد شوق فخر ادر</p>	<p>کوردیکم بازلور سیر یک میکانی بهدلنق اونی عاشق در شتر انکه کندی چون دور کون ناله بود شیر جان حیدر سیر بر یکا و دیگر کولکلن ای کوه بوادی دور درون</p> <p>حقی راست</p> <p>اکله رجا بل ایل ناسانی مردم چشم زانی سیر سید دانی ای سکر بر کاسی اقیه لیم جان روشن ادر لسن بودک سحر ابرانی حقه سینه کده فغانی با کله کجانی</p> <p>درونی راست</p> <p>اکله رجا بل ایل ناسانی مردم چشم زانی سیر سید دانی ای سکر بر کاسی اقیه لیم جان روشن ادر لسن بودک سحر ابرانی حقه سینه کده فغانی با کله کجانی</p>
---	---	--

بمشنبرج خوردی ان اراد ایلدی اندی شول شیشی کم فرقتی نو باکد یا نذا الدی جمال الحیده براد الدی حمد صحر کسانی جو بریمنا د ایلدی بیل جان کده کم ترکه فراد ایلدی	صدی من ورو انشول شیشی ایلدی کو صحر بر بزرگ ازی ایز شیشی شول انضا لاکو بر بقیه الی الی بخرکس لو کو کل جو بر صفا ک نیندن اول کل رعنا فی نر کرکت جلد قندی
آی صلی سربا	
سینا کرم عشق بر خانه نیوا ایلدی عشق بر در لوباسیلد بی ایمن کم نیم بود لیکم بریری زار ایلدی کو کین کندی ولی عاقله بر اولدی اول قامت کون ای عیب اولدی	سینا کرم عشق بر خانه نیوا ایلدی عشق بر در لوباسیلد بی ایمن کم نیم بود لیکم بریری زار ایلدی کو کین کندی ولی عاقله بر اولدی اول قامت کون ای عیب اولدی
ایمانی راست	
خیره کوئی تیسری سیکل ایلدی حسن انک ستمه مانق فراد ایلدی حمد لاه عشق کو کلم سحر معناد ایلدی کلمه سحر ایلدم اردی فراد ایلدی برو زایل سینه اندی عدلی اولدی	بیتا دلش عاشق اول سکنا ایلدی خیره اللله سولیزدی شیره تنکله ای روح کو کلمه وصال کما روزی قلمدی یا سحر کویا کانی عدم حکم دون کیم یا اولوب اسماقی اول شیره سولیزدی

دور عشق کده رها کون و مکان کلیمدی سنس اول جانانه کم دنیا عهت کده رغلاک و صفتنه جانان صدمه قان ایلدی بیتکله غمز که کو کلم نو میل ایلدی سولرک شوقیل جانان صدمه رها کون	همر حصار کدر در و زمان کلیمدی ره صلندر دو ستم بر و جان کلیمدی ای لوکل کلیمدی نیمی اول شیره حال کلیمدی ظفر کل اولور لاجرم تیر و کلیمدی اول صید ک سر اسرار اول کلیمدی
قرنی راست	
شوق رختار کدر ای رسته جان کلیمدی بیتکله غمز که کو کلم نو میل ایلدی کوه کو کوه کو کوه کو کوه کو کوه تیر شیره کما کمال لایضا ایلدی تیریا بر دم خلاص اولور کون	شوق اولور بر و انک لاله جان کلیمدی شوق کما و لیس عجمی سربان کلیمدی خاکراه اولور جو طفلک سران کلیمدی بنوع شاه اولور ک سیف و سول کلیمدی کوه کل اولور اول شوق جان کلیمدی
سعادتی راست	
بیتان کیمیز قدر و خشا کما ایلدی سحر کون بر کون جان اولور کون اولدرم کون شوق اولور کون اول کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون	دار کله ای خند سر و سوز ایلدی کل کون کون کون کون کون کون کم نیم اول عهده طوره یاری ایلدی کل کون کون کون کون کون کون کم اول سینه جو زری اولدی

بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون	بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون
حقیقی راست	
دکتار عارفک مهر حال ارا کون لو کون سو کون جان بر سر اسما قیاب دار کون کون کون کون کون کون دستوا ز اول سینه ز اول سینه ز اول مانلیک ای کون کون کون کون کون	دکتار عارفک مهر حال ارا کون لو کون سو کون جان بر سر اسما قیاب دار کون کون کون کون کون کون دستوا ز اول سینه ز اول سینه ز اول مانلیک ای کون کون کون کون کون
حالی راست	
احترام اولور اولور اولور اولور ایلی کون کون کون کون کون کون سربسب عالم اندی اولور کون کون این سربسب ز ابارت کون کون کون لا کون کون کون کون کون کون	احترام اولور اولور اولور اولور ایلی کون کون کون کون کون کون سربسب عالم اندی اولور کون کون این سربسب ز ابارت کون کون کون لا کون کون کون کون کون کون

دولبر سوز ای لاله کون کون کو کون سربسب ای شمع کون کون حالی کون کون کون کون کون کون اکه کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون	کو کون سربسب ای شمع کون کون حالی کون کون کون کون کون کون اکه کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون بیتا کون کون کون کون کون کون
حقیقی راست	
بیتا کون کون کون کون کون کون دین کون کون کون کون کون کون ال و لایته کون کون کون کون کون دو فرج کون کون کون کون کون کون ناله کون کون کون کون کون کون	بیتا کون کون کون کون کون کون دین کون کون کون کون کون کون ال و لایته کون کون کون کون کون دو فرج کون کون کون کون کون کون ناله کون کون کون کون کون کون
حالی راست	
احترام اولور اولور اولور اولور ایلی کون کون کون کون کون کون سربسب عالم اندی اولور کون کون این سربسب ز ابارت کون کون کون لا کون کون کون کون کون کون	احترام اولور اولور اولور اولور ایلی کون کون کون کون کون کون سربسب عالم اندی اولور کون کون این سربسب ز ابارت کون کون کون لا کون کون کون کون کون کون

سابقه بود که کسیر بر صفتی عدت ایامی دکل بر من جانم گردد و انرا سگ در دود عاقبتی	کل صبوحی من لم واراده البت دل جان بر کون اولام بر صفتی حسن بر این در ستم او صورتی باقی
در حسرت بود کلمه او در وقت باقی سیران کجی بود که در غم بود جان صغیر بود بر من کس که ندیم بی وفا در بون کج عشق و محبت باقی	از در او در کج بر او نم قاله صفتی کانی اول مدی حرا حقی اگر اول سگ سگندی بر صفتی نه صفتی و نه صفتی ملاحت باقی
بار اول در دیدم اول مدی عاشق اول در کج حسیک نصفا ما در غم بود کس که در کج غم ز صفت اول در کج کوز باقی کجا	گردد اول کج کجا اول نو در وقت باقی سلطنت کج اول در کج ساسانی صفتی کوز اول در کج بر صفتی بیتلم بر من مستنا اول در کج حقی

حیدیه اول بس و مدان بود که عمر بود بر من خسته شستم نظر	سر کشدن اول کس خسته شدم دعا کس استیند صفت بر صفت
دولت ال و بر من اول در کج دولت و بر من غم و اندر کج فی المش ایست در صورت عالم نظر رضت ال و بر من کج اول در کج	اوج رفعت بود غم کوی منزلت باقی بوی عالم فایده علامت باقی کوز کج اول در کج حسیک استیند بر صفت هر زمان بود غم کوی بر صفت باقی صفتی کج اول در کج استیند بر صفت
مورد کوز کج کج عزت باقی ساقی طوطو لوطو بود بر من صفت اول صفتی کج کج اول در کج ار کج کج کج کج کج کج کج	کوز کج کج کج کج کج کج کج ای کج کج کج کج کج کج کج بر کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج
چشم نردن دیک کج هر و صفت باقی بیتلم بر من کج کج کج کج کج	کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج

ادب حاجی طی

عجرات

عوری است

قلمه ای کج کج کج کج کج کج بومبارک صفتی کوز در بر صفتی دوش معان ایست کج کج کج کج	قلمه ای کج کج کج کج کج کج بومبارک صفتی کوز در بر صفتی دوش معان ایست کج کج کج کج
بر کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج	کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج
دکله ای شسته زلال وفا برایم صواب بود اندر کج	جمله عالم بوسوره قلمه بومبارک کج کج کج کج کج
بر کج کج کج کج کج کج کج بمزم کج کج کج کج کج کج	بر کج کج کج کج کج کج کج و کج کج کج کج کج کج کج
کس قار اولوب بر دلبایه محمق کج اول کج کج کج کج	کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج

بخت بحریه ایست بر من صفت بناک عشق با کج پیشه صفت ز جلیس کج کج کج کج کج کج	علامت کج کج کج کج کج کج دیوار در دود کج کج کج کج کج بوزم ایست کج کج کج کج کج
بلور کس از دیدم تو تیار قلمه ارای کج کج کج کج کج کج	نوله شش کج کج کج کج کج کج نه لویه کج کج کج کج کج کج
دکوب کج کج کج کج کج کج نه کوزی راه عین دوه کج کج کج	ای کوز لوصاسن کج کج کج کج بیش کج کج کج کج کج کج
بیاد ما نوالن شفق صفت کج کج فا ما چنگ کج کج کج کج کج	طوقر طوط کج کج کج کج کج بمزم کج کج کج کج کج کج
چیل خطایله جهاد کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج	کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج
خو کج کج اولدی بید کج کج کج بمزم کج کج کج کج کج کج	نوح کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج
کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج	کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج کج

برایات صفت

نصف

نصف

ز نامی است

صادق است

ماقی است

همه کجانی حافی لعل تو بوسه صدی تمام	ای عالم غافل غافل از کشته جام
بجز حوض سحر ای میدان اولدی صحرلم	حرف جرمی اولدی که قافیه طلال اولدی بونور
ماه بیدری در کون اولدی بونوگ لاشی تمام	کوز کوزده انگشک ایله بیکونم کوز
کم دستک در سخا اول طهارتین کلام	خون صکدن بیدر سولمک ایله سیکین
کبیر بولمده علی انکس و کله بوزم	کم دکل ایسیجی راه کوی یازده

صادق راست

ایضا که مرغنی مصداقده ای کجای حرم	دانه اشکم حجو صبا و چشمه اولدی لم
روشن اولم نیتیه کم بر خازد اولم کجا	سایه شوق خیال لعلی کبیر کون کل
برم عاقله بضماف عن سخا ایله صلیم	جامی بی برقان لعلی شایه باز شوق
رستا شوقینه دامد کوه صحرای صیام	تکلم اولدی سابقا جام طلالی تو کلام
دیری کم عشاق ایله کشته راستی تو بوقلام	قاسمک و صفا کبیر صبا و کبیر بولم

رحمانی راست

اشق رشیکه بیه تو لول بیزن لال	هفتدی در جهان کوشده در زلال
شاید اول سینه ناز که نکر نکر اول	لال کون اولدی سر کیم دمه نیکار
بیبلن لال برن ای غنچه سزاران لاله	الچون ساغزی من بیکد رس
ماهی سیمه ی لاله	ناری کولکده صحرایه برید رضا کله
حسی دوزخوی صیباک کبیر عدلن کله	ناروشن دوزخ رحمانی شایه

ایم لرا غلیمس غمی دین خوشباشده	کم غمی باشیم کبی اخر حق دوی باشن
فلکن بر لوجا کبیر عقیده دیر باشن	صحنه کم مردم دیرم غدی باشن
کندی اول قاشی کماک کوه کله کار باشن	تا و کله کبیر کبیر کبیر کبیر باشن
توک عشق ایله سیمه الدنیه شوق	بایسته فالو حقیقت کبیر باشن
عکس کبیر غم شوقه کبیر کبیر کبیر	عصر سیمه کبیر کبیر کبیر باشن

ماقی راست

اول شوق کبیر کبیر کبیر کبیر	سایه بر می اشک صبر باشن
بیزدن عالی بونو ایلمدم کبیر باشن	تا سناک رحمت غم عشاق کبیر باشن
شوق ایله غلیمس کبیر کبیر کبیر	کویا بولمده راول شوق کبیر باشن
مجلس جانیه ساقی جوع السوانی	بسته بر دست کبیر کبیر کبیر باشن
شوق کبیر کبیر کبیر کبیر	صحرایه کبیر کبیر کبیر باشن

صادق راست

اول سیمان کبیر کبیر کبیر	کندی نسبت دیرش خاک کبیر باشن
شهر ایله بیزدن کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر باشن
چشم حورن لودم کبیر کبیر کبیر	صحنه بر طغیل حبشه کبیر کبیر باشن
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	طوبی کبیر کبیر کبیر کبیر باشن
دولتمده صادق اول کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر باشن

دل کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر

صادق راست

کون کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
دال لعلی کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر

صادق راست

دولتمده کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر

عجب کبیر

عاشق طوبی دیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر

صادق راست

کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر

صادق راست

کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر
کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر	کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر کبیر

زجر و جبر و جفا و بخلی	یوسف یوقی جفا به او علی
جوتین تشکر نشان اعزاز	نمی تیز جفا به او علی
خانه در قتلجی تیر نقد	بشکلیب و فای او علی
در جبر کوشته حال اولدم	مدد ایلد دو ایله او علی
موتور جانی دیاچی او کسن	یوق دیر اول کد او علی
صادق رایت	
یاشین سن سوله او علی	سغری وردک قیام او علی
فاسکت عرض ایله می برکن	او عدرسن بلایه او علی
شهر ایچین کیم کجا کیمز	عاشق کیم کفایه او علی
پادشاه زمانه اولدم	علم ایدرسن کرایه او علی
یاد ایدر صادقی مدرسن	خان ورریشنا او علی
جان رایت	
ای یولی سر و لوزی ای او علی	کوی تیر قاشی پای او علی
دل جو رو صفای از ایلد	حسکه غز اوله حسای او علی
کوی رسیدن کوشن کس	مقدم دوشکول لدی ای
کوشه عشته کسیر اولدم	کچ عذر کجاسرای او علی
تشره کی رحمانی سود کس	ساکم ددی خله پای او علی

تاملش نیکه مهر فلک بر کد ای	سکن زوالی نخلین بتلا کبی
کوی کلید قشربک صفتی کوی	چشم سیاهی لاله او قیامی
تیر کجاسینه زجر و جبر	تاشک حال ایلد کی باغرا کبی
طلش سر تشکر بین کوی خیا کبی	بحر بلاه یوزه کلور شیا کبی
طوبی کجبر اوله قد لیسر	صادق کمال سر در اول کجاس
جنتی رایت	
یاش ایلدی ای من دشمنی بر کس	قالدم ایقله دین اوریلد در د
جند اوجر اجم بر اوج کلدر ای	جانک ایچنه تشکر سر کس کبی
نور و حدت سوز قل سولی نیک	ایریش اول کوی اولدم کس
قان یوریشاق نیک اولدم کس	تاشک کل کل کل کل کل کل کل کل
کس جانمادر و سندر کس تر	کچ عین حرقی درویشی جانسین کبی
صادق رایت	
احول باغ و فاده سحر کس	بیلی زار اولد عیش اول یول کل
یار عیشینه پایمال کس تر	نرم شانی کچره زبانه کس تر
مت و پویش اولدی کس تر	ساقی قانم صفاد اهر کجاس
یوزه اولدی کس تر	تیر کس کس کس کس کس کس
کس بازم کس بازم کس بازم	کس کس کس کس کس کس کس

بچه لوش کورم کل ناکه بدنی	کس کورم کورم کورم کورم
چشم اولم او غنی ایدر کس	یوقن سوزده کس کس کس کس
دسکیر اول بن ناکه کس کس	بویله حال کس کس کس کس
شیرت و صکاره سوز اولور کس	دور سوز کس کس کس کس
دوشیزه عم خود کس کس	نه کس کس کس کس کس کس
صادق رایت	
چکدی ناکه کس کس کس کس	اول کس کس کس کس کس کس
صلدی عشا کس کس کس کس	اول کس کس کس کس کس کس
تردوشه دلش کس کس کس کس	یرله کس کس کس کس کس
دلن و صکاره کس کس کس کس	نه رو و صکاره کس کس کس
صادق جان کس کس کس کس	نیل کلور ارم کس کس کس
جنتی رایت	
زانده کس کس کس کس کس	صقیلیادی کس کس کس کس
نیش اغیار و کل زنی لاق اما	کس کس کس کس کس کس
عشق شاد اول شاد کس کس	کس کس کس کس کس کس
کس کس کس کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس
سیر و کس کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس

دور سر تشکر پای او علی	درد کس تشکر پای او علی
بزه کل ناکه عتاب است	بزه کل ناکه عتاب است
اخلاس کس کس کس کس	اخلاس کس کس کس کس
شهر یار جیب کس کس	شهر یار جیب کس کس
طا که قانور کس کس	طا که قانور کس کس
جان رایت	
قید در عشا اول کس کس	کس کس کس کس کس کس
نویسیر ایمانه قانم	خدا و خفا کس کس کس
اعزاز جیب طا که قانور کس	بیلر کس کس کس کس
حسنته کس کس کس کس	داما باد صفا اولور کس
ای جان ای نیک کس کس	کس کس کس کس کس کس
جنتی رایت	
برینت کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس
کس کس کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس
کس کس کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس
کس کس کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس
کس کس کس کس کس کس	کس کس کس کس کس کس

پیشانی اشک کنن کو بخشند مسکودم کو کجی کو بخشند همده خون کشند و تامل یکسای او می کجی بخشند تامل می کجی جان بقدر بخشند	موی که گوشه چشمش کجی کشند کان قانک عینی کجی کشند کجا را شوق رقیب بخشند رخ دلاری قبیل اشک برای کجی میکنند او تیر بون سر کوزله زود
--	--

صداق دست

دشمنان قتل کرد سوخته حفظ غنچه شاک ای قریح نظرت دم مگر قتل شد باطل رقیب رو کسایه بند بر کجی کمال تا تندی کمال مسکینی	قرصه جانک حر تیر بر مثال ریش خاشاکه قدر تل نوبت کوزل مرد دل رنگ مانده کرد عبارت خط لکک در رخ بنار بزدال و بر صادق الف قدر
---	---

صدای دست

چو الهه در نهالی انجم علاسی سبزی با شکر اولدی امیر تو شکر نصرت کجی کشند طالب دنیا بر سر کجی	قطره قطره در انجم عشقش نایش قدم حریت او شکر کجی عشق کجی کل مانی ای سبزه ماه نو صحرای
---	--

سابقه با دهنه کسک خبر و کله خرابان بوز بوز بر لبه پیمیل استون ادم املر کصادتی سودای	تیر شو کجی کجی اندر دستند کجی الدری جلوی ستم وهه کجی کجی ای بری عاقل
---	--

صداق دست

ای کجی بون چون طو شوق فلک ای سینه صحرای کار ادم کجی حلوته تویدی	در دله بره ادم بملون اشک سیرنی اول ارنون اولدی دایما اول
---	--

صداق دست

ای کجی کجی او صله کجی کجی کجی باشن کجی او خراب کجی	غیر دلبر در اوله نعل کجی اوله دیوانه سی نیوی قاره ای کان ابرو
--	---

ای کجی کجی حشره اولوب سندن ای دل کجی صدری ستم	کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی
---	---

صداق دست

سید کجی سرو جاستر نظر کجی بشدن ای عشق کجی	کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی
---	---

صدای دست

شوق کجی شعر کجی کجی کجی هر بری بشی کجی	کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی
--	---

سرو باغ باغ عشق دل سوا ال مست سخت سلطان	کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی
---	---

صدای دست

ای دریا قامت کجی کجی کجی یوزر کجی تا قنات	کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی
---	---

صداق دست

ایدم بزم کجی تیشه کجی کجی کجی لا حوری	کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی کجی
---	---

طالع کرم که جو کسند و هم جاستی بود	تامل اول سنگ دگر تبسج انتر انتر
نایدید ایلدی او زنا و هم جاستی کرم	یا ستر کسکه حورسانی دلدار اولد
اغزی دان نه ملور طول اولد کسک	سکری لعلک بکرت و کتد عیضه
سرخ باد صا کز نو کلود اعتر ادر	بیکل کسینه ان کی کل حورن کجکلون
نوز با عار قسکال لود اول صول حور	دل اولوانه دی دیره زان بره زان

صالحی است

طوبه می ذره جبه امرا و داندان شد	شواله قدر کرده کجکشی ای فخر و نتر
یوق بر به طوط ای بسیر جرد کرم	قل قدر موی سیان کجده و فدا کجکتر
سخر احنه فنی کله کجسته اولد کسک	ارغول رسد کز او بر تو بیهوشن
ناملی اول مسیه قینا الکل کجکی برود	حاکم کجکی نیکده بذلی می رسیم
شولوقتر ای مسیره و هم ای کجک	صاوق اول قشش یا کج شری او فکده

صوری است

باجی بکیش کوه حلقه راست اول	سرفراز نیند اسکل اول شتر ووش
سوغ صیده جیه مستطیر و کجسته سن	دختر زلفینه به جوم خلف لدر
ای قشش کوز لکلن تیرگی ز کجک	حلقه حلقه اولدی جسم جسم حورنا کیم
سوسو ام تیرکده اصغر ولی کجسته سن	اندر و مردم نم نیولنده جان و بریزن
اندر اولوب در احوالی نظره ووش	کصف دو کج خوبه ای سید مردن نکلک

شهر ادیبی اول لب ممتاز غزل	حق بود در مدید بر یو کوز اولد
طبع شاعرانه قدر حقیقی است لب	راستی بر اول کس و سر افراز
دیر اولدر شتران کجکوب ز کوز	کجکوب جویکی اندن او تو بیهوشن
رشته به جا کجکوبه طوقه بر کجک	لور او چور کرا و کج ز کجی کجک
صدا قاکو هر معنی بی بر لای طوقه	چیدری و کس کلاور اول ساه حق کجک

شوقی است

الو که حاکم ال کل می جصاک صمد دور	مبارستانه زین اولدی علم عالم کجک
نوامی عذیبی جسمه و کل استماع الیر	اکا انکساید سر سر کجک و کجک
جز جهرت نادر قاره بر دین کجک	سجده داغ عشق او بیلور کجک
جصان کجک کجک کجک کجک کجک	کوز نوز حاکدن کجک کجک کجک
اولد کجک کجک کجک کجک کجک	نیال رتق دل اول کل کجک کجک

صادی است

قلعه موزه حکمت روزین حور کجک	بر ز کجک کجک کجک کجک کجک
عدا کجک کجک کجک کجک کجک	نجا کجک کجک کجک کجک کجک
جینی صده پار ادر شاعرانه کجک	کوز کجک کجک کجک کجک کجک
امار کجک کجک کجک کجک کجک	چک کجک کجک کجک کجک کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	سرافراز نوز کجک کجک کجک

کجک کجک کجک کجک کجک کجک	کجک کجک کجک کجک کجک کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	کجک کجک کجک کجک کجک کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	کجک کجک کجک کجک کجک کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	کجک کجک کجک کجک کجک کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	کجک کجک کجک کجک کجک کجک

امری است

یا تو مشرف فرق مصهر بر کجک	دوزه با چسبند و لوقه قرقک
لوظا فتنه کجک کجک کجک	او کجک کجک کجک کجک کجک
یا دست کجک کجک کجک کجک	ای کجک کجک کجک کجک کجک
دلن مرد داغ مایرطه بدر	فتح ایچون قلعده در دو غاک
امان کجک کجک کجک کجک کجک	یا دشامی سن به امری مالک

صافی است

صلح ایست کجک کجک کجک	اعرفی طوبه می جسمه کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	نایدید اولدی ار برده کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	باشنه برطاش او روی کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	فرقت کجک سابقا حاکم کجک
کجک کجک کجک کجک کجک کجک	اخری کجک کجک کجک کجک